

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XVI Broj 153 Siječanj 2018. ISSN 1800-5179

Radost Božića

Sadržaj:

- 3** Božićna radost
- 13** Za Božić nitko ne smije biti sam...
- 15** Advent u Beču
- 17** Bogat novogodišnji program na bokeljskim trgovima i u Budvi
- 24** Bibliotekarski vremeplov
- 27** Čija je Bokeljska mornarica?
- 30** Anuška Zloković: Retrospektiva životnog i profesionalnog puta
- 37** Inovativna i kreativna Hrvatska
- 42** Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske
- 45** Sjaj drevnih palača
- 49** Aktualnosti
- 61** Kronika Društva
- 64** Novosti iz HNV-a
- 65** Perast pamti stoljeća
- 68** Vedrana Prašević – Princeza tatamija
- 71** Po bokeljski...
- 72** Atiki fagot
- 75** Miroslav Štumberger – pomorac, letač i konstruktor raketa
- 82** Obiteljska ostavština Viskovića u Perastu
- 87** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Istra
- 90** Prčanjski jedrenjaci u zbirci slika župne crkve
Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju: Kliper-bark Neptun
- 93** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka
- 94** Sjećanje na Boška Čukovića

Poštovani čitatelji!

Božićni i novogodišnji praznici uveliko su za nama, a siječanj uvijek izgleda kao najduži mjesec u godini. Kako smo prošli broj završili prije svih lijepih blagdana i praznika kojim je obilježen zadnji mjesec u godini, u ovom broju Hrvatskoga glasnika donosimo dio onoga što je obilježilo kraj prosinca i ulazak u novo ljeto.

Hrvatsko građansko društvo u siječnju je promoviralo specijalnu publikaciju pod nazivom „Bibliografija članaka Hrvatskoga glasnika 2003. – 2017.“. Ova specifična publikacija bit će od posebnoga značaja za istraživače, novinare, pojedince, čitatelje, koji će na jednome mjestu naći registar tema objavljenih u Hrvatskome glasniku od 2003. do 2017. godine.

Naša poštovana sugrađanka, gospođa Anuška Zloković, proslavila je 1. siječnja 100-ti rođendan! Za Hrvatski glasnik s njom su razgovarali Filomena Radović i Tripo Schubert, kojima je prenijela zanimljivosti iz svoga bogatog i sadržajnog života.

Tekst inicijative da se Bokeljska mornarica uvrsti na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva izazvao je veliku polemiku i različita reagiranja. Kako bismo informirali čitatelje, u nekoliko sljedećih brojeva Glasnika objavit ćemo izjave i mišljenja institucija, Biskupije, Bokeljske mornarice i javnih ličnosti o ovoj važnoj temi.

Uz redovite, ali uvijek nove i zanimljive serijale, pisali smo o Miroslavu Štumbergeru – pomorcu, pilotu i konstruktoru raketa, mladoj sportašici Vedrani Prašević, zatim o kotorskim i peraškim palačama, digitalnoj antologiji hrvatskog pjesništva Boke, a od ovog broja imamo i novi serijal o ostavštini porodice Visković.

Ponekad se i uz višestruke provjere potkraj pogreške u našem Glasniku, no valja nam se držati stare devise: „Nikad nije kasno za ispravak!“ Dakle, na naslovnici prošlog broja pisalo je „Godspa od Zdravlja“ umjesto „Gospa od Zdravlja“. Premda do danas nismo dobili nijednu reakciju na tu pogrešku, ipak se ispričavamo uz obećanje da ćemo ubuduće biti još pažljiviji.

Srdačno vas pozdravljam do sljedećeg broja!

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Radio Dux, Matica, arhiva HGD CG, Anton-Gula Marković, Boka News, Pomorski muzej Kotor, portal vijesti.me, To Kotor, TO Tivat**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

**NAJRADOSNIJI KRŠĆANSKI BLAGDAN - BOŽIĆ
SVEČANO PROSLAVLJEN DILJEM KOTORSKE
BISKUPIJE I BARSKE NADBISKUPIJE**

Božićna radost

Dječja pjesma najljepša je božićna propovijed koja lakše nalazi put do ljudskog srca nego izgovorena riječ.

Priredio: **Tripo Schubert**
Izvor: **HKD „Sveti Jeronim“
i Hina**

Prema rasporedu Kotor-
ske biskupije bogosluž-
ja u povodu Badnjaka i
svetkovine rođenja Gospod-
njega - Božića održana su u
župama: Kotor, Bogdašići, Bo-

gišići, Budva, Dobrota, Donja
Lastva, Đurići, Herceg Novi,
Krašići, Lepetanje, Muo, Pe-
rast, Petrovac, Sutomore, Ška-
ljari i Tivat.

Ovaj radosni kršćanski blag-
dan neka nas potakne na dar-
ivanje ne samo materijalnih
poklona, već darivanja pažnje,
utjehe i razumijevanja, s vje-

rom da ćemo te darove dijeliti
cijelu godinu.

Poklonimo jedni drugima do-
brotu vlastita srca, nastojmo
slušati jedni druge, razumjeti
se, trudimo se biti složni, soli-
darni i tolerantni, kako bismo
Božiću dali puni smisao njego-
va značenja.

Božićna poslanica

Kotorski biskup mons. Ilija Janjić uputio je svim vjernicima božićnu poslanicu:

„Čestitajući vam blagdan Kristova rođenja, želim vam prizvati u sjećanje otajstvo što nam ga je Bog darovao poslavši u punini vremena vlastitoga sina. Novorođeni iz Betlehema uzeo je našu ljudsku narav, postavši nam u svemu jednak, osim u grijehu. I s pravom o tom otajstvu moramo razmišljati. Znamo da je stvarnost Kristova rođenja postala prekretnica ljudske povijesti. Sve ono što se dogodilo od stvaranja i pada prvoga čovjeka pa sve do ispunjenja Božjeg obećanja da će na svijet poslati svoga vlastitoga sina zovemo starom erom. U tom starom vremenskom razdoblju živjeli su mnogi narodi koji nisu štovali jednoga Boga. Mnogobošci i pogani štovali su razne kumire. I od tih poganskih naroda nije ni mogao doći obećani mesija. Stoga Bog čini nešto neobično. Od Abrahama iz Ura Kaldejskoga i starice Sare stvara Izabrani narod iz kojega će se roditi otkupitelj svijeta. Taj izabrani narod štovat će samo jednoga Boga i njemu se jedinom klanjati. Iz tog naroda doći će mesija.

I doista, za vrijeme rimskog cara Augusta, u Betlehemu se rodio Isus, kao svako drugo dijete. S tim djetetom nastupa nova era, nova povijest čovječanstva koja će trajati sve do sudnjega dana, kada će Krist čijeg se rođenja u Betlehemu svake godine prisjećamo doći u svom veličanstvu slavi kao sudac.

Braćo i sestre, u vremenu našeg života koje nam je darovano, nikad nije kasno prihvatiti Boga kao svoga stvori-

telja i otkupitelja. Stoga je ovo božićno vrijeme osobita prilika da poput Marije u svom srcu razmatramo spasonosna otajstva utjelovljena i rođenja Isusa Krista. Otajstvo Božića koje Crkva svake godine s veseljem slavi neiscrpni je izvor duhovnih tema o kojima možemo razmišljati. Uzdignimo stoga svoje misli prema Bogu koji je pohodio svoj narod po vlastitom sinu. Tom dolasku Boga u obličju čovjeka radovali su se anđeli, pjevajući u svetoj betlehemske noći: Slava Bogu na visini i na zemlji mir ljudima dobre volje. Prisjetimo se i

Mons. Ilija Janjić

pastira, koji su prvi prepoznali Boga u djetecu položenom u jaslje i njemu se poklonili. Mudraci s istoka slika su pravih bogotražitelja koje ni daleki put ni teškoće nisu omele u namjeri da izraze svoje štovanje novorođenom kralju i Bogu. Valja nam se prisjetiti i Isusova prikazanja u hramu, u kojem ga je starac Šimun prepoznao, izrekavši u zanosu svoj hvalospjev: *Ta vidješe oči moje spasenje tvoje, svjetlost na prosvjetljenje naroda i slavu puka svoga izraelskoga!* Ove natuknice za razmatranje

o otajstvu utjelovljenja neka nam budu poticaj na cjelogodišnje sudjelovanje u sakramentalnom životu Crkve, po kojemu se razmatraju sva otajstva Kristova života i njegova radosna svijest upućena za naše spasenje.

Dragi vjernici, na nama je da upregnemo sve svoje duhovne snage kako bi ovo naše razmišljanje o Božjim otajstvima donijelo potrebne duhovne plodove. Dopustimo sebi radi našeg duhovnog dobra, radi našega spasenja dopustimo Kristovoj ljubavi da nas osvoji, da prihvatimo Boga bez oklijevanja. Na taj način ćemo ovozemaljskom životu dati smisao. Tada ćemo osjetiti da smo prihvativši Krista kao Boga i Spasitelja cijeli svoj život utemeljili na čvrstoj stijeni.

Njemački mistik Silesius je rekao: *Mogao se Krist tisuću puta roditi u Galileji, ali ako se nije rodio u meni, uzalud je!* Te se velike istine trebamo podsjetiti svakog Božića. Krist se rađa u nama po našem temeljenom opredjeljenju za Boga, po milosnom djelovanju sakramenata, osobito sakramenta sv. ispovijedi i euharistije. Nije uzalud proglašena i Godina sv. ispovijedi u kojem smo s

tolikom radošću dočekali relikvije sv. Leopolda B. Mandića u njegovom rodnom gradu. Želio bih da kao vjernici bolje upoznamo i zavolimo ovaj sakrament koji nam vraća milost i zajedništvo s Bogom.

S ovim mislima završavam ovogodišnje božićno razmišljanje i još jednom vam, dragi vjernici, želim sretan Božić – Isusovo rođenje. Tu sreću Kristova rođenja podijelimo u zajedništvu s braćom pravoslavicima i svim ljudima dobre volje.“

Relikvije triju kraljeva u Kölnu

Po tradiciji, poslije smrti triju kraljeva - Gašpara, Melkiora i Baltazara - njihove su relikvije odnesene u Carigrad, a nakon što ih je pronašla sv. Jelena Križarica, prenesene su u Milano, a zatim u katedralu u njemačkome gradu Kölnu, gdje se i danas nalaze. Melkior je zaštitnik putnika i Svjetskog dana mladih, a Baltazar oboljelih od epilepsije. Spomendan se u Katoličkoj crkvi slavi 6. siječnja, kao blagdan Bogojavljenja.

Bogojavljenje je pak kršćanski blagdan kojim se slavi objava Boga čovječanstvu u ljudskom liku, u osobi Isusa Krista. Prvi spomen Bogojavljenja nalazi se u tekstu Klementa Aleksandrijskog na prijelazu iz 2. u 3. stoljeće, a prvi spomen kao službenoga crkvenog blagdana poznat je iz sredine 4. stoljeća. Krajem 4. stoljeća na Istoku se sa Za-

pada uvodi blagdan Božića pa Bogojavljenje gubi značenje blagdana u kojem se slave svi događaji vezani uz Isusovo rođenje i skroviti život do krštenja.

Nakon Drugoga vatikanskog sabora, božićno vrijeme završava prvom nedjeljom nakon Bogojavljenja, a na tu se nedjelju slavi Krštenje Gospodinovo pa se blagdan zove i Vodokršće. Samo Bogojavljenje ostaje i dalje svetkovina Božje objave u kojoj se spominje pohod Trojice mudraca, Isusovo krštenje i Isusovo čudo na svadbi u Kani Galilejskoj gdje se Isus, na početku svojega javnog djelovanja, objavljuje kao onaj koji ima moć pretvoriti vodu u vino, čime posredno naviješta i ustanovljenje euharistije.

Među hrvatskim katolicima razvio se običaj blagoslivljanja vode na blagdan Bogojavljenja pa se ovom

blagoslovljenom vodom blagoslivljaju kuće i obitelji. Prigodom blagoslova kuća nadvratnici se označuju slovima „G“, „M“ i „B“, koja označavaju inicijale trojice kraljeva - Gašpara, Melkiora i Baltazara. Izvorno su se ovi inicijali zapisivali na latinskom pa je umjesto početnoga „G“ stajalo „C“ (Casparus).

Tako su inicijali, osim imena kraljeva, označavali i akronim blagoslovne formule: *Christus mansionem benedicat*, što na hrvatskom jeziku znači: „Neka Krist prebivalište blagoslivlja.“ Između inicijala stavljaju se križići, kao znak blagoslova, a oko inicijala upisuju se brojke koje označavaju tekuću godinu. Ranije su se ovi znakovi upisivali kredom, dok se u novije vrijeme češće koriste posebne naljepnice.

Blagoslov vode i soli

Uz Sv. tri kralja ili Vodokršće u hrvatskim krajevima posebnu važnost ima blagoslov vode i soli u crkvama. Naime, nekad su već ranom zorom domaćini ili domaćice pohodili crkve gdje svećenici blagoslivljaju vodu i sol kojom se kasnije tijekom cijele godine škrope kuće, ukućani, štale i blago. Ranije je bio običaj da se kuće, ukućani, štale i blago škrope svake subote, dok se to danas obavlja mnogo rjeđe ili po potrebi.

Prilikom škropljenja onaj koji škropi, kao i svi ukućani, molili bi Vjerovanje. Kad bi npr. blago bilo bolesno, često bi se u hranu ubacivalo i malo posvećene soli. U kršćan-

skoj civilizaciji obred škropljenja postoji od samih početaka, a radio se s namjerom da se očisti i zaštititi od zlih sila, vremenskih nepogoda, bolesti i raznih nesreća.

Također se škrope i temelji kuća, kuća prije useljenja, svatovi, lijes i grob. Sveta tri kralja predstavljaju završetak radosnih božićnih blagdana. U Hrvatskoj i BiH službeno se na taj dan ne radi dok je običaj i u narodu da se na taj dan ne obavljaju nikakvi poslovi osim onih koji su nužni. Toga dana se raskiti i iz kuće iznosi i božićno drvce.

Božićni blagdani završavaju blagdanom Sveta tri kralja, Bogojavljenje i Vodokršće

Sveta tri kralja su u kršćanskoj tradiciji kraljevi ili mudraci, koji su se prema evanđelju došli pokloniti Isusu Kristu nakon rođenja u Betlehemu, a tradicija ih naziva Gašpar, Melkior i Baltazar. Za mudrace u tekstu evanđelja stoji grčka riječ „magoi“ koja ima različita značenja: mudraci, učenjaci, zvjezdoočitači, magičari itd. Najvjerojatnije potječu iz Perzije. To su ljudi koji su umjeli odgonetati tajne iz predane ljudske mudrosti, vidjeti znakove u prirodi. Tražili su istinu o sebi i svemiru. Ostavljaju kuće i svoja dobra i kreću na put te izdaleka dolaze u Betlehem.

Simbolika tri dara

U kršćanskoj tradiciji dvojica teologa iz trećega stoljeća: Origen i Tertulijan, pridonijeli su stvaranju današnje slike o 'tri kralja'. Origenu se pripisuje da je tri dara simbolično protumačio: zlato upućuje na Isu-

sovo kraljevsko dostojanstvo, tamjan na njegovo božanstvo, a smirna na njegovu smrt.

Tertulijan je mudrace pretvorio u kraljeve pozivajući se na Izajijine svetopisamske tekstove i psalme. U srednjem vijeku jedan je talijanski umjetnik izrađivao mozaik triju kraljeva i iznad svake figure stavio ime: Gašpar, Melkior i Baltazar. Po tom slikaru Gašpar znači čovjek iz područja Kaspijskog mora, Melkior znači kralj svjetla, a Baltazar znači 'gospodar čuva kralja'.

Nije poznato tko je zatim tri kralja vidio kao predstavnike triju kontinenata: Azije, Afrike i Europe. Zato se na slikama jedan od trojice kraljeva prikazuje kao crnac, što se obično interpretira porukom da se svi sa Zemlje te čitavi svijet treba pokloniti Isusu kao Kristu. Također se ne zna sa sigurnošću koje su životne dobi bila tri kralja. Od srednjega vijeka uglavnom se prikazuju tako da je jedan od njih starac, dru-

gi muškarac srednjih godina, a treći mladić, što je, kako se smatra, motiv kojim se htjelo istaknuti da svi ljudi, od djeteta pa do starca, trebaju u Isusu prepoznati svoga Gospodina i Boga.

Prema Matejevu evanđelju mudraci su prateći betlehemsku zvijezdu došli s istoka u Jeruzalem, kako bi se poklonili Kristu. U Jeruzalemu ih je primio kralj Herod, koji ih je želio prevariti s nakanom da mu kažu mjesto gdje se Isus rodio, kako bi ga mogao ubiti. Kad su pronašli Isusa, Gašpar, Melkior i Baltazar darovali su mu tri dara: tamjan kao Bogu, zlato kao kralju i plemenitu mast - smirnu kao čovjeku. Zatim im Bog zapovijedi da se ne vraćaju Herodu pa se vrate drugim putem u svoju zemlju. Tri kralja su predstavnici poganskih naroda, koje je Bog pozvao u svoje kraljevstvo time što im je javio rođenje Spasitelja.

Čestitke državnika Crne Gore

Božićne čestitke barskom nadbiskupu, kotorskom biskupu i svim pripadnicima katoličke vjeroispovijesti u Crnoj Gori uputili su predsjednik Filip Vujanović, predsjednik Skupštine Ivan Brajović i premijer Duško Marković.

„Nastupajući blagi dani prilika su da u atmosferi ljubavi, sloge i razumijevanja snažimo vjeru u zajednički život, oličen u poštovanju iskonskih vrijednosti kojima se teži na ovaj dan. Njegujući tradicionalnu bliskost, istrajmo u očuvanju međukonfesionalne i međuetničke harmonije koja je temelj našem opredjeljenju da zajed-

nički gradimo ljepšu budućnost za svakog našeg čovjeka i domovinu Crnu Goru, čijem smo napretku bezrezervno posvećeni“, naveo je predsjednik Crne Gore Filip Vujanović.

Brajović je u čestitki naveo da nas kršćanstvo uči najvećim vrlinama, poput sloge, poštovanja, ustrajnosti i praštanja, ali i ljubavi, dobroti i solidarnosti među ljudima.

„U to ime svim vjernicima katoličke vjeroispovijesti čestitam Božić sa željom da vam u domove donese mir, zdravlje, blagostanje i obiteljsku sreću“, naveo je Brajović.

Predsjednik Vlade Duško Marković u ime Vlade i u svoje ime vjernicima katoličke vjeroispovijesti u Crnoj Gori, kao i najvišim crkvenim velikodo-

stojnicima Katoličke crkve u našoj zemlji poželio je osobnu i obiteljsku sreću.

„Neka praznično nadahnuće ispuni domove svih vjernika plemenitim vrijednostima praštanja i prijateljstva. Da s najbližima, porodicom, prijateljima i komšijama sačuvamo ideju zajedništva i da bez obzira na vjeru i naciju osiguramo bolju budućnost za sve nas“, stoji u čestitki premijera Markovića.

Čestitke u povodu božićnih praznika uputili su i ministri za ljudska i manjinska prava Mehmet Ženka, ministrica bez portfelja Marija Vučinović, ministar kulture Aleksandar Bogdanović, kao i predstavnici političkih stranaka.

Božićna misa u bazilici-katedrali sv. Tripuna

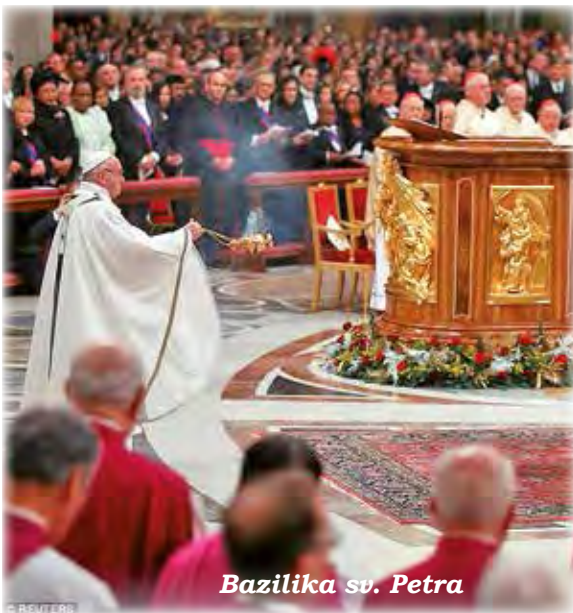

Ponoćka u zagrebačkoj katedrali

Images

Bazilika sv. Petra

© REUTERS

Bazilika sv. Petra

Božićna misa u bazilici sv. Petra

© REUTERS

U vrijeme Adventa i nakon Božića održani su mnogobrojni koncerti

Koncert u bazilici-katedrali sv. Tripuna

Zbor muzičke škole „Vida Matijan“ i mandolinski orkestar HGDCG

Hrvatsko građansko društvo tradicionalno organizira Božićni koncert u bazilici-katedrali sv. Tripuna. Prije nekoliko godina uvedena je praksa da uz dječji mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ u programu koncerta sudjeluju i dječji zborovi Niže muzičke škole „Vida Matijan“ i Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić“ pa su ovi koncerti poprimili ekumenski karakter.

Ove godine na Stjepandan, 26. prosinca, na najljepšoj pozornici vjere i duha – u kate-

drali svetog Tripuna održan je Božićni koncert u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore - Kotor i Župnog ureda Kotorske biskupije. Uz navedene zborove i orkestar, u programu su sudjelovali i članovi Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“ s dječjom klapom „Gardelini“ i mješovitom klapom „Sastanak“.

Pozdravljajući sudionike i posjetitelje, generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan poručio je: „U ozračju smo božićnog vremena čiju

radost želimo podijeliti s ljudima dobre volje. Ako nas u proslavi rođenja Isusa Krista, Bogomladenca i Bogočovjeka, dijeli kalendar, nemojmo dopustiti da nas dijeli najljepši Božji dar – život, zajedništvo i prijateljstvo. Oni koji zagovaraju podjele urušavaju dostojanstvo čovjeka i više od toga, kompromitiraju Božju sliku svakog čovjeka i Crkve. Sv. Ivan evanđelističar večeras nam na poseban način poručuje: *Lažac je onaj koji kaže da ljubi Boga kojega ne vidi, a mrzi*

Zbor OŠ „Narodni heroj Savo Ilić“

čovjeka kojega vidi. (1 Iv, 4,20) Ovdje smo večeras da čujemo Vašu pjesmu kao izraz radosti, prijateljstva i zajedništva koje svoj izvor ima u Božiću. Vaša pjesma najljepša je božićna propovijed koja lakše nalazi put do ljudskog srca nego izgovorena riječ jer Vi ste najbližiji ovom djetetu koje leži u betlehemske špilji pred našim očima. Sličniji Njemu nego ja, odnosno mi stariji. Hvala svima koji su nam omogućili ovaj večerašnji glazbeni i molitveni susret. Svima na dobro došlo Isusovo porođenje, sretno i blagoslovljeno novo Ljeto Gospodnje!“

Koncert je nadahnuto vodila pjesnikinja Dubravka Jovanović.

„Ljubav je ljudima dom. Tu je svak na svom. Zato u slavu Božića pjesmom iz grada u kome golubovi nisu na prodaju, pjesmom poletimo iznad kaleta i skala, portala i kampanela“, ovim riječima najavila je Dubravka prve kompozicije „Bijeli Božić“ i „Tihu noć“ u izvođenju zbora Niže muzičke škole „Vida Matjan“ i mandolinskog orkestra HGD „Tripo Tomas“ te pod ravnanjem Dušice Četković, „Božić je začaran, radostan i svet, možda takav jedan dan zbliži cijeli

svijet“, a zatim je dječji zbor otpjevao kompoziciju „Carol of the bells“.

„Uz ove poruke i s ovim mislima na krilima muzike koja na najljepši način čara i začarava nastavljamo da svako u očima nosi po jednu zvijezdu i da blista kao bor božićni“, najavila je Dubravka sljedeću kompoziciju „Pastorale“ u izvođenju „Kotorskih gardelina“ i klape „Sastanak“ te klavirsku pratnju profesora Dejana Krivokapića.

„Notna skala posuta zlatnim prahom božićnoga neba se nastavlja.“ Schubertovu kompoziciju „Mille cerubini in coro“ pjevala je sopranistica Bojana Pejanović, uz klavirsku pratnju Dejana Krivokapića.

Austrijsku božićnu kompoziciju „Leise rieselt der schnee“ izveli su Aleksandra Sindik i Dragan Benussi, uz klavirsku pratnju prof. Dejana Krivokapića.

„Na sastanak ljubavi i dobrote, mira i poštovanja, pomirenja i praštanja“, nastupila je klapa „Sastanak“ u izvođenju pjesme „In questa notte splendida“, uz ravnanje Nade Baldić.

Zbor Osnovne škole „Savo Ilić“ iz Dobrote spaja čaroliju Božića i nastupajuće novogodišnje blagdane s čarolijom od koje se šire srca, melemom puni duša, a zvijezdama oči, izveo je kompoziciju „Božićna“ i „Happy New Year“. Zborom je ravnala sjajna dirigentica, inače sjajnim glasom popularne ženske klape „Incanto“, Vesna Ivanović.

Kada se bude anđeli, onda im se pjeva, „Oj djetesce“, tradicionalnu božićnu pjesmu pjevali

Klape HKD „Tomislav“

su „Kotorski gardelini“ uz ravnanje Nade Baldić, žene pune muzike, a uz klavirsku pratnju maestra Dejana Krivokapića.

„Talent Bog da, anđeli podrže i onda se poezijom hoda kao livadom prepunom mirisa mladog bilja ili vasijonom punom zvjezdane prašine. Kome s lica ne zrači svjetlost, taj nikada neće postati zvijezda, a kada se perom i dječjom rukom želi pjesmom reći onda je to najiskrenije ogledalo duše. Kako je Božić doživio i pjesmu Božiću poklonio i glasom, osim perom, reći će nam Pavo Vičević i njegova mlađa sestra Vedrana.“ Vedrinom i čistoćom dječje duše „Kotorski gardelini“ otpjevali su pjesmu „Božić“ na tekst Pava Vičevića, za koju je muziku i aranžman napisala Nada Baldić.

„U božićnim danima kada se dobro priziva, ruka pomirenije pruža, ljubav želi, zdravlju moli“, pučku pjesmu „U se vrijeme godišta“ izveo je zbor muzičke škole „Vida Matijan“, klapa „Kotorski gardelini“, klapa „Sastanak“, uz pratnju mandolinskog orkestra i uz pjevanje svih prisutnih u katedrali.

Koncert u konkatedrali svetoga Petra

U konkatedrali sv. Petra u Baru održan je 22. prosinca osamnaesti božićni koncert kojim je ova lijepa kulturno-vjerska manifestacija doživjela svoje „punoljetstvo“. Pod pokroviteljstvom Općine Bar i uz

potporu Nadbiskupskog ordinarijata u Baru, organizatori ovogodišnjeg koncerta su tri domicilne nevladine udruge iz Bara: Hrvatsko kulturno društvo „Sveti Jeronim“ te udruge „Šestani“ i „Zupci production“. Osim već navedenih institucija, koncert su značajno pomogli Hrvatsko nacionalno vijeće, Hrvatska građanska inicijativa te Hrvatsko građansko druš-

tvo Crne Gore. Još jedna specifičnost ovogodišnjeg događaja je da se prvi put koncert organizirao ispred glavnog oltara novootvorene konkatedrale. Unatoč određenim problemima s akustikom objekta te uz iznimnu hladnoću koja je ove večeri vladala, kako vani, tako i u samoj crkvi, bila je ovo prekrasna večer u kojoj su uživali svi nazočni. Između ostalih, tu su bili barski nadbiskup mons. Rrok Gjonleshaj, gradonačelnik Bara dr. Zoran Srzentić, potpredsjednik Općine Bar g. Dušan Račević, predsjednik Skupštine Općine Bar g. Radimir Novaković, svećenici i časne sestre Barske nadbiskupije i Kotorške biskupije, poštovani predstavnici Pravoslavne crkve, Islamske i Židovske vjerske zajednice, predstavnici medija, nevladinog sektora, katolički vjernici te mnogobrojni građani Bara i susjednih gradova i mjesta, različitih vjera, nacija, jezika, dobi, opredjeljenja. Da ova adventska večer bude nezaboravna potrudili su se sjajni ovogodišnji sudionici Božićnog koncerta, a to je Crkveni pjevački zbor „Sve-

ti Matej“ iz Dobrote kojim, uz duhovnu i glazbenu potporu don Ante Dragobratovića, ravna prof. Silva Milošević uz korepetitorstvo prof. Ane Mihaljević. Kao gost večeri nastupila je sjajna sopranistica iz Bara Bojana Pejanović, profesorica u Muzičkoj školi u Budvi. Bez pretjerivanja možemo reći da su ove tri prekrasne dame i vrhunske umjetnice, dakako uz pomoć svih ostalih članova Zbora, ‘muški’ iznijele prekrasni, no iznimno zahtjevni program ovogodišnjega Božićnog koncerta koji je, kako smo već rekli, bio bremenit dodatnim izazovima. Kao i uvijek, program je bio

međunarodnog karaktera. Osim na hrvatskome jeziku, pjevalo se i na latinskom, talijanskom, engleskom, španjolskom i katalonskom jeziku. Crkveni pjevački zbor „Sveti Matej“ treći je put u proteklih 18 godina nastupio pred barskom publikom i ponovno ih oduševio. Gromoglasni pljesak i ovacije zaslužila je i naša mlada sugrađanka, sopranistica Bojana Pejanović koja je vrhunskom izvedbom iznimno zahtjevnih skladbi pokazala što znači izvanserijski talent i Božji dar glasa, iza kojeg neprijeporno stoji i silan rad. Svaka skladba bila je neponovljiv doživljaj, a koncert je tradicionalno završen neslužbenom božićnom ‘himnom’ („U se vrijeme godišta“) koju su na nogama skupa sa Zborom gromko i veselo otpjevali svi nazočni u konkatedrali. Program je, kao i svih prethodnih godina, profesionalno i šarmantno vodila Vesna Marković. Nakon koncerta, u kripti konkatedrale priređen je prigodni domjenak za goste i domaće koji su izvrsno pripremili Caffe bar „Pascucci“ iz Bara te skupina naših vjernica koje na ovaj način pridonose opstojnosti ove prekrasne glazbene manifestacije. Ovaj koncert bio je vjernicima i građanima Bara doista prekrasan uvod u blagdansko ozračje koje će trajati sve do polovice siječnja 2018. godine.

Za Božić nitko ne smije biti sam...

U današnjem, užurbanom svijetu ponekad zaboravimo na životne prioritete kao što su obitelj, zajedništvo, prijateljstvo, pomaganje i suosjećanje te se nesvjesno prepustimo svakodnevici koja često izostavlja sve navedeno.

Napisala:
Brankica Vrbat

I ovoga puta, nekoliko dana prije Božića, održana je već tradicionalna božićna priredba učenika hrvatske nastave. Na jedinstven i sebi svojstven način, učenici su svima prisutnima priredili sat glume, recitacije, igrokaza i pjesme.

Priredba se održala u Centru za kulturu "Gracija Petković" u Tivtu, a misao vodilja koja se provlačila kroz cijeli program stavila je naglasak na prave vrijednosti života.

U današnjem, užurbanom svijetu ponekad zaboravimo na životne prioritete kao što su obitelj, zajedništvo, prijateljstvo, pomaganje i suosje-

ćanje te se nesvjesno prepustimo svakodnevici koja često izostavlja sve navedeno. Imajući to na umu, srednjoškolci su pripremili igrokaz "Bog koji dolazi" kako bi sve još jednom podsjetili da materijalno nije najvažnije u životu. Igrokaz prikazuje tri obitelji, svaku posebnu na svoj način, a opet tako prepoznatljivu svima nama. Zaokupljeni materijalnim stvarima, prve dvije obitelji ne prepoznaju dobrotu, ljubav i skromnost koja im dolazi u likovima Marije i Josipa te odbacuju dobro, a prihvaćaju loše. Samim time nesvjesno čine nesretnima sami sebe. Da nije sve tako crno, tu je i treća obitelj koja nas je podsjetila da činiti dobro nije uzaludno te da svako dobro djelo koje učinimo drugima obogaćuje nas same.

Osnovnoškolci su izveli igrokaz "Za Božić nitko ne smije biti sam" i poslali poruku zajedništva i ljubavi te naglasili

Na kraju priredbe učenike je razveselila gospođica Mraz koja je svakom od njih uručila slatke poklon pakete. Ovom prilikom zahvaljujemo se sponzoru KRAŠ Zagreb koji je slatke pakete poslao djeci kako bi im uljepšao Božić i doprinio veselom raspoloženju.

Osim rekvizita koje su za ovu prigodu učenici sami napravili, *Dječji savez Tivat* ustupio im je božićne jelke koje su dodatno obogatile pozornicu.

Uz najbolje želje za nadolazeće blagdane, učenici su se zahvalili svima na podršci te ih pozdravili do nekog novog susreta.

da Božić bez obitelji i prijatelja gubi svoj smisao.

Uz još mnoštvo recitacija, sviranja i pjevanja zajedničkim snagama upriličena je vesela božićna atmosfera, a sav trud i zalaganje učenika prepoznali su svi prisutni među kojima su, osim roditelja i prijatelja, bili i veleposlanik Republike Hrvatske Veselko Grubišić, poslanik u Skupštini Crne Gore Adrijan Vukšanić, predstavnik Konzulata Republike Hrvatske Zdravko Nikolić kao i predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Zvonimir Deković.

Advent u Beču

Piše:
Marina Dulović, prof.

Posljednih godina diljem Europe organiziraju se božićni sajmovi, a ove godine je 157 gradova službeno organiziralo manifestaciju pod tim nazivom. U konkurenciji od 24 metropole, glasovanjem na portalu European Best Destinations, Zagreb je s 38.830 glasova ponovno odnio titulu najboljega. U tijeku deset dana glasovalo je 200.516 glasača. Za njim su ostali gradovi Colmar, Beč i Budimpešta. Da je zaista tako uvjerali smo se

Raskošan, kako se i podrazumijeva, Bečki advent je mjesto uzvišenog doživljaja i užitka, ali kada je atmosfera u pitanju Zagrebački advent već treći put zaredom, s pravom, nosi titulu najbolje europske božićne destinacije

prošle godine, također u prvoj adventskoj nedjelji, kada smo posjetili Zagreb i uživali u raznim ponudama i izazovi-

ma koje je ovaj grad u izobilju nudio, od gastronomskih i zabavnih programa do kulturnih ugođaja. Ove godine put nas

je odveo u Beč. Dobro poznat i omiljen grad mamio nas je svojim raskošnim izgledom, blještavilom lampiona i ukrašenih znamenitih građevina. Nakon uobičajeno napornog puta, s preprekama na graničnim prijelazima, odsjeli smo u vrlo ugodnom hotelu u jednom od posljednjih bečkih prstenova (bezirk) i ujutro okrijepljeni radosno krenuli u osvajanje „Bečkoga božićnog sna“, kako posljednjih godina ova manifestacija nosi naziv.

Paljenje lampica počelo je 18. studenoga, a blagoslov adventskog vijenca upriličen je 2. prosinca. Advent za sve vjernike u crkvenoj liturgiji predstavlja razdoblje u kome se obavljaju pripreme za Božić, vrijeme iščekivanja Isusova rođenja i vrijeme za duhovna promišljanja i preispitivanja. Uz to, još je i mjesto novogodišnjih sajmova, dobre zabave, blještavila i zimskih gastronomskih ugođaja. Četiri adventske nedjelje pravi su „mamac“ za turiste iz cijeloga svijeta koje privuku tri milijuna turista. Tradicija vuče korijene iz XIII. stoljeća kada je car Albrecht I. dopustio trgovcima u gradu da organiziraju uličnu prodaju i neki vid današnjih ‘vašara’. Božićni sajmovi nalaze se na više lokacija, a najposjećeniji su Rathausplatz, ispred Gradske vijećnice, čudesne bajke ispred dvoraca

Schonbruna i Belvedera, blještavilo na trgu Marije Terezije, na Stephansplatzu, ispred Karlskirche, Spittelberg („Selo u sred grada“), Rathausplatz... Naš pohod na Advent krenuo je od Gradske vijećnice. Iz velikog broja ukrašenih drvenih kućica širio se opojni miris cimeta i kuhanog vina (po cijeni od 8 eura i sa šalicom na

poklon), tradicionalnog punčca, medenjaka, krafni, kuglica s rumom, voća prelivećenog čokoladom i mnogih drugih specijaliteta. Božićni pokloni nudili su se u izobilju, suveniri, ukrasi, mogla su se poslati pisma putem „pošte u oblacima“, djevojke u ulozu Kristkindla djeci su pričale božićne priče, a tko je želio mogao je naučiti i kako se izrađuju tradicionalni božićni kolači. Tijekom cijelog Adventa turisti su mogli uživati u adventskoj glazbi raznih međunarodnih izvođača, svakog petka, subote i nedjelje od 15,30 do 19 sati i to potpuno besplatno.

A za sve ljubitelje umjetnosti tijekom cijele jeseni i do prvih dana siječnja Beč je imao pri-

vilegij da bude domaćin dvjema iznimnim likovnim izložbama. U Muzeju Albertina pod nazivom „Raffaello“ priređena je monografska izložba, remek-djela talijanskoga renesansnog slikara i graditelja Raffaella Santija. Sa 120 crteža i 18 slika obuhvaćena su sva razdoblja umjetnikova stvaranja, od ranog kada je živio u umbrijskoj regiji, preko kreativnih godina boravka u Firenci i Rimu kada je bio na vrhuncu stvaralaštva u službi pape. Druga, također iznimna izložba, priređena je u Muzeju povijesti umjetnosti (*Kunsthistorischen*), postavka pod nazivom „Moć promjene“ Petera Paula Rubensa. Ljubitelji umjetnosti mogli su pogledati crteže, ulja, skice i velika platna flamanskoga baroknog slikara velike vrijednosti i goleme ljepote. Grupne ulaznice mogle su se kupiti po cijeni od 10 eura – više nego simbolično za doživljaj koji se pamti cijeli život.

Nakon ugodnog boravka, koji je bio suviše kratak da se „udahne“ sve što Beč nudi, ostala je želja i nada da ćemo se ponovno vratiti gradu uzvišene ljepote i kulturnog naslijeđa koji osvaja, privlači i nadahnjuje.

Marina Dulović

Bogat novogodišnji program na bokeljskim trgovima i u Budvi

Priredila:
Tijana Petrović

Građani diljem svijeta dočekali su Novu godinu na trgovima, u dobrom raspoloženju, uz vatromet i slavlje. Višednevni novogodišnji program priređen je u mnogim gradovima Crne Gore, a mi vam donosimo dječić atmosfere u kojoj su uživali Budvani, Tivćani, Novljani i Kotorani, kao i mnogobrojni turisti koji su odabrali da u nekom od ovih gradova provedu praznične dane.

Budvani u Novu godinu uz Bijelo dugme

Prijestolnica crnogorskog turizma, Budva, i ove godine okupila je najznačajnija zvučna imena regionalne estrade pa su tako 29. prosinca na trgu ispred staroga grada nastupili „Hladno pivo” i „S.A.R.S.”, a dan kasnije „Bajaga i instruktori”.

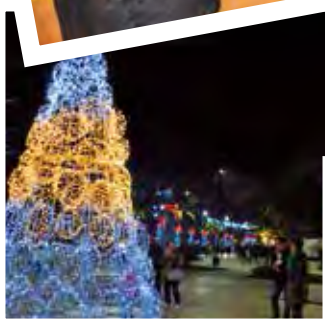

Budvane i njihove goste u novogodišnju noć uveo je bend „Queen Symphony”, a Nova godina dočekan je na spektakularan način uz jedan od najvećih bendova bivše Jugoslavije, „Bijelo dugme”.

Program je nastavljen 1. siječnja kada je priređen svečani popodnevni koncert „Mediterranskog revijskog orkestra“ s istaknutim solistima, a pod dirigentskom palicom gospodina Radovana Papovića. U sklopu večernjeg programa nastupile

su grupe „Elemental” i „Dubioza kolektiv”. Novogodišnji program u metropoli crnogorskog turizma upotpunili su i nastupi domaćih muzičara, kao i poseban program za najmlađe.

„Welcome to the party – Tivat 2018“

Najmanja bokeljska općina – Tivat priredila je bogat dvanaestodnevni program. Božićnim bazarom i koncertom splitske grupe „Trio gušti“ na gradskoj rivi Pine počela je 25. prosinca novogodišnja zabavna manifestacija „Welcome to the party – Tivat 2018“, koju su u povodu božićnih i novogodišnjih praznika priredili Općina, Tu-

ristička organizacija i Udruženje hotelijera i ugostitelja Tivta.

Više tisuća Tivćana i njihovih gostiju dočekalo je Novu 2018. godinu na gradskoj rivi Pine uz Gibonija i veliki vatromet s mora. Publika je uživala u sjajnoj atmosferi i poznatim pjesmama.

Koncert Željka Joksimovića, koji je bio planiran za prvi dan Nove godine, otkazan je zbog loših vremenskih uvjeta, ali je već dan kasnije na Pinama nastupila Neda Ukraden.

Tijekom dvotjednog trajanja programa Tivćani i njihovi gosti uživali su u nastupima mnogobrojnih muzičara u posebnim tematskim večerima: od Red Hot Chilli Peppers Tri-

bute banda, preko James Brown Tribute banda, ansambla Toč, Danijela Alibabića, Baneta Nedovića, do izvođača rock, folk i klasične muzike. Sve to praćeno je i posebnom ugostiteljskom ponudom koju su tivatski hotelijeri i restorateri posjetiocima nudili u drvenim kućicama dekoriranim u božićnom i novogodišnjem duhu koje su za ovu priliku postavljene na Pinima.

Četverodnevni program u Herceg Novom

Defileom Gradske muzike i mažoretkinja i dječjom Novom godinom 30. prosinca započeo je četverodnevni novogodišnji program u organizaciji Turističke organizacije i Općine Herceg Novi.

Nekoliko tisuća Novljana i njihovih gostiju ispratili su staru i dočekali Novu godinu, u parku Boka, uz sjajne nastupe nikšićkog benda „Senkina deca” i novskog kantautora Vlada Georgijeva. Praćen ovacijama, serijom hitova, jedan od najpopularnijih muzičara

u regiji podizao je atmosferu da bi kulminacija bila u ponoć kada je za bubnjeve sjeo još jedan poznati muzičar iz Herceg Novog, Dragoljub Đuričić, koji je prepoznatljivim ritmom dao zvučnu podlogu spektakularnom vatrometu.

Novu godinu okupljenima u parku Boka s bine su čestitali mladi vaterpolisti Jadrana Carine, kadetski reprezentativci Crne Gore koji su osvojili 2017. godine zlatnu medalju na Europskom prvenstvu na Malti. Za svih osam kadeta Turistička organizacija Herceg Novi pripremila je novčane nagrade, a u ime hercegnovskih prvaka Europe zahvalio je na pažnji kapetan Luka Murišić.

Za novogodišnju noć Turistička organizacija osigurala je besplatno vino i pivo, koje se dijelilo gostima u Parku Boke, ali i prvog dana Nove godine tijekom dnevnog programa na Škveru.

Dan kasnije, za dobru atmosferu pobrinuli su se klapa „Castel Nuovo”, bend „Sinhro” i beogradski pop-rock sastav „Van Gogh”.

Posljednji dan organiziranog dočeka na otvorenom bio je rezerviran za koncert Novljanina Dragoljuba Đuričića, koji je nastupio sa svojim bendom „Balkanska lavina”, nakon čega je binu preuzeo beogradski sastav „Tropico band”.

Kotor 'najrokerskiji' grad

Kotor je bio prvi grad u Crnoj Gori koji je Novu godinu čekao pod otvorenim nebom. Bilo je to prije 20 godina, daleke 1997. godine, kada su Kotorani masovno podržali organizatore i došli na glavni gradski trg da uz zvuke valcera i šampanjac dočekaju Novu godinu.

Jedan od najcjenjenijih muzičara u regiji, Massimo Savić,

nastupio je 30. prosinca, u organizaciji Centra za kulturu, na kotorskom Trgu od oružja i na najljepši način zagrijao atmosferu za najluđu noć.

Kotorani i njihovi gosti Novu 2018. godinu dočekali su na prepunom Trgu od oružja gdje je priređen veliki rock spektakl. Nastupili su „Light Under the Black Mountain”, „Letu Štuke”, Rambo Amadeus, „Partibrejkers” i „Električni orgazam”.

Gosti iz Dubrovnika ocijenili su da je „Kotor definitivno najrokerskiji grad u regiji”, čime se organizatori TO Kotor i Općina Kotor definitivno mogu ponositi.

U sklopu druge novogodišnje noći, na glavnome gradskom trgu nastupili su: „Veliki prezir”, „Stray Dogg”, „Obojeni program”, „Let3” i „Disciplin A kitschme”. Publika je, i uz jaku kišu, uživala u sjajnim svirkama!

Od Božića do Božića

Tradicionalni novogodišnji program „Od Božića do Božića” u organizaciji NVU Karampana, suorganizaciji TO Kotor i uz pokroviteljstvo Općine Kotor, započeo je 23. prosinca novogodišnjim koncertom Gradske muzike Kotor. U nedjelju, 24. prosinca, na vratima grada služene su prigalice.

Novogodišnji dječji bazar ispred glavnih gradskih vrata održan je u srijedu, 27. pro-

sinca, a istoga dana u crkvi sv. Antona održan je koncert gitarskog dua Bulatović i Nikčević.

U petak, 29. prosinca, priređen je Novogodišnji koncert učenika Muzičke škole „Vida Matjan” u crkvi svetog Duha, dok je na Pjaci od muzeja koncert održao „Amy’s House Tribute Band”.

U subotu, 30. prosinca, na Trgu od oružja priređena je humanitarna tombola i koncert klasične muzike „Na lijepom plavom Jadranu”. Istog dana, u sklopu dočeka dječje

Nove godine, Djed Mraz i vilenjaci posjetili su rodilište i dječje odjeljenje Opće bolnice u Kotoru i uručili poklone, a nešto kasnije novogodišnjim paketićima razveselili su i mnogobrojne mališane na Trgu.

Klapa „Šufit” nastupila je u Centru za kulturu 2. siječnja, a dva dana kasnije Božićni koncert u crkvi sv. Nikole održalo je Srpsko pjevačko društvo „Jedinstvo”.

U petak, 5. siječnja, na Pjaci od muzeja održano je humanitarno veče posvećeno kotorskom oridinalu Tončiju

Praciju, uz koncert benda „Inspiracija”.

Na glavnim gradskim vratima u subotu, 6. siječnja, ponovno su služene priganice.

Program manifestacije završen je u ponedjeljak, 8. siječnja, na Trgu od oružja papaladom ala maka, uz koncert benda „The grupa”.

Kotorska manifestacija „Od Božića do Božića” nagrađena

je na dodjeli godišnjih nagrada u turizmu „Wild Beauty Awards 2017” u kategoriji ‘Manifestacije’, priznanjem za izniman doprinos unaprjeđenju kvalitete turističke ponude u 2017. godini. „Zaista smo oduševljeni što je naš trud i rad prepoznat, što je prepoznato da Kotor ovom manifestacijom želi svima pokazati kako uživamo u običajima, druženju i suživotu karakterističnom za naš kraj, na što smo jako ponosni”, istaknula je Sanja Vučković Otašević koja je u ime NVU „Karampana” primila priznanje u podgoričkom hotelu „Hilton”.

**U GALERIJU SOLIDARNOSTI U KOTORU 19. SIJEČNJA
PROMOVIRANA SPECIJALNA PUBLIKACIJA POD NAZIVOM
„BIBLIOGRAFIJA ČLANAKA HRVATSKOGA GLASNIKA 2003. – 2017.“**

Bibliotekarski vremeplov

Priredio:
Miroslav Marušić

O publikaciji su govorili bibliotekarka iz Kotora Ruža Danilović, turistički radnik iz Dubrovnika Neven Jerković i njezin urednik Tripo Schubert.

Otvarajući promociju moderatorica prof. Marina Dulović rekla je da je u ovome pregledu od tri tisuće naslova uvrštenih u sto pedeset brojeva časopisa Hrvatskoga glasnika sistematizirano tisuću devetsto tema, koje su priredili stotinu devedeset autora tijekom 15 godina izlaza časopisa, koji je svjedočanstvo jednog vremena, ljudi i događaja.

„Svaka vrsta bibliografije, bilo da se radi o personalnoj,

Ova specifična publikacija bit će od posebnoga značaja za istraživače, novinare, pojedince, čitatelje, koji će na jednome mjestu naći registar tema objavljenih u Hrvatskome glasniku od 2003. do 2017. godine

specijalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, donosi sistematski središnji popis radova, članaka, knjiga ili drugoga bibliotečnog materijala, koji je objavljen u određenome vremenskom rasponu i to, najčešće, uz poštovanje međunarodnoga, standardnoga bibliografskog opisa za svaku vrstu građe posebno. Ova publikacija, odnosno

bibliografija, usmjerena je na pružanje što bržih i efikasnijih informacija suvremenim korisnicima. Golemi trud, nemjerljiv opseg poslova koji je prethodio finalizaciji bibliografije, kvaliteta i broj objavljenih radova, kredibilnost časopisa Hrvatskoga glasnika, ustrajnost i posvećenost urednika, novinara, redakcija i svih onih

koji su sudjelovali na bilo koji način u pripremi časopisa uvijek stoje kao stožer oko kojeg se gradi zanimljiva priča.

Tripo Schubert je spiritus movens izdavačke djelatnosti Hrvatskoga građanskog društva i mjesečnika Hrvatskoga glasnika, a njegov golemi motiv da bibliografija Hrvatskoga glasnika ugleda svjetlost dana je činjenica da je to dugovao onima s kojima je otpočeo projekt Hrvatskoga glasnika: Tomislavu Grgureviću, prvome uredniku časopisa i Dariju Musiću, suradniku u Glasniku te suradniku i koautoru na ovoj bibliografiji. Na žalost, oni nisu dočekali da vide ovu luksuznu publikaciju, ali sam uvjerena da bi bili zadovoljni, ponosni i zahvalni što je gospodin Schubert čitav posao uspješno doveo do kraja. **Bibliografiju Hrvatskoga glasnika 2003. - 2017.** doživljam kao krunu 15-godišnjega uspješnog trajanja časopisa, kao značajan doprinos boke-ljistici, regionalnoj bibliografiji i nacionalnim bibliografijama Crne Gore i Republike Hrvatske“, rekla je bibliotekarka Ruža Danilović.

Neven Jerković, dugogodišnji suradnik časopisa Hrvatskoga glasnika i turistički radnik iz Dubrovnika, predstavljajući publikaciju istaknuo je njezin značaj uz problematiku

s kojom se susretao tijekom istraživanja teme kruzing putovanja čiji serijal od 54 nastavka pod nazivom „Povijest brodskih, kružnih putovanja u Boki kotorskoj“ objavljuje Hrvatski glasnik u posljednjih šest godina.

„Istražujući mnogobrojne arhive duž cijele Europe došao sam do svih mogućih podataka koji su se mogli odnositi na naša dva grada, Dubrovnik i Kotor, upravo zahvaljujući bibliografiji i sređenoj arhivi. U istraživanju domaćih arhiva nailazio sam na problem nedovoljno sređene bibliografske građe, što je iziskivalo daleko više uloženog vremena, truda i rada. Dolazio sam do svih

informacija, ali je bilo potrebno puno više snage i energije. Tada u našim arhivima nije postojala publikacija poput ove bibliografije članaka.

Na žalost, jedan od glavnih pokretača cijelog projekta Darijo Musić nije dočekao ovaj trenutak, ali njegov rad ostaje trajno zabilježen ne samo u ovoj bibliografiji, nego u cjelokupnoj novijoj izdavačkoj djelatnosti Hrvata Boke kotorske. Ne treba zaboraviti ni sve ostale urednike. Svi oni utkali su jedan svoj kvadratić u mozaik koji sad imamo pred sobom. Rad Tripa Schuberta i te kako se osjeća u cjelokupnom djelovanju HGD-a, pa tako i u izradi ove bibliografije. On je svi-

ma nama, suradnicima, uvijek bio neumorna lokomotiva koju ponekad nije bilo lako pratiti. Uvijek nam je bio i ostao nedostižan uzor”, zaključio je Neven Jerković.

Urednik publikacije Tripo Schubert objasnio je na koji način su on i Dario Musić krenuli od ideje do realizacije publikacije.

„Dario Musić i ja imali smo često muke da zadovoljimo zahtjeve pojedinih čitalaca, institucija, pojedinaca, koji su željeli znati gdje je neka tema objavljena, je li objavljena, koje godine i u kojem broju. Morali smo prelistavati Glasnike unazad i tako izgubiti puno vremena pa smo odlučili napraviti registar tema kako bismo lakše došli do odgovora.

Počeli smo to u 2016. godini i negdje u drugoj polovini smo obradili 136 Glasnika, dajući njihove naslovnice, po dvije karakteristične fotografije, kao i teme koje su obrađene u tim Glasnicima, nadajući se da smo učinili ono što je trebalo. Nakon što nas je Dario zauvijek napustio, nastavio sam naš zajednički rad i došao do 150-og broja. Utvrdio sam da ovaj pregled koji smo uradili nije baš pravi put pa sam odlučio napraviti jedan registar autora po abecednome redu s naznačenim brojem stranice u ovoj publikaciji i broju Glasnika. Međutim, u konzultaciji s Kotorski arhivom i bibliotekom došao sam do zaključka da moram još prirediti dodatnu vodilicu do tražene teme pa

sam s Joškom Katelanom nastavio rad na publikaciji tako što smo sve objavljene teme svrstali u 26 područja. U tom pregledu dan je naziv teme, ime autora, broj Glasnika i stranica na kojoj je objavljena dana tema. Smatram da smo s ovom dopunom postigli ono što smo htjeli.

Ako će ova publikacija pomoći istraživačima, institucijama i pojedincima da lakše dođu do informacije o traženoj temi, uloženi trud nije bio uzaludan i postigli smo pravi cilj”, istaknuo je Schubert, koji je pritom posebno zahvalio Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore koji je podržao ovaj projekt i omogućio tiskanje publikacije.

Neven Jerković: Prvi brod na kružnom putovanju u Dubrovnik je došao 15. kolovoza 1844. godine, u Kotor dan poslije

Zanimljivo je da u Dubrovniku i Kotoru nije do sada bilo ozbiljnoga sustavnoga istraživanja jedne od njegovih zajedničkih dominantnih gospodarskih djelatnosti, prihvata brodova, a kako je zbog mnogih razloga polako, ali sigurno netragom nestajao arhivski materijal, posebice fotografski, iz privatnih zbirki i nekadašnjih društvenih, državnih, bilo je krajnje vrijeme da se netko uhvati u koštac s ovim zanimljivim istraživanjima.

Puno sam materijala nalazio odbačenog u smeću. Novopečeni vlasnici turističkih agencija, koji su jedini imali profesionalne fotografe koji su pratili brodska kružna putovanja i općenito turizam na ovim prostorima, kada su privatizirali te put-

ničke agencije prvo su se riješili goleme arhivske građe koja je završila na smetlištu. Doslovno sam ulazio u konjajnere jer je situacija bila - ili da ti kruna padne s glave ili da to propadne...

Zajednička crta većine njihovih istraživanja temelji se na velikom broju organiziranih brodskih, kruzing putovanja između dvaju svjetskih ratova i kasnije, u kojima su brodovi u istom danu uplovljavali u Dubrovnik ili Kotor te prazni plovili između njih, dok su putnici autobusima imali organizirane izlete iz prve iskrcajne u drugu ukrcajnu luku, iz Dubrovnik u Kotor ili iz Kotora prema Dubrovniku.

Prvi brod na kružnom putovanju u Dubrovnik je došao 15. kolovoza 1844.

godine. To je jedno od prvih zabilježenih turističkih, brodskih putovanja u svijetu. Mi smo ponosni što je taj brod prvi došao u Dubrovnik, ali iz Dubrovnik produžio je u Kotor. Kada zbrojite tih 170 godina, shvatite koliko je profesija utkano u sve to zajedno. Danas, da bi se brod na kruzing putovanju prihvatio u luci, potrebno je 40 specijaliziranih profesija da ta luka osigura i školuje. Mi smo ih tijekom tih 170 godina stvorili i zato nije slučajno da se vrate nama poslije svih problema na ovim prostorima jer smo i mi u Dubrovniku, kao i vi u Kotoru, imali izgrađenu infrastrukturu”, objašnjava Jerković.

TEKST INICIJATIVE DA SE BOKELJSKA MORNARICA UVRSTI NA UNESCO-OV REPREZENTATIVNI POPIS NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE ČOVJEČANSTVA IZAZVAO JE VELIKU POLEMIKU I RAZLIČITA REAGIRANJA

Čija je Bokeljska mornarica? (prvi dio)

Priredili:
Miroslav Marušić
i **Tripo Schubert**

Od predsjednika Upravnog odbora Bokeljske mornarice Aleksandra Saše Dendera dobili smo sljedeće podatke:

Rješenjem Ministarstva kulture Crne Gore, UP/I br. 04-55/2013 od 3. 7. 2013. godine, utvrđen je status Bokeljske mornarice kao nematerijalnoga kulturnog dobra od nacionalnog značaja sa sljedećim obrazloženjem: „Utvrdjuje se Bokeljskoj mornarici, koja predstavlja simbiozu vještine, jezika, govora, korištenja umjetničkih i zanatskih umotvorina, izvođačkih vještina, održavanja tradicionalnih obreda vezanih za kulturnu ličnost, mjesto i ambijent, **status nematerijalnoga kulturnog dobra od nacionalnog značaja**”.

Početkom 2017. godine Ministarstvo kulture Crne Gore donijelo je odluku da Bokeljska

Najraniji arhivski zapis koji potvrđuje postojanje ove drevne bratovštine pomoraca potječe iz sredine XIV. stoljeća

Nakon predaje dosjea komisiji UNESCO-a, počinje proces evaluacije koji, prema dosadašnjem iskustvu, traje oko godinu dana pa se odluka o upisu Bokeljske mornarice na Listu svjetske nematerijalne kulturne baštine može očekivati tijekom 2019. godine.

Iz povijesti Bokeljske mornarice

Prije više od dvanaest stoljeća, 13. siječnja 809. godine, Kotorani su otkupili moći sv. Tripuna od Mlečana koji su na putu prema Veneciji, zbog snažnog nevremena, bili prisiljeni svojim brodom uploviti u Bokokotorski zaljev.

Prema tisućljetnoj tradiciji, u prijenosu moći frigijskog mučenika u grad kojemu će postati zaštitnikom, sudjelovao je i odred mornara Katorske mornarice.

Najraniji arhivski zapis koji potvrđuje postojanje ove drevne bratovštine pomoraca je iz sredine XIV. stoljeća, i znatno raniji zapisi, svjedoče o razvijenoj pomorskoj trgovini starog Kotora, što je sve bilo nezamislivo bez postojanja efikasne pomorske organizacije. Pomorsko-trgovački ugovori s Dubrovnikom u cilju uzajamnog oslobađanja od carina iz 1207., 1257. i 1279. godine, ugovor s tim gradom sa svrhom očuvanja čvrstog i trajnog mira iz 1181. godine, ugovor s Omišanima iz 1167. kojim Kotor otkupljuje sigurnost plovidbe i trgovine svojim brodovima, zapis o kotorskim galijama iz 1155. - vode nas unatrag u daleku prošlost potkrepljujući staru predaju da je drevna mornarica sudjelovala 809. godine u prijenosu mučeničkih ostataka sv. Tripuna u Kotor.

Bratovština kotorskih pomoraca, koju u arhivskim spisima nalazimo pod imenom Pobožno društvo kotorskih

mornarica bude prvo nematerijalno kulturno dobro koje će Crna Gora kandidirati na UNESCO-ovu Listu svjetske nematerijalne kulturne baštine. Radionica posvećena nematerijalnoj kulturnoj baštini u organizaciji Ministarstva kulture i UNESCO-ova centra za nematerijalnu baštinu iz Sofije održana je na Cetinju od 7. do 11. ožujka i u Kotoru nekoliko puta, da bi završna sjednica radne grupe za izradu Dosjea za upis, zajedno s članovima Bokeljske mornarice, bila održana 15. rujna 2017. godine. Na toj sjednici usvojena je radna verzija dosjea kako bi se moglo pristupiti završnoj redakciji i prevođe-

nju na engleski jezik i na kraju predati komisiji UNESCO-a do 31. ožujka 2018. godine.

Dosje se radi prema strogo utvrđenim pravilima i prema obrascu koji dostavlja komisija UNESCO-a, s točno utvrđenim maksimalnim brojem riječi kojima se može opisati kulturno dobro i mora biti napisan tako da članovi komisije UNESCO-a koji odlučuju o upisu, a nisu nikada čuli za Bokeljsku mornaricu, shvate da predloženo kulturno dobro ima univerzalne, svjetske vrijednosti za cijelo čovječanstvo, zbog kojih zaslužuje da bude upisano na Listu svjetske nematerijalne kulturne baštine.

pomoraca (Pia sodalitas navi-
culatorum Catharensium), 17.
travnja 1353. godine daruje
kotorskim franjevcima svoju
crkvu sv. Nikole, koja se nala-
zila izvan gradskih zidina.

Bratovština prenosi svoje
sjedište u grad gdje unutar
gradskih zidina postaje 1453.
vlasnik crkve također posve-
ćene sv. Nikoli. U dokumen-
tu iz 1493. godine naziva se
Bratovštinom mornara sv. Ni-
kole u Kotoru (Confraternitas
Sancti Nicolai marinariorum
de Cathero). Najstariji saču-
vani statut Bratovštine, Liber
Fraternitatis Sancti Nicolai
marinariorum de Cathero iz
1463., propisivao je prava i
obveze pomoraca i uređivao
njihove međusobne odnose,
kao i odnose Bratovštine sa
svjetovnom i crkvenom vlasti.
Potkraj XV. stoljeća, davno već
formirana, Bratovština kotorskih pomoraca (Confraternitas
nautarum) razvijena je i eko-
nomski snažna vojno-staleška organizacija. Vojna zadaća
bila joj je obrana grada, staleško unapređenje pomorstva,
a karitativna je uključivala

pomoć stradalima na moru,
udovicama i osiromašenim
članovima, prijenos i pokop
preminulih članova, otkup po-
moraca iz zarobljeništva i dr.
Potkraj tog stoljeća jaka dijas-
pora bokeljskih brodovlasnika
i pomoraca u Veneciji osniva
Bratovštinu sv. Jurja i Tripu-
na, imenovanu po zaštitnici-
ma matičnog im grada.

Od XV. pa do kraja XVIII. sto-
ljeća Kotorska mornarica (Ma-
rinarezza di Cattaro) djelovala
je u kontinuitetu, no u vrijeme
prve austrijske vlasti (1797. –
1806.) bilo joj je uskraćeno dje-
lovanje, a nakon zauzeća Boke
od Francuza zabranjena joj je
svaka djelatnost.

Odluka o njezinu ukidanju i
zaplijeni njezinih dobara done-
sena je 29. lipnja 1811. godine.

Ponovno je uspostavljena
pod austrijskom vlasti 1814.,
ali vrlo kratko jer 1817. biva
ponovno ukinuta. Drevna
mornarica ponovno je uspo-
stavljena preporukom austrij-
skoga namjesnika u Dalma-
ciji, grofa Lilienberga, godine
1833. te zadržava sve ranije
staleške komponente, ali ne

i vojne. Zbog revolucionarnih
događaja 1848. godine austrij-
ske vlasti ponovno je ukidaju.
Tek 1859. godine velikim za-
laganjem kotorskog biskupa
Marka Kalogjere i bokeljskog
rodoljuba kapetana Pava Ka-
menarovića biva ponovno ob-
novljena. Nekad snažna bra-
tovština kotorskih pomoraca,
od tada postoji samo kao me-
morijalna institucija 'Plemeni-
to tijelo Bokeljske mornarice'.

Nakon obnove Bokeljska
mornarica izgubila je svoj staleški i vojni značaj i jedina
vojnička funkcija koja joj je
preostala, a imala ju je od sa-
mih početaka, bila je da nje-
zini članovi u nošnjama i pod
oružjem svake godine svojim
nastupom pred kotorskom pr-
vostolnicom veličaju dan grad-
skog zaštitnika - sv. Tripuna.

*Hrvatski glasnik objavit će u
sljedećim brojevima reagiranja
institucija, Biskupije, Bokelj-
ske mornarice i javnih ličnosti
na ovu temu.*

*POSJETA NAJSTARIJOJ KOTORKI PROFESORICI
ANUŠKI ZLOKOVIĆ U POVODU STOTOG ROĐENDANA*

Retrospektiva životnog i profesionalnog puta

Razgovor vodili:
Filomena Radović
i **Tripo Schubert**

Zadovoljstvo nam je predstaviti poštovanu sugrađanku profesoricu gosp. Anu-Anušku Zloković, koju kotorski učenici i studenti pamte kao izuzetnog pedagoga i čovjeka, a povodom njenog stotog rođendana.

Nalazimo se u njenom domu u Kotoru, poblize Njegoševoj ulici, a nostalgично u neposrednom okruženju porušenog bivšeg hotela „Slavija“ i vile „Firence“, a tako isto novosa-

Bilo je u životu i padova i uspona, ali nikada monotonije, zato što sam uvijek radila, a kada nešto radite onda nemate vremena da razmišljate o tužnim stvarima.

građenog i napuštenog hotela „Fjord“, propale Jugooceanije, te porušene Bokeljke, Livnice i Autoboke.

Domaćica nas je srdačno dočekala nasmijana, zvonkog glasa, da smo na trenutak zaboravili da smo iz gimnazij-

skih klupa izašli šk. 1958/59 godine i kojim smo povodom došli. U prijatnoj atmosferi časkali smo po Bokeški.

U prvom nastavku razgovarati ćemo o životnom putu, a u drugom o profesionalnom životu.

Gospođa Anuška, rođeni ste 1. siječnja 1918. god. kao jedinica od majke Marice i oca Hektora Dabinovića u Makarskoj.

A.Z. Da, rođena sam u Makarskoj prije sto godina, moj otac Hektor Dabinović je krajem devetnaestog vijeka prekinuo viševjekovnu pomorsku tradiciju i studije prava završio u Beču, a kao sudija bio je raspoređen u Makarsku. Moja majka Marica, iz kosmopolit-ske porodice Birimiša iz Dubrovnika završila je preparandiju (učiteljsku školu) i radila do udaje kao učiteljica.

Rođena sam u austrougarskoj carevini. Po formiranju kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca moj otac želi da se vrati u svoj rodni kraj, Kotor. Dobija premještaj i 1920. godine selimo se iz Makarske u Kotor.

Porodična palacina u mjestu Ljuta poslije prvog svjetskog rata je stradala toliko da nije bila za stanovanje. Smjestili smo se na Šuranju u kući Vičevića. Tu sam provela divno bezbrižno i veselo djetinjstvo i stekla prijateljicu sa kojom sam ostala u prijateljstvu sve do njene smrti. Njen sin iz Zagreba telefonom me je pozvao i čestitao mi rođendan, što me je mnogo obradovalo.

Kasnije se selimo u današnju Njegoševu ulicu u kuću gdje je danas Arhiv. U prizemlju je živjela porodica dr Nikole Sičeva, hirurga koji je došao iz Rusije sa svojom suprugom, bolničarkom i kćerkom Irinom sa kojom sam se sprijateljila. Dr Sičev je radio kao hirurg u vojnoj bolnici u Kotoru. Često je svoje siromašne pacijente liječio besplatno i poklanjao im lijekove. Bio je vrlo skroman i human. Pored mnogih odlikovanja stečenih u ratu imao je i visoka crnogorska odlikovanja. Danas je, kažem, u toj zgradi Arhiv. Moram spomenuti da je moj otac Hektor

Ana (sa bijelom kragnom) sa prijateljicama na Šuranju

Dabinović od 1949. godine bio i prvi direktor „Državnog arhiva” u Kotoru.

Molimo kažite nam dokle sežu Vaša sjećanja, kada ste došli u Kotor?

A.Z. Moja sjećanja sežu daleko u „prošlost”. Na početku ste spomenuli hotel „Slaviju” kojeg nema, a ja se prisjećam divnog parka i inženjera, gosp. Luja Matjana koji ga je projektovao, njegove kćerke Sonje, moje iskrene prijateljice i njene majke gospođe Vide Matjan, profesorice klavira i

kompozitora koja je zaslužna za osnivanje i postojanje muzičke škole u Kotoru, koja je odgojila mnoge generacije izuzetnih muzičara.

Nema više ni vile „Firence” u kojoj je 1944. godine radila novoformirana kulturna ekipa pri II Bokeljskoj brigadi, a sastojala se od: horske, recitatorske, dramske, muzičke i folklorne sekcije. Bila sam rukovodilac folklorne sekcije i aktivni učesnik dramske i muzičke sekcije.

Članovi ekipe su bili građani, muzičari, profesionalci ili amateri, pjevači, ljubitelji

Maturanti 1936.

muzičko dramske umjetnosti. Radilo se puno, bez određenog vremena, takoreći po čitav dan uz vojničku hranu i opremu. Trebalo je pripremati svake sedmice novi program. Bilo je naporno, a ujedno i zabavno. Gostovali smo po čitavoj Boki i na Cetinju. Prevozili se vojnim kamionima, obučeni u vojnim šinjelima. Počelo se sa jednostavnim skečom, pa se nastavilo sa sve kompleksnijim i ozbiljnijim programima.

Kasnije u tu zgradu se smjestio Institut za biologiju mora. Prvi direktor Instituta bio je dr Vlado Lepetić. Institut je sarađivao sa naučnicima iz cijelog svijeta pa čak i dobitnicima Nobelove nagrade.

U istoj zgradi radio je dječji dispanzer kojega je osnovao dr Andrija Klajn, prvi pedijatar u Kotoru. To je bio prvi dječji dispanzer u Boki, a možda i u Crnoj Gori.

Hotela „Slavije” više nema. Poslije rata u rekonstruisanom hotelu smješten je dom za ratnu siročad. To je bila vrlo dobro organizovana pedagoško obrazovna institucija, koja je dala solidan temelj za dalje školovanje domaca. Mnogi od njih su postali vrlo uspješni u svom poslu. U gimnaziji sam

im predavala i uvijek sam se rado sa njima sretala na proslavama godišnjica mature. Svake godine za Novu godinu i moj rođendan mi se javi moja bivša učenica iz te generacije, sada profesorka književnosti u penziji u Novom Sadu.

Nema više Jugocenije, ostala je samo zgrada koja nas vraća u neka prošla vremena. Tu je potekla ideja i potreba za osnivanjem više pomorske škole za školovanje pomorskih oficira, koja je prije nekoliko godina prerasla u pomorski fakultet i nastavila da školuje taj kadar.

*Sa spremanja
diplomskog ispita*

Anuška s majkom i ocem prije rata

Gdje ste započeli i završili svoje školovanje ?

A.Z. Osnovnu školu i gimnaziju završila sam u Kotoru. U toku mog školovanja u gimnaziji učestvovala sam aktivno u raznim priredbama i prigodnim akademijama i pokazivala smisao za muzičku i dramsku umjetnost.

Odmah po oslobođenju Kotora decembra 1944. godine stupila sam u novoformiranu kulturnu ekipu u svojstvu rukovodioca folkloru i aktivni član dramske i muzičke sekcije do njenog rasformiranja 1945. god.

Diplomirala sam na filozofskom fakultetu u Zagrebu romansku grupu XXa (francuski jezik i književnost, Italijanski

jezik i književnost i latinski jezik). Stručni profesorski ispit sam položila u Beogradu 1951. godine.

Po porijeklu i obrazovanju imali ste sve uslove da ugodno živite, no život Vas nije uvijek mazio.

A.Z. Kada su moji roditelji morali napustiti kuću zbog useljenja UDB-e ja nijesam bila u Kotoru nego u Zagrebu radi diplomskog ispita. Za vrijeme rata i iz ekonomskih razloga 1940. godine sam prekinula studije i u međuvremenu upisala vanredno pravo i bila godinu dana student prava i nijesam dala nijedan ispit. Godine 1945. sam se udala i stanovala sa suprugom u pri-

zemlju naše kuće. Poslije 6 mjeseci moj suprug, pošto je organizovao javno tužilaštvo u Boki, a koje je bilo proglašeno za najbolje organizovano tužilaštvo u Jugoslaviji, dobija premještaj na novu dužnost Javnog tužioca okruga Cetinje, a kasnije za pomoćnika Javnog tužioca NRCG na Cetinju bez dodjele stana. Obzirom na tešku stambenu krizu odlučili smo da se ja preselim na sprat kod roditelja i da stan u prizemlju privremeno ustupimo na korišćenje. 1946. godine rodio se naš sin Vasilije (Vasja) u tom stanu, moj suprug je dolazio vikendom. Pošto mi je nedostajao diplomski, a postojala je mogućnost da se dobije plaćeno odsustvo od 10 mjeseci za diplomiranje i u dogovoru

Vasja sa majkom 1950.

sa suprugom koji je bio širokog obrazovanja i savremenih shvatanja odlučim se za završetak studija, a uz saglasnost roditelja da preuzmu brigu o Vasji. Prihvatili su to rado i bili nam velika podrška.

U takvoj situaciji je bila i profesorica njemačkog jezika, moja prijateljica Mira Stjepčević. Tako smo mi u aprilu 1947. otputovale u Zagreb da završimo studije.

Teška srca sam krenula i rastala se od tek prohodalog sina i mnogo sam patila. Ali morala

sam prihvatiti situaciju i prionuti ozbiljno radu. Nije tada bilo mobilnih telefona nego su se pisala i čekala pisma. Moj suprug je odmor proveo u Zagrebu sa mnom i obećao da će doći početkom januara. U očekivanju njegovog dolaska stiže pismo od moje majke u kojem je pisala da su se morali naglo iseliti, da Kosto, moj suprug, neće doći jer je u zatvoru, da im je fino, nema mnogo posla jer su samo dvije sobe, da je Vasja dobro i da sada ne utonem u ružne misli već da

duplo prionem radu i diplomiram. Možete zamisliti u kakvoj sam se situaciji našla.

Diplomirala smo odlično i ja i Mira i vratile se odmah kući. Tek kad sam stigla vidjela sam pravo stanje i ražalostila se da moji roditelji, ni krivi ni dužni, moraju patiti. Poslije 4 godine izgnanstva vratili smo se u kuću pod uslovom da se u prizemlje useli porodica šefa UDB-e. Od Kosta ni traga ni glasa. Vratio se sa Golog otoka poslije 2 godine i 4 mjeseca, bez zuba, potpuno sijed. Mene je škola prihvatila kao da se ništa nije dogodilo i ja sam nastavila da radim u istoj školi i drugim školama, tako da sam malo imala vremena za uživanje i igranje i razgovor sa svojim djetetom u najljepšoj dobi. Moj otac u tom vremenu bio je direktor Državnog arhiva u Kotoru.

Do prije nekoliko godina redovno ste vidani na svim kulturnim manifestacijama u gradu sa i bez prijateljica, gospođe Vjeke i gospođe Pupe. Nedostaje li vam to druženje i izlasci.

A.Z. Prisustovala sam redovno na svim kulturnim manifestacijama u gradu i sama i sa prijateljicama. Od 2010. godine, od loma kuka uz štap sam išla sama, ali već četiri godine uz štap mi je potrebno da se još oslonim na nekoga, pa sam uskraćena takvih događanja što mi mnogo nedostaje. Ako moram da propustim koncerte i promocije knjiga gdje je prilaz težak, ne propuštam priliku da prisustvujem otvaranju značajnog festivala Kotor Arta. To mi je poseban ugođaj.

Ove godine sam bila mnogo sretna jer sam sa mojim unukom Sašom bila na otvaranju festivala.

Druženje sa prijateljicama Vjekom i Pupom, šetnja po trgu, pogotovo i kapučino uz

razgovor pred „Vardarom” ili „Dojmi” nema, nažalost. Kad je god moguće to zadovoljstvo mi prirede moj unuk Vlado sa suprugom Mirom i u društvu sa njima i praunucima Nađom i Balšom kapučino mi dobija posebnu aromu.

Normalno je da Vam je porodica na prvom mjestu, no za ovaj razgovor ostavljamo jeza kraj.

A.Z. Udala sam se 1945. godine. Imala sam lijep brak, pun ljubavi i razumijevanja. Moj suprug je bio čovjek širokog obrazovanja i savremenih ideja i shvatanja. Pružio mi je punu slobodu, poštovanje i ravnopravnost, nije me sputavao u radu. Radio je kao advokat i profesor na Višoj pomorskoj školi. Umro je 1979. godine.

U braku sa Kostom rodila sam sina Vasilija. On sada sa suprugom Božicom stanuje u donjem stanu a ja sam na gor-

Vjeke, Ana i Pupa

njem spratu iste kuće u Njegoševoj 170. Vasilije je elektroinženjer, a njegova supruga Božica ekonomista-finansijski revizor.

Stariji unuk Aleksandar nastavlja pravničku tradiciju i specijalizira se na postdiplomskim studijama u Torinu iz

oblasti intelektualne svojine i istovremeno utvrđuje znanje iz italijanskog i francuskog jezika, stečeno u gimnaziji i na mojim časovima i konverzacijom u kući, takođe iz engleskog i ruskog jezika, a mlađi Vladimir, ekonomista-revizor, sa naslijeđenim smislom za jezike, govori italijanski, francuski, engleski i služi se španskim jezikom. Njegova supruga Mira je ekonomista, ekspert za banke, zna engleski i služi se italijanskim jezikom. Imam tri praunučića Kostu, Nađu i Balšu.

Odlaskom u mirovinu stigli su unuci i praunuci, koliko su Vam donijeli radosti?

A.Z. Nema odgovarajućih riječi koje bi mogle opisati radost dolaskom unuka i praunuka. To je poseban osjećaj bake i prabake, koji se ne može uporediti ni sa nijednim drugim. Kada mi dođu Kosto, Nađa i Balša atmosfera u kući potpuno oživi, Ja se podmlađim i uživam u njihovoj radosti, pa zapjevam i zavisno od situacije zaigram i kolo sa njima. Oni su izvor radosti, jednom riječju, eliksir mog života.

Unuci i praunuci

Ima li nešto što ste željeli a niste uspjeli ostvariti?

A.Z. U najranijoj mladosti željela sam biti balerina, ali kad sam u prvom razredu Gimnazije dobila izuzetno stručnu i lijepu profesoricu francuskog jezika odlučila sam se za tu profesiju i opet bih je izabrala.

Koga bi još željeli spomenuti, a da nije direktno član Vaše porodice?

A.Z. U stalnoj mi je uspomeni ostala Anđica, naša kućna pomoćnica, izuzetna osoba, vrlo poštena, vjerna, radna, humana. Smatrali smo je članom naše familije. Radila je od svoje trinaeste godine sve do duboke starosti. Njena zdravstvena knjižica, poslije njene smrti ostala je čista. Ostao je samo njen grob kojega sam redovno posjećivala dok sam mogla, a posebno na dan mrtvih i nosila cvijeće. To sada nastavljaju mlađi.

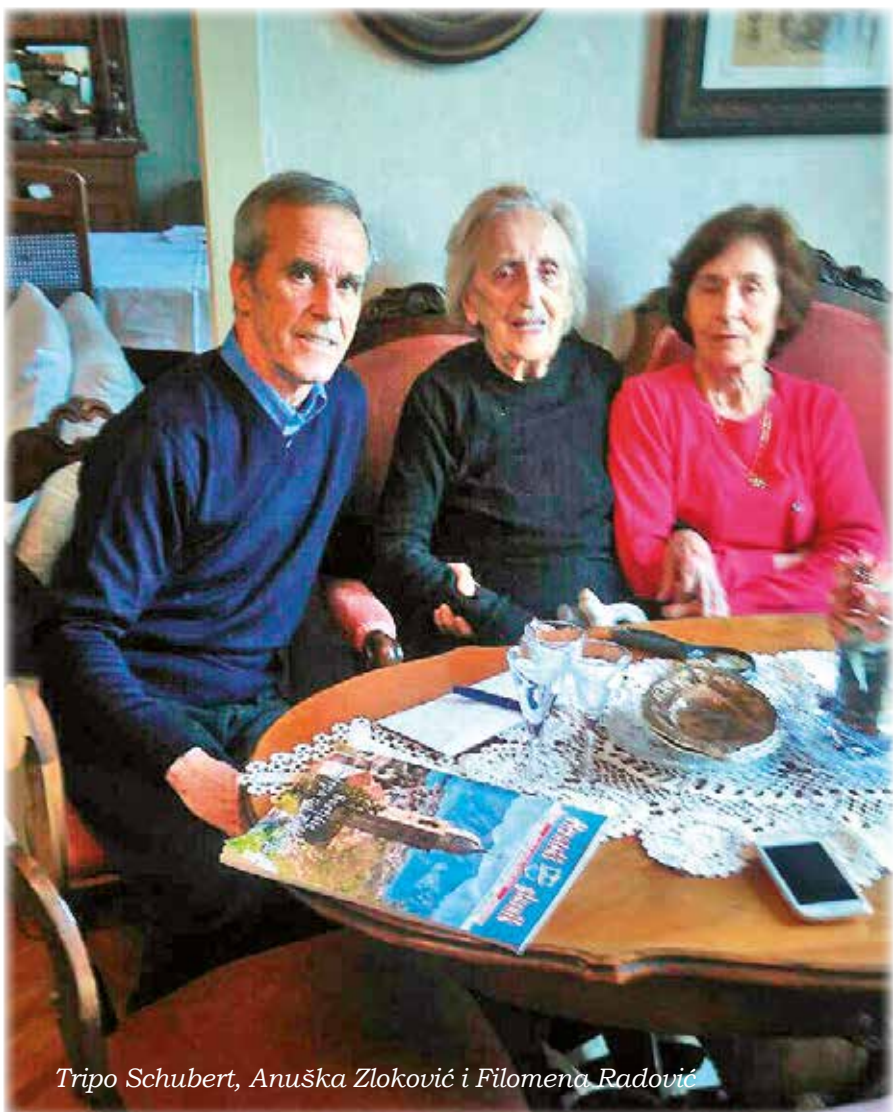
Znamo da Vas često posjećuju ili su Vas posjećivale bivše učenice - koje treba pomenuti?

A.Z. Moje bivše učenice su me često posjećivale, ali prilike i situacije se mijenjaju a sa time i stari običaji. Ali uvijek za moj rođendan moje bivše učenice, sada prijateljice, kolegice, ljekarke, neke od njih već penzionerke me iskreno obrađuju svojim prisustvom, duhovitim pričama, pjevanjem šansona i naših romansi uz pratnju klavira i stvore poseban „štimung“ na zadovoljstvo svih gostiju.

(Po zamolbi obitelji tekst nije lektoriran)

Sa bivšim učenicama koje su nastavile njenu profesiju

Tripo Schubert, Anuška Zloković i Filomena Radović

NOVA RAZVOJNA PARADIGMA HRVATSKE

Inovativna i kreativna Hrvatska (2)

Piše:
Božo Skoko/Matica

Zbog iznimno velikog broja hrvatskih znanstvenika koji su ostavili traga u svjetskim centrima znanja i inovacija posljednjih godina, prilično je teško napraviti uži izbor onih koji su svojim djelima i izvrsnošću promovirali Hrvatsku u svijetu. U posljednje vrijeme pozornost privlači Igor Rudan, redoviti profesor i direktor Centra za globalno zdravlje na Sveučilištu u Edinburghu. On je prošle godine postao prvi Hrvat izabran za redovitoga člana ugledne britanske akademije *Royal Society*, nakon Ruđera Boškovića daleke 1761. Nalazi se među najcitiranijim i najutjecajnijim znanstvenicima svijeta, a utjecajni *Thomson Reuters* i američki Institut za znanstvene informacije svrstali su ga među vodeće znanstvene umove svijeta. Kao suradnik

Naše bi državne institucije trebale imati više sluha za one koji imaju ideje, vizije, koji stvaraju novu vrijednost, koje svijet prepoznaje i poštuje. Jedino inovativnost i kreativnost donose profit, otvaranje novih radnih mjesta i izvoz

UN-a i Svjetske zdravstvene organizacije zaslužan je za smanjenje smrtnosti djece u svijetu te unapređenje globalnog zdravlja.

Igor Štagljar u Torontu došao je do revolucionarnog otkrića tzv. zle molekule raka pluća, čime je dao nadu za izlječenje stotinama tisuća ljudi diljem svijeta koji boluju od te zloćudne bolesti. Marin Soljačić, kojeg su mediji već prozvali mladim Teslom, postao je jedan od triju dobitnika ugledne američke nagrade *Blavatnik*, koja se dodjeljuje najboljim

znanstvenicima mladima od 42 godine. Uostalom, sama činjenica da ga je za tu nagradu nominirao MIT – *Massachusetts Institute of Technology*, jasno govori koliko ga cijeni i kakvim ga adutom smatraju u globalnoj konkurenciji znanja. Podsjetimo, Soljačić se bavi bežičnim prijenosom energije, a svjetsku pozornost privukao je 2007. kad je izveo eksperiment prijenosa energije bez kabela i žica. Njegov koncept *WiTricity* mnogi su proglasili revolucionarnim izumom jer sama pomisao na posljedice

Igor Štagljar je došao do revolucionarnog otkrića tzv. zle molekule raka pluća

takvoga iskoraka u svakidašnjem životu nikoga ne može ostaviti ravnodušnim. Primjerice, zahvaljujući kreativnom Soljačiću, mogli bismo se osloboditi kabela nužnih za punjenje mobitela, laptopa i kućanskih aparata.

Vrhunska istraživanja u Hrvatskoj

Iva Tolić, koja se bavi fenomenom vječne mladosti, uvrštena je svojedobno među

četrdeset najboljih svjetskih biologa po izboru znanstvenoga časopisa *Cell*. Provela je punih devet godina „na privremenom radu“ u Njemačkoj, a među ostalim vodila je istraživački tim na slavnome institutu *Max Planck* u Dresdenu. Nakon europskoga iskustva odlučila se vratiti u domovinu jer vjeruje da i Hrvatska ima dobre uvjete za znanstvena istraživanja i da je u globaliziranome svijetu važno što se radi, a ne gdje se radi. Iva Tolić identificirala je prvi potencijalno besmrtni organizam,

kvasac afričkog piva, koji se pomlađuje prilikom svake diobe stanica. To otkriće moglo bi utjecati na promjenu liječenja niza teških bolesti, poput Alzheimerove ili Parkinsonove bolesti, pa i karcinoma.

Njezina kolegica Vernesa Smolčić s Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prva je naša znanstvenica koja je od Europskoga istraživačkog vijeća dobila 1,5 milijuna eura za petogodišnje istraživanje rasta zvjezdane mase i mase supermasivnih crnih rupa u galaksijama tijekom kozmičkog vremena. Inače, Vernesa je (zajedno s timom europskih znanstvenika) koautorica znanstvenoga članka u uglednome časopisu *Astrophysical Journal* u kojem je „rekonstruiran“ razvoj galaksija ranoga svemira. Zahvaljujući podacima koje su dobili sa satelita te različitih teleskopa smještenih na Zemlji razotkrili su misterij prošlosti ranih i mrtvih galaksija.

Istinski hrvatski brend

A kad smo kod astronomije, malo je poznato kako su naš astronomski centar i škola u Višnjanu jedan od najpriznatijih takvih centara u svijetu, istinski hrvatski brend, koji je stvorio Korado Korlević, čije je ime zahvaljujući mnogobrojnim otkrićima u svemiru već zapisano na zvjezdanom nebu. Zahvaljujući njegovu znanju, razigranosti i upornosti te znatizelji mladih i potpori iz uglednih svjetskih znanstvenih središta, to malo istarsko mjesto sa svojim originalnim programima spoznavanja prirode i astronomskim otkrićima na kojima nam zavede daleko bogatije zvjezdarnice postalo je poznato diljem svijeta. Upravo iz tog središta popularizacije znanosti stasali

su mnogi mladi za kojima se danas otimaju najugledniji svjetski instituti.

Djeca i mladi u fokusu su i Društva za komunikaciju i medijsku kulturu kojem je na međunarodnoj konferenciji o medijskoj pismenosti *Media Meets Literacy* u konkurenciji 50 projekata iz 15 zemalja upravo uručena nagrada žirija za projekt *Djeca medija*. Projekt je nastao prije šest godina u Zagrebu, a volonteri DKMK-a dosad su održali više od 600 radionica o medijskoj pismenosti za 12.000 polaznika u 36 hrvatskih gradova.

Hrvati ne zaostaju ni na polju kreativnosti. O tome svjedoče uspjesi naših dizajnera, arhitekata, umjetnika, kulturnjaka... Baš ovog ljeta čuli smo vijest kako je jedna od vodećih globalnih marketinških kompanija *Grey* stekla većinski udio u hrvatskoj kreativnoj agenciji *Bruketa & Žinić*, a zahvaljujući njihovim kreativnim postignućima Zagreb je odmah odabran, uz Stockholm i Düsseldorf, kao jedan od triju europskih kreativnih centara te globalne mreže. Tako su dizajneri iz Zagreba već počeli surađivati s kolegama u Milanu, Moskvi i New Yorku, a

Iva Tolić se bavi fenomenom vječne mladosti

novonazvana agencija *Bruketa & Žinić & Grey* nedavno je proširila svoje usluge regrutiranjem novoga hrvatskoga digitalnog tima kako bi uspješno formirali središnjicu novoga *Digital Shopper Huba*, koji će

pomagati brendovima diljem Europe u digitalnim komunikacijskim aktivnostima. Podsjetimo, agenciju *Bruketa & Žinić OM* osnovali su Davor *Bruketa* i Nikola *Žinić* 1995. još kao studenti, a od tada je – nakon mukotrpnoga rada – dogurala do titule druge najučinkovitije neovisne reklamne agencije na svijetu te je jedna od najnagrađivanijih reklamnih agencija u jugoistočnoj Europi s više od 450 međunarodnih nagrada.

Angažmani domaćih kreativaca

Koliko je moćan dizajn i koliki je potencijal domaćih kreativnih snaga svjedoči i informacija kako je najpoznatiji muzej na svijetu, pariški Louvre, prošle godine, mijenjajući svoj vizualni identitet, izabrao novu primarnu tipografiju, čiji su autori mladi hrvatski

Astronomski centar i škola u Višnjanu

Mladi hrvatski dizajneri Marko Hrastovec i Sandro Dujmenović

dizajneri Sandro Dujmenović i Marko Hrastovec. Njihov originalni dizajn slova *Louvre Sans* i *Louvre Serif* pobijedio je na velikome međunarodnom natječaju u konkurenciji najboljih francuskih dizajnerskih studija.

Navikli smo se hvaliti uspjesima pripadnika naše dizajne na području umjetnosti, kulture i arhitekture. No, u novije vrijeme sve više svjedočimo angažmanima domaćih kreativaca na sve zahtjevnijim svjetskim projektima. Tako je poznati zagrebački arhitektonski studio *3LHD*, koji je oduševio sjajnom izvedbom hotela Lone u Rovinju, dobio atraktivan posao u Kini. Izgradili su jedan od najluksuznijih tamošnjih hotela *LN Garden Resort* u južnokineskome gradu Nansha, na delti Biserne rijeke. A hrvatski studio *Lotus Architecti*, koji vodi arhitektica Maja Bručić, u partnerstvu sa španjolskom tvrtkom *Barcelona Housing System* i globalnom tvrtkom *WElink* angažirana je na jednom od naj-

većih arhitektonskih pothvata u Americi – izgradnji novoga dijela Chicaga, na prostoru nekadašnje čeličane U. S. Steel, koji se prostire na dvanaest hektara. U tom projektu vrijednom četiri milijarde dolara hrvatski arhitekti radit će onaj atraktivniji dio – arhitekturu i dizajn. Naši hoteli, hosteli, kuće za odmor i dizajnerski uređene vile i stanovi, djela domaćih dizajnera, sve češće zauzimaju stranice globalnih specijaliziranih magazina i osvajaju nagrade struke.

Treba spomenuti da i hrvatski dizajnerski namještaj sve jače osvaja inozemna tržišta, ali i ugledne strukovne nagrade. Stalnim inovacijama i kreativnošću posebno se ističu proizvođači *Prostoria*, *Dizzconcept* i *ERA grupa*.

Uspjesi naših glazbenika

Fasciniraju i uspjesi naših glazbenika. Tako je student Muzičke akademije Zagrebačkoga sveučilišta, dvadeseto-

godišnji pijanist Ivan Krpan, početkom rujna osvojio prvo mjesto na uglednome pijanističkom natjecanju *Ferruccio Busoni* u talijanskome gradu Bolzanu. Naš proslavljeni pijanist Ivo Pogorelić očigledno će imati dostojnih nasljednika. Ugodno je iznenadila i vijest da je svijet prepoznao i jednog od najvećih hrvatskih kreativaca među klasičnim glazbenicima, pijanista i skladatelja Mateja Meštovića. Najprije je proljetos njegov album *My Face Music Book* utjecajni portal solističke pijanističke glazbe *Solopiano.com* iz SAD-a proglasio najboljim albumom klasične glazbe, a njegov je drugi album u kojem zajedno s Matijom Dedićem i Hakanom Alijem Tokerom svira obrade Vivaldijevih *Četiriju godišnjih doba* upravo nagrađen s čak dvije srebrne medalje ugledne *Global Music Award*. Ponosimo se kad čujemo da nas u pojedinim državama svijeta već prepoznaju po popularnima *2Cellosima*, a na Dalekome istoku i po Maksimu Mrvici.

Pratimo i uspjehe naših glumaca po svijetu poput Zrinke Cvitešić i Gorana Višnjića, ali i kazališnih pisaca poput uspješne Tene Štivičić.

Jamstvo napretka

Upravo takvi ljudi i njihove ideje, projekti i vizije skreću nam pozornost na pametnu i kreativnu Hrvatsku (to je slogan naše najveće korporativne zaklade – Zaklade Adris, koja među rijetkima prepoznaje i donira najbolje). Svjesni smo da Hrvatska na polju inovativnosti i kreativnosti ima potencijala, koji može biti konkurentan u globalnoj utakmici i na koji možemo biti ponosni. Njihovi nam primjeri pokazuju da se sve može postići upornošću i izvrsnošću te da je hr-

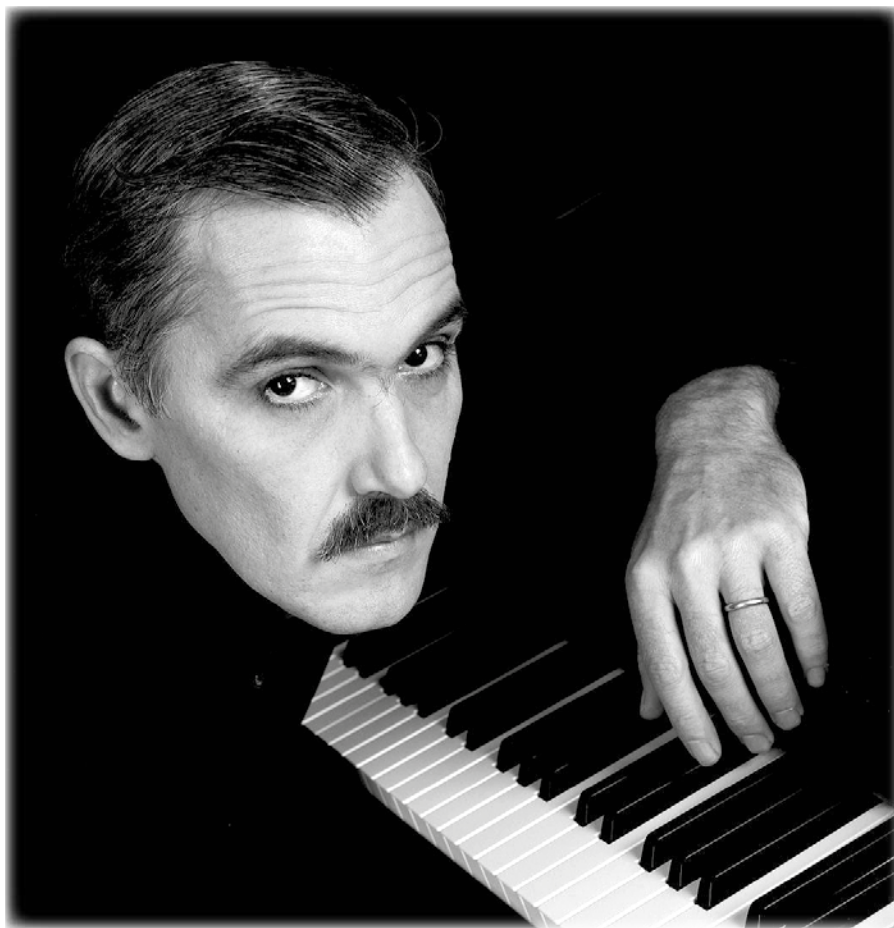
vatski duh poletan i neslomljiv i u vrijeme krize, koja njima nije bila alibi za nečinjenje, već poticaj da uspiju. Samo im treba dati prostora i poticaja. Oni moraju postati uzori u društvu i modeli ponašanja za mlade naraštaje, a ne dokone starlete i propale zvijezde show-biznisa, koje nam nude masovni mediji.

U vrijeme sveprisutnoga pesimizma i beznada, u vremenu kad smo suočeni s mnogobrojnim problemima i izazovima, jedino nam uspješni pojedinci i timovi vraćaju nadu i vjeru u vlastite potencijale, vrijednosti, znanje i kreativnost, kao jedino jamstvo napretka hrvatskoga društva na globaliziranome tržištu. Oni bi trebali biti u žarištu javnosti, a ne političari, koji su okupirali naše svakidašnjice i uništavaju hrvatski duh i optimizam svojim

nečinjenjem, trulim kompromisima, nametanjem jeftinih ideoloških rasprava i bezrazložnim nadmudrivanjima. Političari sigurno neće utjecati na jačanje imidža naše zemlje. To rijetkima uspijeva i u globalnim okvirima. Zato bi naše državne institucije, ako im je stalo do prepoznatljivosti i boljšega mjesta Hrvatske u svijetu, trebale imati sluha i smisla za sve one koji imaju ideje, vizije, koji stvaraju novu vrijednost, koje svijet prepoznaje i poštuje, koji su drukčiji i koji nude izvrsnost. Treba im dati prostora i potpore, treba ih zadržati u zemlji i poticati da stvaraju. Jedino inovativnost i kreativnost donose profit, otvaranje novih radnih mjesta i izvoz. A kreativna industrija, osim što nam je nužna u stvaranju boljšeg imidža Hrvatske u svijetu, postaje jedan od najvećih izvoznih proizvoda uspješnih država. Uz to jedino uspješna, kreativna i inovativna Hrvatska može privlačiti talentirane i obrazovane ljude. A takvih će nam doseljenika trebati ako želimo sigurniju budućnost.

Svjetsko i potpuno hrvatsko

Vrijeme je da nam se svijet prestane diviti isključivo zbog prekrasne zemlje koju smo naslijedili i počne cijeniti ono što sami stvaramo, što može biti globalno prepoznatljivo, atraktivno i konkurentno, a što će pritom odražavati duh i identitet našeg naroda. I da parafraziram proslavljenoga i utjecajnoga hrvatskog dizajnera Borisa Ljubičića – vrijeme je da svijetu pokažemo kako je hrvatsko različito, kako je hrvatsko dobro, kako je hrvatsko lijepo te kako je hrvatsko pritom svjetsko i potpuno hrvatsko!

Pijanist i skladatelj Matej Meštrović

Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske

„Samim naslovom se htjelo reći i jasno pokazati javnosti da je ovo poezija koja predstavlja kulturno bogatstvo Hrvata u Boki. Ona je dio naše kulture koju smo unijeli u državu Crnu Goru.“

Piše:

Ana Vuksanović

U sklopu božićne priredbe Dubrovačke privatne gimnazije, koja je 21. prosinca održana u predvorju Osnovne škole „Ivan Gundulić“ u Dubrovniku, kao gosti su nastupili i Dječji zbor Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“ iz Kotora i zbor Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić“ iz Kotora.

U sklopu adventsko-božićnoga recitala predstavljena je i digitalna antologija „Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske“, autorice Dijane Milošević, što je druga uspješna prezentacija ove antologije u samo nekoliko dana. Naime, digitalna antologija „Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske“ nekoliko dana ranije, točnije 17. prosinca, premijerno je promovirana u Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi u organizaciji Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, a uz financij-

sku potporu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore.

Zanimljiva večer u Donjoj Lastvi

Dinamičnoj, a na trenutke i dirljivoj prezentaciji antologije u Donjoj Lastvi, poseban pečat dala su djeca - članovi dramske sekcije i zbora Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić“ te Dječjega zbora Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“, kao i voditelj Antonio Grgurović, koji su na iznimno dojmljiv način predstavili djela hrvatskih pjesnika iz Boke kotorske. Nadmašili su, sigurno sam, očekivanja svih nazočnih i pokazali potencijal koji bi trebao biti zalag za budućnost nastojanja u očuvanju i njegovanju tradicije i identiteta.

Na početku večeri u Donjoj Lastvi nazočne je pozdravio predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvo-

nimir Deković pritom iskazavši zadovoljstvo što je hrvatska književnost Boke kotorske i Crne Gore u razmaku od nepuna tri tjedna imala dvije vrlo uspješne promocije: zbirke „Versi kamena i mora“ u izdanju CEKUM-a u Podgorici i digitalne antologije hrvatskog pjesništva Boke kotorske te večeri u Donjoj Lastvi. Gospodin Deković tom je prigodom apostrofirao sljedeći podatak - da od Drugoga svjetskog rata nije na ovome prostoru tiskana niti jedna knjiga ili pjesnička zbirka koja bi nosila hrvatski prefiks, odnosno predznak hrvatskoga u svome imenu.

O digitalnoj antologiji govorio je Marin Čaveliš, inače jedan od autora zbirke „Versi kamena i mora“ i pokretač ideje izdavanja te zbirke suvremenoga hrvatskog pjesništva Crne Gore, koji je istaknuo da je u posljednjih petnaestak godina na Balkanu prisutno otimanje kulturnih znamenitosti drugih naroda, a tome je pridonijela

internetizacija i digitalizacija. „Jedini način da sačuvate svoj kulturni identitet je javno i jasno pokazati što je vaše. Golemo kulturno blago koje je naš narod ostavio sve više se vezuje samo za prostor nastanka. Izbjegava se reći da su to djela koja su stvorili Hrvati. Zato u naslovu antologije stoji i nacionalno i prostorno znamenje. Samim naslovom se htjelo reći i jasno pokazati javnosti da je ovo poezija koja predstavlja kulturno bogatstvo Hrvata u Boki. Ona je dio naše kulture koju smo unijeli u državu Crnu Goru“, jasan je Čaveliš.

Autorica digitalne antologije Dijana Milošević izrazila je zahvalnost svima koji su pomogli u realizaciji ove antologije, kao i onima koji su dali autorska prava za objavu, što i nije uvijek bilo jednostavno dobiti, posebice u slučaju Marović. U razgovoru s Anom Vuksanović autorica je naglasila da ova antologija nije rađena klasično, ali je vrlo pogodna za nastavu te ju je preporučila za nastavne i izvannastavne aktivnosti u osnovnim i srednjim školama, kao i na sveučilištima, jer je takav izravan pristup, pristup na terenu, najbolji mogući način da se pobudi interes za kulturom, naslijeđem i tradicijom u mladima. Jedini pravi put je da se od najranijih dana upoznaju s

hrvatskom kulturom tako da im se predstavi značajno kulturno blago koje je stoljećima stvarano na ovim prostorima, kako bi mladi mogli biti dostojni nastavljači tradicije i čuvari identiteta. Za to da Boka kotorska postane prepoznatljiva kao regija hrvatskih pjesnika potrebno je, kako kaže Dijana Milošević, da se djeca odgajaju u duhu svoje kulture i povijesti, da im se ostavi nešto što će biti kompletno i na čemu će dalje temeljiti svoj rad te da bi

poželjno bilo da i razne sekcije i udruge s područja kulture rade s djecom.

Ponukan viđenim nazočnicima se, među kojima je bio i veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori, NJ. E. mr. sc. Veselko Grubišić, na samome kraju obratio zastupnik Hrvatske građanske inicijative u Skupštini Crne Gore Adrijan Vuksanović, koji je istaknuo da trebamo biti ponosni na hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori i njezine bogate kulturne sadržaje. Iako brojčano najmanja nacionalna zajednica u Crnoj Gori, hrvatska zajednica prednjači mnogobrojnim projektima. Zastupnik Vuksanović je zaključio: „Nakon toliko godina opet se vraćamo tamo gdje smo uvijek bili dinamični, aktivni, kreativni, a to je na polju kulture, ali i na ostalim društvenim poljima. Sada konačno možemo izražavati i svoje nacionalno ime u slobodi i na nama je samima da konzumiramo sva ta prava koja nam omogućava ova država i njezini zakoni.“

Božićnu priredbu začinili Kotorani

U lijepome predblagdanskome ozračju u Dubrovniku, ispunjenome božićnim pjesmama i recitacijama, posebnu pažnju svojim prelijepim izvedbama plijenili su učenici i zborashi iz Kotora - članovi zbora Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić“, na čelu s voditeljicom Vesnom Ivanović, i dječji zbor Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“, koji vodi profesorica Nada Baldić. Voditelji i učenici su uz prigodne božićne pjesme i recitacije iz Antologije predstavili djela hrvatskih pjesnika Boke i dio tradicijsko-kulturne baštine Hrvata Boke i njihove adventske baštine.

Na početku priredbe nazočne je pozdravio ravnatelj Dubrovačke privatne gimnazije mr. sc. Tomislav Franušić, izraziv-

ši zadovoljstvo što je ovom priredbom nastavljena uspješna suradnja između dubrovačkih i kotorskih škola.

Autorica digitalne antologije Dijana Milošević izrazila je zahvalnost ravnatelju Franušiću i ravnateljici Osnovne škole „Ivan Gundulić“ na lijepom i srdačnom prijemu, kao i svima koji su pomogli u realizaciji ove priredbe i ove antologije, naglasivši pritom da joj je želja da ova digitalna antologija u ovo predbožićno vrijeme, vrijeme Došašća, bude simbol radosti stvaranja novoga života i iskra novoga života.

S obzirom na to da je ova antologija vrlo pogodna i praktična za nastavu na svim razinama obrazovanja, autorica je primjerke antologije darovala i profesorima hrvatskoga jezika i Knjižnici kako bi se i učenici u Dubrovniku upoznali s hr-

vatskim književno-kulturnim blagom Boke kotorske.

I promocija u Dubrovniku održavana je pod pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore i uz potporu Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, a dječju priredbu su popratili i izaslanica gradonačelnika Dubrovnika Mate Frankovića, predstavnica Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, kao i mnogobrojni predstavnici dubrovačkih medija.

Dubrovačkoj priredbi nazočio je i dubrovački biskup, mons. Mate Uzinić, koji je vidno razdragan viđenim na kraju priredbe svima nazočnima, napose učenicima, roditeljima i profesorima, udijelio božićni blagoslov.

Nakon priredbe razmijenjeni su prigodni darovi te je upriličeno i božićno druženje.

Sjaj drevnih palača

„Vrijedni, marljivi, hrabri i odvažni pomorci, ratnici i trgovci, svoj teško stečeni imetak ugradili su u svoje kuće i palače. Vijad̂ po vijad̂, kamen po kamen – donio je Boki prelijepa palače, palace i kuće, koje su branjene krvlju graditelja i njihovih potomaka u burnim i nemirnim vremenima proteklih 400 godina.“

Priredio:
Slavko Dabinović

Izložba Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor „Palače grada Kotora i grada Perasta – nekada i sada“ realizirana je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Crne Gore u palači Grgurina 22. prosinca 2017. godine s početkom u 19.00 sati u centralnoj dvorani na drugom katu Muzeja.

Na 19 panela prikazana je 131 fotografija kotorskih i perastih palača nekadašnjeg i sadašnjeg izgleda. Izložbu je otvorila historičarka umjetnosti Jovana Lalošević, a o njoj su govorili i Andro Radulović –direktor Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor, kao i autorice izložbe –Radojka Abramović, historičarka umjetnosti i Jelena Karadžić, etnologinja. U povodu izložbe izdan je vrlo zahtjevan katalog sa 70 stra-

Govornici na otvaranju izložbe

nica teksta i fotografija grada Kotora i grada Perasta, u kome je prikazana 21 palača.

Na početku prezentacije izložbe i kataloga prisutnima se obratio direktor Pomorsko-

ga muzeja Andro Radulović i istaknuo da ova izložba na najbolji način govori o bogatoj aktivnosti Muzeja koji je pronašao razumijevanje i potporu od Ministarstva kulture

PALATE GRADA KOTORA GRADA PERASTA - nekada i sada -

Naslovna strana korice

Crne Gore, kako za ovaj projekt tako i za sljedeće projekte u 2018. godini. Najtoplije je zahvalio autoricama izložbe, čestitao na kvaliteti postavke i kataloga, kao i ostalim zaposlenicima koji su pomogli da se ova izložba realizira u prilično kratkom roku.

Kotorske palače prezentirane na izložbi i u katalogu prikazala je Radojka Abramović, autorica kataloga. Govorila je o povijesti kako eksterijera i enterijera, tako i o današnjem izgledu i njihovoj današnjoj namjeni. Govoreći o povijesti pa-

lača rekla je da je svaka palača u donjem dijelu grada, prema Morskim vratima, simbol trga. „Iz njihovih se magazina u prizemljima iznosilo brašno, žitarice, drvo, zelen, mlijeko, sirevi, pa su trgovci, mirišući na ove proizvode, dobili nazive: Trg od brašna, oružja, salate, mlijeka, drva. Porodice čije palače i danas zaustavljaju dah ljepotom: Bizanti, Buća, Drago, Pima, Grubonja, Jakonja, Beskuća, Grgurina, Vrakjen, Lombardić, Providurova palača, dali su veliki broj proslavljenih pomorskih ratnika, privrednika, sudaca, visokog svećenstva, proslavljenih književnika, gradskih administratora i članova gradske uprave, koji su temelje znanja stekli u proslavljenoj kotorskoj gramatikalnoj školi, a rodni grad Kotor proslavili svojim talentom i znanjem, školujući se u prekomorskim centrima, ponajviše Padovi, Veneciji i Rimu, vraćali su se u rodni grad i obogaćivali ga znanjem, iako je jedan broj plemića zauvijek napustio rodnu obalu i grad svog djetinjstva. Ovi plemići su osim epitafa u crkvama i arhivskih dokumenata s njihovim imenima, svojim mnogobrojnim književnim, znanstvenim, duhovnim, umjetničkim djelima uveličali svoj grad. Palače s biforama i triforama, raskošnim

balkonima raspoređenim po katovima, uglavnom smještenim na centralnom dijelu palača, čine da je Kotor najviše od svih gradova na jugoistočnoj jadranskoj obali zadržao odlike tipičnoga srednjovjekovnog, mediteranskoga grada.“ Na kraju svog izlaganja autorica kaže da se ovim katalogom i izložbom nastojala napraviti paralela između izvornih izgleda kotorskih palača, njihovih promjena tijekom povijesti i njihovog izgleda i funkcije danas.

O palačama Perasta govorila je koautorica izložbe, etnologinja i muzejska savjetnica Jelena Karadžić: „Vrijedni, marljivi, hrabri i odvažni pomorci, ratnici i trgovci, svoj teško stečeni imetak ugradili su u svoje kuće i palače. Vijađ po vijađ, kamen po kamen – donio je Boki prelijepu palaču, palace i kuće, koje su branjene krvlju graditelja i njihovih potomaka u burnim i nemirnim vremenima proteklih 400 godina. Duh slavni Zmajevića, Smekja, Martinovića, Viskovića, Bronza, Bujovića... i dalje lebdi nad gradom i ne dopušta da grad zaspi. Stare palače dobivaju novu namjenu i sada služe za odmor i uživanje. Zahvaljujući vještim pomorcima, političarima i ratnicima, u Perastu se grade velike kamene kuće, jav-

Palača Bujović, nekad

Palača Bujović

ne zgrade, crkve, palače, a najveći zamah gradnja doživljava u 17. i 18. stoljeću. U to vrijeme nastaje 19 palača od kojih smo prikazali 10 i to palače porodica Bronza, Šestokrilović, Mazarović, Balović, Visković, Martinović-Brajković, Smekja, Lučić-Kolović-Matikola, Bujović i Zmajević. Gradnjom palača, Peraštani tog doba pokazivali su svoju ekonomsku moć, ali i zavidnu profinjenost, kao i želju da zadovolje potrebu za lijepim i da pruže svojim porodicama okvir za bolji i kulturniji život. Palače Perasta bile su prije svega namijenjene stanovanju, ali one su i puno više od toga jer palače uvijek u svojoj koncepciji imaju posebno namijenjene prostore za reprezentaciju: salone, veliku dvoranu, biblioteku, radnu sobu. Građene su za ugodan obiteljski život, ali također i za društveni život, koji je podjednako potreban i važan za razvoj i duh jednoga grada.“

Na kraju, prisutnima se obratila historičarka umjetnosti i istraživač u području zaštite kulturne baštine Boke

Jovana Lalošević. Ona je izrazila svoje stručno mišljenje o sadržaju, tekstu i postavci izložbe, ističući njenu višestruku vrijednost. „Izložba ‘Palače grada Kotora i grada Perasta – nekada i sada’, autorica Radojke Abramović – historičarke umjetnosti i Jelene Karadžić – etnologinje, svakako ima višestruku vrijednost. Gledajući s historijsko-umjetničkog aspekta izložba u velikoj mjeri obuhvaća kriterije vrednovanja i pokazuje iznimno dobru upućenost autora u značaj naše kulturne baštine. Također, autorice izložbe nam i sa svojim stručnim izrazom približavaju i naglašavaju slojevitost stilova u arhitekturi dvaju gradova - Kotora i Perasta. Uz sve to, s druge strane, autorice su na vrlo vješt način uspjele prikazati činjenično stanje sadašnjeg trenutka palača ovih dvaju gradova, odnosno koliko je današnji način života utjecao na određivanje suvremene namjene stoljetnih palača. Novo vrijeme koje je unijelo i nove životne stilove nametnulo je palačama neki novi ili

sasvim drukčiji život u njima. Rijetke su palače u kojima se duh obiteljskog života još uvijek odražava u baroknim salonima, a kao takve bih morala svakako izdvojiti palaču Brajković-Martinović u Perastu i palaču Pima u Kotoru. Javnu namjenu palača i otvorenost prostora stanovnicima i posjetiteljima Kotora i Perasta treba istaknuti kao vrlo pozitivan način tretiranja kulturne baštine, a smještanje muzeja u palačama daje im još veći značaj. Kotor i Perast pokazuju iznimne primjere tretiranja palača u muzejski prostor, što dokazuju palače Grgurina i Bujović prezentirane javnosti s maksimalno sačuvanom arhitekturom, gdje se jasno prepoznaje efekt konzervatorsko-restauratorskih zahvata i nastojanje da sve što je originalno bude istaknuto na najbolji način. Na žalost, postoje i

Palača Drago, nekad

Palača Drago

Palaca Martinović

Palaca Martinović, enterijer

one palače koje još uvijek nisu obnovljene i nalaze se u ruševnom stanju, što nikako ne znači da su zaboravljene ili da im je umanjen značaj. Palače kao što su Visković i Mazaro- rović u Perastu, stučnjaci su pažljivo proučili i to je polazna baza za izradu budućih projekata, a na osnovi pouzdano utvrđenih podataka.

Osobno i iskreno, želim pohvaliti i podržati ovakav kompleksan način organiziranja izložbi, kako u postavci tako i u izradi pratećeg, vrlo kvalitetnog i bogatog kataloga. U jednome momentu i na jedno-

me mjestu suočeni smo s dvije vrlo bitne činjenice o stanju naše kulturne baštine, a to je njihova kulturno-historijska vrijednost koja nam je osim na fotografijama predstavljena i stručnom analizom i trenutnim stanjem ovih reprezentativnih građevina, odnosno vitalnošću istih objekata u sadašnjem trenutku. Autorice izložbe nam svojim stručnim izrazom približavaju i naglašavaju slojevitost stilova u arhitekturi dvaju gradova, Kotora i Perasta. Uz sve to, s druge strane, autorice su na vrlo vješt način uspjele prikazati

činjenično stanje o sadašnjem stanju ovih palača u ova dva grada, odnosno koliko je današnji način života utjecao na određivanje suvremene namjene stoljetnih palača. Čestitam kolegicama i kolektivu Pomorskog muzeja na postavljenoj izložbi, ali i na jako vrijednom i znanlački opremljenom katalogu.”

Nakon izlaganja gospođa Lalošević proglasila je izložbu otvorenom.

U muzičkom dijelu programa nastupila je klapa „Beleza“ iz Tivta.

Palaca Zmajević, nekad

Palaca Zmajević

Delegacija Odbora za međunarodne odnose i iseljenike boravila u službenome posjetu Hrvatskome saboru

Prijateljski odnosi Crne Gore i Hrvatske služe za primjer regiji i širem okruženju, a Hrvatska će u sklopu Europske unije nastaviti braniti princip vrednovanja napretka svake od država kandidatkinja prema individualnim zaslugama, zaključak je nakon održanih sastanaka delegacije Odbora za međunarodne odnose predvođene predsjednikom Odbora Andrijom Nikolićem, s visokim uzvancima Hrvatskoga sabora u Zagrebu.

Delegacija je tijekom službenog posjeta Hrvatskom saboru održala odvojene sastanke s potpredsjednikom Hrvatskoga sabora, akademikom Željkom Reinerom, predsjednikom Odbora za vanjsku politiku Mirom Kovačem i članovima Odbora, predsjednikom Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Božom Ljubićem i članovima Odbora, članom Odbora za europske poslove Davorom Ivom Stierom, kao i s članovima međuparlamentarne Grupe prijateljstva Hrvatska - Crna Gora.

Potpredsjednik Hrvatskoga sabora, akademik Reiner, istaknuo je da se Hrvatska zalaže za individualni pristup Europskoj uniji, utemeljen na ispunjavanju zadanih kriterija te je izrazio uvjerenje da će Hrvatska nastaviti pružati potrebnu pomoć i dijeliti iskustva iz pregovaračkog procesa. „Spremni smo na nastavak prenošenja stečenog znanja iz procesa pristupnih pregovora s EU-om, kao i s pružanjem potpore u provođenju reformi u Crnoj Gori”, naglasio je Reiner.

Predsjednik Odbora za međunarodne odnose i iseljenike Andrija Nikolić zahvalio je Reineru na svemu što je Hrvatska učinila za Crnu Goru u novijoj fazi naše historije, posebno u pogledu transfera znanja i iskustva tijekom procesa pristupanja NATO-u i EU. Podsjećajući da država Crna Gora ulaže ozbiljne napore u provođenje reformi s ciljem podizanja kvalitete života njezinih građana, Nikolić je istaknuo potrebu snažnije prisutnosti Unije u regiji kao nužnog preuvjeta daljnje emancipacije društava Zapadnog Balkana.

Na sastanku s domaćinom posjeta, predsjednikom Odbora za vanjsku politiku Mirom Kovačem i članovima Odbora Joškom Klisovićem, Vesnom Pusić i Davorom Ivom Stierom, istaknuto je da partnerski odnosi dviju država otvaraju prostor da se politike Crne Gore i Hrvatske usmjere na

buduće zajedničke akcije jer kao stabilne zemlje, članice NATO-a, mogu biti medijator i katalizator u rješavanju problema u regiji.

Kovač je istaknuo da Crna Gora treba nastaviti težiti podizanju kvalitete života građana, razvoju društva i provođenju potrebnih reformi u procesu europske integracije te da rokovi nisu najvažniji. On je također iskazao puno razumijevanje za stajalište Crne Gore koje se odnosi na potrebu očuvanja i promocije principa regate u procesu proširenja EU-a, napominjući da je nakon Republike Grčke jedino Hrvatska samostalno pristupila Uniji. Poslanica Vesna Pusić istaknula je značaj parlamentarne diplomacije u finalnoj fazi integracijskih procesa, naglašavajući važnost širenja informacija o napretku Crne Gore u članicama Unije.

Zajednički je konstatirano da neriješena međudržavna pitanja Crne Gore i Hrvatske u političkom smislu ne predstavljaju problem te da ih treba rješavati kao i do sada, konstruktivnim, prijateljskim, bilateralnim razgovorima, u duhu dobrosusjedskih odnosa i u sklopu međunarodnog prava.

Na sastancima u Zagrebu razgovaralo se i o jačanju ekonomske suradnje, konkretnim projektima kao što su Jadransko-jonski plinovod, Jadransko-jonski autoput, Jadranska trilateralala, o ulozi hrvatske i crnogorske manjine, sigurnosti, stabilnosti i prosperitetu regije, kao i o zajedničkoj kulturno-historijskoj baštini.

Delegaciju Odbora za međunarodne odnose u posjetu Republici Hrvatskoj, uz predsjednika Odbora Andriju Nikolića činili su i članovi Odbora: dr. Halil Duković, dr. Dragutin Papović i Miloš Nikolić.

Na sastancima u Zagrebu bio je prisutan i veleposlanik Crne Gore u Republici Hrvatskoj, Nj. E. Boro Vučinić.

www.skupstina.me

Veleposlanik Grubišić sudjelovao na Međunarodnome božićnom bazaru u Podgorici

U tržnom centru Delta City u Podgorici sredinom prosinca održan je diplomatski Božićni bazar koji tradicionalno organizira Međunarodno udruženje žena u Crnoj Gori u suradnji s međunarodnim institucijama u Crnoj Gori, lokalnim organizacijama i upravom Centra. Bazar su otvorili veleposlanik Republike Hrvatske N.J. E. Veselko Grubišić i ministar za ljudska i manjinska prava Crne Gore Mehmed Zenka.

„Ovo predbožićno vrijeme je baš pogodno za druženje, sastajanje i darivanje. Evo perzijska riječ bazar posvuda se proširila, ovdje je prihvaćen njezin turski oblik pazar, a u sjevernoj Hrvatskoj mi to zovemo trgovište, dakle mjesto gdje se sastajemo trgujući, odnosno kupujući i prodajući. Važnije od toga je što ćemo danas jedni drugima uputiti po nekoliko lijepih riječi, pa možda i dobrih komplimentata. Divno je što ćemo ovdje moći kušati proizvode iz barem 15 država s čitavoga našeg euroazijskog kontinenta, Sjeverne Amerike, a ovdje su i drugi ne manje vrijedni proizvodi. Želim vas potaknuti na jedan pljesak svim onim plemenitim rukama koje su pripremale ili tvrtkama koje su darovale ove proizvode, onima koji će danas ovdje neumorno stajati i s radošću vas poslužiti. Želim čestitati svim vrijednim ženama koje su smislile i organizirale ovaj događaj. Neka nam živi Međunarodni klub žena, predvodnik ove akcije. Mi muškarci smo sigurno sretni što im danas možemo malo pripomoći u ovome predivnome ambijentu koji nam je s dragošću ustupljen. Ja sam jako sretan što su mi ovdje u 'Vodi u kršu' dopustili da im pomognem kuhati grah ili, kako ga vi ovdje zovete, pasulj. Mislim da svi skupa zaslužujemo jedan pljesak jer smo se danas okupili ovdje s više plemenitih ciljeva. Kada želimo nekoga ugodno dotaknuti, nema boljeg načina od darivanja. Najčešće to činimo onima koji su nam bliski i poznati. Možda je još plemenitiji način darivanja kada to činimo prema pojedincima koje nikada nismo susreli, a oni su možda u većoj potrebi nego naši bližnji. Zamislite kako je to dobro kada to činimo organizacijama koje se skrbe o potrebitima. Ova današnja prigoda je posebna jer svi koji smo ovdje došli želimo pomoći jednoj novoj organizaciji, Centru za autizam u Podgorici. Zamislimo roditelje koji imaju divno dijete s kojim se nešto događa, a sami mu nisu u stanju nikako pomoći. Misle da nešto pogrešno čine, okrivljuju sebe, boje se, ne znaju što učiniti. Stoga je za autizam jako važno njegovo rano otkrivanje pa se to dijete može osposobiti u osobu koja će solidno funkcionirati u društvu i tom društvu pridonositi. Mislim da se zapravo trebamo osjećati privilegiranim što ćemo danas biti dionici

ovoga hvalevrijednog događaja. Želim vam svima ugodno druženje, blagujte ove sočne i ukusne delicije, kupite sve što vam treba, pa možda i nešto za svoje susjede koji nisu bili u mogućnosti doći ovdje. Želim da vam ovaj dan bude za pamćenje. Mogli ste danas biti drugdje, ali niste, ovdje ste. Stoga vas molim budite ponosni na sebe jer ste došli ovdje darivati one koje najvjerojatnije nikada niste vidjeli, svjesni da i vaša kaplja čini onaj prelijepi slap koji donosi radost“, istaknuo je veleposlanik Grubišić.

Nazočni su imali priliku kušati delicije iz sedamnaest zemalja svijeta, kupiti njihove proizvode i ručne radove te na taj način pridonijeti plemenitome cilju.

Ministar Zenka pozdravio je inicijativu Međunarodnog udruženja žena Crne Gore da organiziraju jedan ovakav događaj. Također je istaknuo mogućnost upoznavanja s tradicijom i običajima drugih zemalja.

Radio Dux

Peti program HRT-a namijenjen Hrvatima izvan Republike Hrvatske

Hrvatska radiotelevizija (HRT) u ponedjeljak 1. siječnja pokrenula je Peti program Hrvatske televizije (HRT – HTV 5) namijenjen Hrvatima izvan Republike Hrvatske te međunarodnoj javnosti. Pristup satelitskomu signalu moguć je u Europi, Sjevernoj Americi, Australiji i na Novome Zelandu, a emitiraju se specijalizirani sadržaji namijenjeni hrvatskim iseljenicima i međunarodnoj javnosti, odabir sadržaja četiriju HRT-ovih nacionalnih televizijskih programa te izbor iz arhivskoga materijala Hrvatske radiotelevizije.

Među sadržajima namijenjenima Hrvatima izvan Republike Hrvatske i međunarodnoj javnosti bit će televizijske vijesti na engleskome, njemačkome i španjolskome jeziku te dokumentarne serije Otkrivamo Hrvatsku i Hrvatska, moj izbor u kojima je portretirana sudbina iseljenih Hrvata, povratnika i stranaca u Republici Hrvatskoj. Na rasporedu će biti i dokumentarni sadržaji koji prate povijesne veze između Republike Hrvatske i svijeta i bilježe vrijednost hrvatske kulturne baštine te specijalizirana emisija za hrvatske manjine i iseljeništvo, odnosno hrvatski narod u Bosni i Hercegovini.

Namjera je uredništva Petoga programa Hrvatske televizije (HRT – HTV 5) u što skorije vrijeme spomenute sadržaje ponuditi i na engleskome, njemačkome i španjolskome jeziku kako bi se Republiku Hrvatsku u svjetskim razmjerima učinilo bliskom ne samo mlađim naraštajima hrvatskih iseljenika,

nego i strancima. Osmosatni program, koji će sadržavati približno devedeset minuta specijaliziranih sadržaja na dan, emitirat će se još dvaput dnevno kako bi se pokrile sve vremenske zone i područja sa znatnim brojem hrvatskih iseljenika.

Pokretanjem novoga programa ispunjava se obveza Hrvatske radiotelevizije koja proizlazi iz Ugovora između Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske prema kojoj javni medijski servis ima zadaću što bolje informirati Hrvate diljem svijeta i međunarodnu javnost kako bi se promicale hrvatske kulturne, tradicijske, prirodne, turističke i brojne druge posebnosti. Uspostavom toga programa, čiji će sadržaji biti dostupni i s pomoću multimedijске usluge HRTi, Hrvatska radiotelevizija uključuje se i u trend članica Europske radiodifuzijske unije (eng. European Broadcasting Union – EBU), koje emitiraju satelitski televizijski program.

Među EBU-ovim članicama koje dosad nisu pokrenule takav program trenutačno je svega nekoliko država među kojima su Slovenija, Češka, Slovačka, Danska te Bosna i Hercegovina.

Podrobnije podatke o programskome rasporedu Petoga programa Hrvatske televizije (HRT – HTV 5) od 1. siječnja moguće je pronaći na mrežnim stranicama Hrvatske radiotelevizije hrt.hr, na podstranicama raspored.hrt.hr te na teletekstu.

hrt.hr

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava na sajmu u Tirani

Od 15. do 19. studenoga 2017. godine, u Tirani je održan 20. Međunarodni sajam knjiga na kojem je sudjelovao i Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Na štandu Fonda posjetitelji su mogli pogledati 160 naslova knjiga objavljenih zahvaljujući financijskoj potpori Fonda. Kako nije bilo moguće izložiti sve knjige koje su financirane ili sufinancirane iz sredstava Fonda od njegovog osnutka 2008. godine, bilo je teško izdvojiti najrepresntativniji izbor koji, naravno, uključuje autore iz svih šest manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Osim teško izdvojenih 160 naslova knjiga, izloženo je i po nekoliko brojeva časopisa koji se također financiraju/sufinanciraju iz sredstava Fonda, a od značaja su za manjinske nacionalne zajednice. Među tim časopisima zaslužen je predstavljen i „Hrvatski

glasnik“, koji Fond kontinuirano podržava.

Štand su, uz ostale mnogobrojne posjetitelje, s iznimnim zanimanjem obišli veleposlanik Crne Gore u Albaniji, gosp. Dušan Mrdović i tajnik Veleposlanstva, gosp. Danilo Brajović, direktor Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva, gosp. Pavle Goranović, predstavnici pojedinih nevladinih udruga iz Crne Gore, istaknuti crnogorski književnik Zuvdija Hodžić, kao i mnogobrojni albanski književnici i akademici.

Tina Braić Ugrinić na čelu Međunarodnog festivala klapa Perast

Na 17. Skupštini NVO „Međunarodni festival klapa Perast“, održanoj 26. siječnja u palači „Bizanti“ u Kotoru, za novu predsjednicu izabrana je prof. Tina Braić Ugrinić.

U emotivnom govoru koji je bio popraćen dugim pljeskom, odlazeća predsjednica Marija Marina Brainović, koja je uspješno vodila organizaciju više od deset godina, prisjetila se početaka nastanka ovog festivala, kao i problema na koje je nailazila. Ona je zahvalila svima na suradnji i izrazila zadovoljstvo što je Međunarodni festival klapa Perast danas prepoznat u regiji i šire.

Marina Brainović proglašena je počasnom predsjednicom Festivala klapa Perast te joj je izvršni direktor Mikan Kovačević uručio povelju Festivala u znak zahvalnosti i priznanja za 17-ogodišnji rad.

Novoizabrana predsjednica prof. Tina Braić Ugrinić izrazila je zahvalnost i zadovoljstvo za iskazano povjerenje.

„Želim se zahvaliti na iskazanoj časti i povjerenju koje ste mi povjerali. Nadam se da ćemo svi zajedno ovu priču nastaviti vesti i budućih godina. Imamo od koga učiti. Jedino na taj način možemo provoditi misiju njegovanja klapske pjesme koja je naprosto prirodno srasla s Perastom i na taj način čuvati identitet Boke kotorske, kao i Crne Gore“, rekla je uz ostalo prof. Tina Braić Ugrinić.

Skupština je usvojila Izvještaj o radu, financijski izvještaj i Program i plan aktivnosti s planom prihoda i troškova za 2018. godinu.

Podnosioci izvještaj, izvršni direktor festivala Mikan Kovačević rekao je da se XVI. Međunarodni festival klapa Perast 2017. održao u neobičnim okolnostima odbijanja Ministarstva kulture Crne Gore da bude pokrovitelj KotorArta 2017., čime je Općina Kotor ostala jedini pokrovitelj ove multiprogramске kulturne manifestacije za 2017. godinu, pa tako i Festivala koji je dio KotorArta od 2012. godine. „Ovo se događa i postaje izvjesno tijekom lipnja, neposredno pred održavanje finalnih večeri XVI. Festivala klapa 30. lipnja i 1. srpnja. Za planirani proračun to je značilo da su izostala očekivana sredstva Ministarstva tako da smo u datim okolnostima i uz veliku potporu Općine Kotor, uz donacije i sponzore uspjeli realizirati planirane programe u vlastitoj produkciji: 'Priče o moru', promociju stručnog časopisa 'Lirica 5', a finale Festivala na kome su sudjelovale 23 klape održano je u Perastu 30. lipnja i 1. srpnja“, zaključio je Kovačević.

„Vođeni iskustvom i najavom Ministarstva da neće financirati NVO sektor u području kulture dok se ne donesu izmjene zakona 'možda tijekom ožujka', tražili smo najbolje rješenje ne samo u pogledu važne materijalne pomoći koju smo očekivali kao Festival, koji u osnovi njeguje našu kulturnu muzičku tradiciju, već i kao dio etablirane kulturne ponude grada Perasta.

Došli smo do zaključka da Perast, sa svojim tradicionalnim manifestacijama proslave Mađa – 1. svibnja, Zavjetnog dana s običajem gađanja kokota – 15. svibnja, Fašinadom – 22. srpnja i našim Međunarodnim festivalom – krajem lipnja, može i treba imati Javnu kulturnu ustanovu koja bi na puno kvalitetniji način osigurala organizaciju, pra-

teće kulturne programe, financiranje, a iznad svega pokrenula i znanstvene projekte kojima bi ove manifestacije dobile status ne samo općinskog, već i nacionalnog značaja.

Za sada, jedino Fašinada ima takav status. Uz nabrojene manifestacije, jedino još Legenda o ljubavi Peraštanke Katice Kalfić i francuskog vojnika Ante Slovića ima status nematerijalnog dobra od lokalnog značaja, zahvaljujući inicijativi dr. Pasinovića. U Perastu svakako postoje mogućnosti da se i ta legenda, pa možda i peraška torta, a sigurno i niz kulturnih dobara Perasta, obilježe prigodnim kulturno- turističkim programima“, istaknuo je Kovačević.

On je najavio osnivanje Odbora klapa pri Festivalu, čije osnivanje podržavaju klape.

Umjetnički direktor Festivala klapa Perast, Jasminko Šetka, ocijenio je da Festival svake godine podiže ljestvicu svoje kvalitete, što su mu potvrdili kako članovi žirija, tako i svi sudionici.

Tajnica Sekretarijata za društvenu djelatnost Općine Kotor Jelena Vukasović rekla je da će Općina Kotor pomoći, u skladu sa svojim mogućnostima, Festivalu koji je ušao u vode ozbiljnog festivala s bokeškim i peraškim šarmom...

Na Skupštini je posebno istaknuto veliko priznanje koje je stiglo krajem 2017. godine od Nacionalne turističke organizacije Crne Gore i nagrada „Wild Beauty Awards 2017“ kada je za najbolji Festival u 2017. proglašen Međunarodni festival klapa Perast.

Usvojen je i ambiciozni plan aktivnosti za 2018. koji počinje „Pričama o moru“ na sjeveru Crne Gore, nastavlja se koncertom potpore Oliveru Dragojeviću „Trag u beskraju“, 10. ožujka u Kotoru, kada će nastupiti klape iz Crne Gore i izvesti Oliverove pjesme.

Otvaranje 17. Međunarodnog festivala Perast 2018. planirano je velikim koncertom svjetski po-

znate međunarodne „a kapela“ klape u Kotoru 28. lipnja, a finale bi uslijedilo 29. i 30. srpnja u Perastu.

Po tradiciji, Skupština Međunarodnog festivala klapa Perast počela je intoniranjem himne festivala 'Slava Perastu', a završena je nastupom klape Bellezza iz Tivta.

„Mogu vam samo reći jedno veliko hvala što ste tu i što postojite!“

„Za mene je ovo najljepši kulturni događaj koji Boka može ponuditi svijetu. Kao gospodarstvenik slao sam svoje goste i osobno sam prisutan na Festivalu godinama. Gosti su se vraćali očarani. Žao mi je što nema više reflektora, zvučnika, klapa, medijske pokrivenosti, više spajanja lijepog s korisnim. Očigledno je da se ovo sve radi iz ljubavi. Mogu vam samo reći jedno veliko hvala što ste tu i što postojite!“, poručio je Slavenko Šučur, uspješni mali gospodarstvenik iz Kotora.

Boka News

Božićni koncert GPD Tivat – više od tradicije

Glazbeno-prosvjetno društvo Tivat održalo je 22. prosinca 2017. tradicionalni Božićni koncert u Velikoj dvorani tivatskog Centra za kulturu – Dom „Gracija Petković“, u kome se tražilo mjesto više.

Pod dirigentskom palicom kapelnice Neville Klakor tivatski gradski orkestar limene muzike oduševio je mnogobrojnu publiku.

puri filmske muzike, popularne zabavne točke, a za kraj Mađarski ples i Radetzky Marsch.

Publiku i uzvanike pozdravio je prvi čovjek GPD „Tivat“ Boris Lanceroti, koji je podsjetio na dugu tradiciju Društva koje postoji 108 godina. Ovom prilikom Lanceroti je uručio prigodno plaketu Antonu Tonu Nikoliću koji u Društvu svira bariton punih 65 godina.

Burno pozdravljen od publike, Toni Nikolić prisjetio se prvog učitelja Krste Vuksanovića i kolega s kojima je dugo svirao, a koji na žalost više nisu živi.

„Evo jedne simbolike zašto Društvo traje 108 godina, na jednom kraju orkestra imamo čovjeka koji svira punih 65 godina u Društvu, a na drugom kraju je mlada djevojka Karla Petković koja večeras ima svoj prvi nastup“, poručio je Lanceroti.

Ugođaj božićnog koncerta GPD „Tivat“ upotpunili su kao posebni gosti klapa Bellezza iz Tivta.

Koncert je počeo Maršom „Tivat“ Antuna Kopitovića, nakon čega su se redali „Rettungs Jubel Marsch“ Johana Straussa, „Rainer“ H. Schmida, „Under the double eagle“ J. F. Wagnera, polke J. Straussa, pot-

Na koncertu su bili prisutni potpredsjednici Općine Tivat Dejan Maslovar (SD) i Ilija Janović (HGI).

Boka News

Izložba o podvodnoj arheologiji Jadrana u Trstu

Hercegnovski Gradski muzej „Mirko Komnenović“ sudionik je međunarodne izložbe „U moru intimnosti“ („Nel mare dell'intimità“), koja je otvorena u Trstu u nedjelju, 17. prosinca 2017. i trajat će do 1. svibnja 2018. godine.

Prvi put su se udružili istraživači iz više od 60 kulturnih institucija Italije, Hrvatske, Slovenije, Grčke i Crne Gore kako bi ispričali svima, očima podmorske arheologije, o putevima, krajolicima, ljudima i storiama našega Jadranskog mora, od antike do danas.

Prostor od oko dvije tisuće četvornih metara postao je mjesto za šetnju po morskom dnu, zahvaljujući mnogobrojnim eksponatima među kojima je sedam lokaliteta Rta Kabal – četiri keramičke zdjele, dva mesingana recipijenta i stakleno posuđe.

Inspiracija za naziv izložbe je, nimalo slučajno, citat iz djela „Mediterranskoga brevijara“ Predraga Matvejevića: „Mediteran je more blizine, Jadrana je more intimnosti.“

Ovaj muzejski postav svjedoči da su dubine Jadrana tijekom stoljeća sačuvali veliki broj priča, a grad Trst ih sjedinjuje uz arheološko naslijeđe naroda koje ove vode povezuju.

Izlaganjem ovih eksponata šira europska javnost pobliže će biti upoznata s reprezentativnim kulturnim dobrima kojima raspolaže naš Muzej, a samim time grad Herceg Novi i država Crna Gora. Gradski muzej na izložbi sudjeluje na inicijativu kolega iz Uprave za

zaštitu kulturnih dobara, a prema pozivu Klaudije Picinato iz Trsta.

„Gradski muzej 'Mirko Komnenović', tadašnji Zavičajni muzej, vodio je 1996. godine prva sustavna podmorska istraživanja potonulog broda na Rtu Kabal, pokraj Rosa. Nakon prve faze istraživanja utvrđeno je da je riječ o brodolomu broda tipa galeon koji je nosio luksuznu keramiku podrijetlom iz Iznika s kraja 15. i početka 16. stoljeća. Brod je bio naoružan s najmanje četiri topa tipa bombarde, velike razorne moći, od kojih je jedan donesen u muzej, konzerviran i izložen. Keramika i kalajno posuđe su najvjerojatnije bili namijenjeni za trgovinu“, objašnjava Viktor Varga, muzejski savjetnik u Javnoj ustanovi „Gradski muzej Mirko Komnenović i galerija Josip Bepo Benković“.

Iz ove javne ustanove posebno zahvaljuju na suradnji u vezi sa slanjem kulturnih dobara: Ministarstvu

kulture Crne Gore, Upravi za zaštitu kulturnih dobara, Privrednoj komori Crne Gore, kao i specijaliziranoj kompaniji za prijevoz umjetnina „Kunsttrans“ iz Beča.

Izložbu u Trstu organizirala je Autonomna regija Friuli-Venezia Giulia, zajedno sa svojom Regionalnom institucijom za kulturno naslijeđe.

Boka News

„Međunarodni festival klapa Perast“ proglašen najboljim u kategoriji festivala

U organizaciji Nacionalne turističke organizacije Crne Gore, a pod pokroviteljstvom predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića, sredinom prosinca uručene su godišnje nagrade najboljima u turizmu „Wild Beauty Awards 2017“ u hotelu „Hilton“ u Podgorici.

Veliko priznanje stiglo je za „Međunarodni festival klapa Perast“, koji je proglašen najboljim u kategoriji festivala.

Ovim povodom izvršni direktor Festivala, Mikan Kovačević, iznio je svoje dojmove za portal Boka News.

„Vrlo je vrijedno i značajno priznanje koje smo, u konkurenciji niza umjetničkih festivala koji postoje u našoj zemlji, dobili od Nacionalne turističke organizacije Crne Gore.

Ugledno priznanje Wild Beauty Award 2017. za Festival klapa u Perastu doživljavamo kao nagradu i prepoznavanje svega što smo tijekom 16 godina stvorili, ponajprije u njegovanju kulturne baštine klapskog pjevanja, davno poniklog u Boki kotorskoj, koje stječe sve brojnije poštovatelje u Crnoj Gori.

Pokazalo se da je naše vezivanje za korijene tradicionalnog pjevanja u Boki kotorskoj, koje bilježe De Sarno, Kuhač i Ludvik Kuba još krajem 19. stoljeća, a kasnije i mnogi etnomuzikolozi, ispravan i zaista poštovanja vrijedan pravac djelovanja Festivala klapa u Perastu. Otkrili smo blago od 155 Kubinih not-

nih zapisa iz Boke, iz 1907. godine, nepoznatih u Crnoj Gori do 2010. godine. Te zaboravljene bokeljske pjesme oživjeli smo uz klapske obrade izvrsnih skladatelja, stvorili još 70 novih, premijerno izvedenih klapskih pjesama na temu 'Boka kotorska - more i pomorstvo'. Danas ih pjevaju i najpoznatije klape iz čitave regije, koje nam s radošću dolaze u Perast, a do sada nas je pohodilo gotovo 300 klapa iz sedam zemalja.

A capella pjevanje najteži je, ali i najcjenjeniji oblik klapskog izvođenja, koji se u Perastu njeguje kao tradicija koju iznimno cijene istaknuti muzički stvaratelji s kojima surađujemo.

Dakle, ovo priznanje dijelimo sa svima koji su prepoznali ove vrijednosti i karakter peraškog festivala, koji su nas podržavali, hvalili, ali i kritizirali na ovom putu do nagrade. Očekujemo da će ovo priznanje biti dodatni poticaj postojećim, ali i novim crnogorskim klapama za još bolje rezultate i stvaralački rad.

Hvala svima koji su u klapskom svijetu, a našoj klapskoj publici najavljujemo poseban doživljaj na XVII. Međunarodnom festivalu klapa Perast – 2018.“, rekao je Kovačević.

Boka News

Kotor dogodine domaćin Skupštine udruženja pomorskih kapetana zemalja EU-a

Bokeljska mornarica, Unija pomoraca, Sindikat Pomoraca, Udruženje pomorskih kapetana i Udruženje strojara priredili su 19. prosinca u Kotoru tradicionalno druženje i okupljanje pomoraca u povodu blagdana svetog Nikole - zaštitnika mornara, djece i putnika.

U prostorijama Bokeljske mornarice u Starom gradu okupilo se nekoliko desetina iskusnih morskikh vukova – kapetana i upravitelja stroja, ali i oficira i članova niže posade trgovačkih brodova koji „tuku“ sva svjetska mora. Među njima su bile i neke od pravih legendi našeg pomorstva, poput slavnoga i prekaljenoga veterana, kapetana Slavka Ivanovića iz Kotora, ali i mnogobrojni predstavnici pomorske privrede te potpredsjednica Općine Kotor Ljiljana Popović Moškov.

Na skupu su bili prisutni i direktor Direktorata za pomorstvo u Ministarstvu prometa kapetan Vladan Radonjić, lučki kapetani u Kotoru Bruno Brkanović i Baru Predrag Ratković, rektor Sveučilišta Crne Gore dr. Danilo Nikolić, dekan Fakulteta za pomorstvo u Kotoru dr. Špiro Ivošević, direktor Pomorskog trening centra „Azalea“ kapetan Nenad Lazović, kao i predsjednik Borda direktora Barske plovidbe, kapetan Ljubo Kočović.

„Posebne čestitke za svetog Nikolu upućujem onima koji su danas na brodu, sa željom da se sretno vrate svojim domovima“, rekao je obraćajući se okupljenima predsjednik Udruženja pomorskih kapetana mr. Mario Pilastro.

Naglašavajući moto pomoraca da „ploviti se mora, a živjeti ne mora“ Pilastro je istaknuo da je i druž-

nje u povodu blagdana njihovog zaštitnika jedna od zajedničkih aktivnosti strukovnih pomorskih udruženja i Bokeljske mornarice, kakvih će ubuduće biti sve više, posebno u domeni rješavanja najvećih problema za naše pomorce i unapređenja položaja pomorske industrije u Crnoj Gori.

Pilastro je naveo da je Udruženju pomorskih kapetana Crne Gore pripala čast da u svibnju 2018. godine bude organizator i domaćin godišnje Skupštine Konfederacije udruženja pomorskih kapetana zemalja Europske unije (CESMA), čiji su oni pridruženi članovi. Skupština CESMA održat će se u Kotoru od 3. do 5. svibnja i već su počele pripreme za organizaciju toga vrlo važnoga međunarodnoga stručnog skupa.

Pročitani su i pozdravni brzojavi koje su pomorcima u povodu njihovog praznika uputili Živana Petranović, direktorica beogradskog predstavništva talijansko-švicarske broderske kompanije MSC, koja je ujedno i najveći poslodavac naših pomoraca, kao i gradonačelnik Kotora Vladimir Jokić.

„Pomorstvo i pomorci vjekovima su ugrađivali sebe u temelje ovoga grada, pridonoseći njegovoj historijskoj i kulturnoj prepoznatljivosti. Želim da se pomorstvo u našem gradu u budućnosti nastavi razvijati pa lokalna uprava i ja kao gradonačelnik stojimo na raspolaganju za svaku vrstu pomoći i zajedničke saradnje“, piše u čestitki koju je uputio gradonačelnik Jokić. Svim pomorcima, posebno onima koji su trenutno ukrcani na brodovima diljem svijeta, kao i cijeloj našoj pomorskoj industriji, čestitke je uputio i direktor Uprave pomorske sigurnosti Crne Gore Safet Kočan sa suradnicima.

Siniša Luković

Radosti Adventa

U hotelu „Podgorica“ 14. prosinca održana je večer Zajednice Hrvata i prijatelja Crne Gore.

U prvom dijelu programa predsjednica udruge, prim. dr. Svjetlana Zeković, izvijestila je prisutne o sudjelovanju ZHIP - CG na nedavno održanom 23. Forumu hrvatskih manjina u Zagrebu, 24. studenoga 2017.

Tema Foruma, koji je organizirala Hrvatska matica iseljenika, bila je 'Tradicijska kultura u hrvatskim manjinskim zajednicama - prošlost, sadašnjost, budućnost'. Upravo je kultura tema koja je stalno prisutna u projektima našeg društva, rekla je gđa Zeković te dodala da je kultura polje koje dopušta čovjeku uzvišenost bez negativnog odraza na drugog čovjeka. Prepoznata u svom radu i nastojanjima, ZHIP - CG ima iznimnu suradnju i potporu od Veleposlanstva Republike Hrvatske u Crnoj Gori, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore i grada Podgorice.

U zanimljivoj prezentaciji gosti su bili upoznati s dosadašnjim djelovanjem zajednice, kao i o planiranim budućim aktivnostima i projektima.

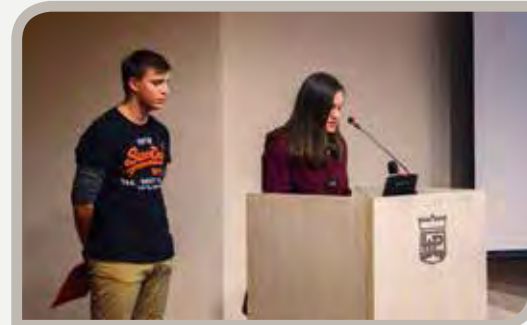
Goste su pozdravili NJ. E. gosp. Veselko Grubišić, veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori, gđa Marija Vučinović, ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore te gosp. Adrijan Vuksanović, poslanik HGI-ja u Supštini Crne Gore.

Drugi dio večeri ispunjen je poezijom hrvatskih pjesnika koju su govorili mladi na raznim svjetskim jezicima praćeni toplim akordima gitare gosp. Nenežića. Inače, ova grupa mladih ljudi djeluje u ZHIP - CG, a svojim radom i uspjesima pokazuju kako kultura i obrazovanje mogu biti zanimljivi. Najmlađa sudionica večeri bila je 5-godišnja Natalija, a najstarija, iako uvijek mlada, gđa Aljoša.

Lijepo druženje upotpunjeno je audiovizualnom prezentacijom Hrvatske, kao i prigodnim koktelom.

Suzana Petričević

Muzej sjećanja

U petak, 15. prosinca 2017., u prostorijama udruge Zajednice Hrvata i prijatelja Crne Gore u Podgorici, otvorena je izložba pod nazivom 'Muzej sjećanja' kao dio projekta 'Plodovi života' pod pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore. Tvorci izložbe, kao i njezini realizatori, ljudi su čiji su životi neraskidivo vezani za Hrvatsku, bilo korijenima, bilo školovanjem, bilo 'dotom' dobi venom sa životnim suputnikom.

Izložbeni predmeti su materijalizacija sjećanja, brižno čuvani dokaz i potvrda postojanja i pripadanja. Sročena priča od naizgled nespojivih predmeta – slavonska košulja, neretvljanska mreža, konavoske verižice, splitska intimela, šibenska kapa, ular za tovara, drvena buka, dijelovi narodnih nošnji, otočki i međumurski vezovi, stare fotografije... oživjeli su ulice Murtera, Senja, Trakošćana, Osijeka, Vinkovaca, Pule, Šibenika, Paga, Slavnskog Broda, Metkovića,

Zadra, Šolte, Plitvica, Zagreba, Ploča, Konavla, pa i Bugojna, Tuzle i Mostara.

Ljudi su predstavljali svoje krajeve, nazivali predmete imenima naučenim od djedova i baka. Golemo materijalno i nematerijalno bogastvo bilo je izloženo. Sjećanja su navirala bez prepreka, sretna što će biti podijeljena s drugima.

Sjećanja akademske slikarice gđe Tinde Bulatović, inače iz Zelenike, na Hrvatsku, iako tamo niti je živjela niti je rodbinskim vezama vezana, oživljavala su slikama snažnih konavoskih žena koje bi dolazile sa svojim košarama punim povrća na hercegnovsku pjacu. Prizor tih žena, kao djetetu, činio joj se imponzantan i ostao joj je trajno urezan u sjećanje. Oduševljena konceptom izložbe odlučila je, i to učinila, naslikati konavosku ženu. Ovu sliku poklonila je ZHIP CG, na čemu joj još jednom zahvaljujemo.

Pojedinačno navođenje, iako bi svaki predmet bez ikakve dvojbe trebao biti spomenut, ipak bi uzelo previše vremena i prostora, a opet bi se mogao prenijeti samo mali dio priče. Stoga, sve to treba vidjeti!

Suzana Petričević

Božićna toplina

Prošlogodišnje aktivnosti Zajednice Hrvata i prijatelja Crne Gore iz Podgorice privedena je kraju 15. prosinca 2017. druženjem u prostorijama na Trgu Božane Vučinić 39. Obilježavanje Božića, 'Božićna toplina', također je dio projekta 'Plodovi života' pod

pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore. Cilj događaja je radost druženja i prije svega trebao je okupiti ljude treće dobi, ali se starosna skala protezala od 'malečkih' četverogodišnjaka pa do 'junačkih' osamdesetogodišnjaka i još malo starijih.

Događaj je predstavljao prirodni nastavak izložbe 'Muzej sjećanja', a obogaćen je domaćim delicijama iz raznih krajeva Hrvatske kojima su žene još jednom željele predstaviti svoj zavičaj i božićne običaje tih krajeva. Pjesma, razgovor ugodni prijatelja, božićno drvece i smijeh...

Suzana Petričević

13. 12. 2017. Emisija za HTV 5

Hrvatska radiotelevizija (HRT) u ponedjeljak, 1. siječnja 2018. godine, pokrenula je Peti program Hrvatske televizije (HRT – HTV 5) namijenjen Hrvatima izvan Republike Hrvatske te međunarodnoj javnosti. Pristup satelitskome signalu bit će moguć u Europi, Sjevernoj Americi, Australiji i na Novome Zelandu, a emitirat će specijalizirane sadržaje namijenjene hrvatskim iseljenicima i međunarodnoj javnosti, odabir sadržaja četiriju HRT-ovih nacionalnih televizijskih programa te izbor iz arhivskoga materijala Hrvatske radiotelevizije.

Tim povodom Božo Vodopija, voditelj HTV-Dubrovnik, posjetio je Hrvatsko građansko društvo i s članovima redakcijskih odbora časopisa Hrvatskoga glasnika i periodike Bokeškoga ljetopisa, Tripom Schubertom i Marijom Mihaliček, priredio prilog za HTV 5.

19. 12. 2017. Izaslanstvo HGD CG u Dubrovniku

Izaslanstvo Društva: Marijo Brguljan, predsjednik, Tripo Schubert, savjetnik i Krunoslav Težak, povjerenik za Hrvatsku, posjetili su ured Dubrovačko-

neretvan- ske županije i u razgovoru s Nikolom Dobroslavićem, županom, razgovarali o budućoj suradnji i financijskoj potpori Društvu.

Još od osnutka Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore uspostavljena je suradnja s DNŽ i u kontinuitetu se uspješno održava do danas.

Podsjetili su župana kako je prije deset godina ispričana „Bokeljska priča“ Dubrovniku i na spektakularan način prezentirano bogato kulturno naslijeđe Hrvata Boke kotorske i prvi put pronesen barjak nezavisne Crne Gore Stradunom.

Dogovoreno je da svake godine na Dan DNŽ naše Društvo sudjeluje u programu proslave s nekom manifestacijom. To bi trebala postati tradicija kao poveznica Kotora i Dubrovnika.

Izaslanstvo je posjetilo i gradonačelnika grada Dubrovnika Matu Frankovića. Na razgovoru je bila prisutna i privremena pročelnica Upravnog odjela za europske fondove, regionalnu i međunarodnu suradnju, Zrinka Raguž. U duhu nastavka suradnje

s Hrvatskim građanskim društvom, gradonačelnik Franković izvijestio je predstavničke HGD-a da je grad Dubrovnik u upravo usvojenom proračunu za iduću godinu osigurao financijsku potporu Društvu.

„Nama je uistinu važan odnos s Hrvatskim građanskim društvom, a tijekom posljednjeg posjeta Kotoru i susreta s vašim

predsjednikom općine drago nam je vidjeti da je nova gradska vlast počela snažnije podupirati vaš rad osiguravši vam potreban prostor te uistinu vjerujemo da suradnja između dvaju UNESCO-vih gradova koje muče i neki slični problemi može u budućnosti biti sadržajnija i dublja“, naglasio je gradonačelnik.

20. 12. 2017.
Izišao je iz tiska
novi broj časopisa

Uređivačkom politikom predviđeno je da se u prosincu tiska dvobroj kojim će se obuhvatiti događaji iz studenoga i dijela prosinca kako bismo blagovremeno čestitali čitateljima nastupajuće božićne blagdane i Novu godinu. Za naslovnicu časopisa odabrana je fotografija svetišta Gospe od Zdravlja, zaštitnice grada Kotora, koja se slavi 21. studenoga.

26. 12. 2017.
Božićni koncert

Hrvatsko građansko društvo tradicionalno organizira Božićni koncert u bazilici-katedrali sv. Tripuna. Prije nekoliko godina uvedena je praksa da uz dječji mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ u programu kon-

certa sudjeluju i dječji zborovi Niže muzičke škole „Vida Matijan“ i Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić“ pa su ovi koncerti poprimili ekumenski karakter.

Ove godine na Stjepandan, 26. prosinca, na najljepšoj pozornici vjere i duha – u katedrali svetoga Tripuna, održan je Božićni koncert u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore - Kotor i Župnog ureda Kotorske biskupije. Uz navedene zborove i orkestar u programu su sudjelovali i članovi Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“ s dječjom klapom „Gardelini“ i mješovitom klapom „Sastanak“.

Nakon koncerta u prostorijama Društva organizirano je druženje članova mandolinskog orkestra, a tom prilikom Danijela Vulović, članica Upravnog odbora, uručila im je novogodišnje paketiće i kalendare.

29. 12. 2017. Posjet gradonačelnice Tivta

Predsjednica Općine Tivat Snežana Matijević i potpredsjednik Općine Ilija Janović primili su u posjet predsjednika Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Marija Brguljana.

Ovom prigodom Brguljan je Općini Tivat uručio zahvalnicu za potporu Općine kada je u pitanju osiguranje financijske pomoći za sudjelovanje sportaša na Hrvatskim

svjetskim igrama u Zagrebu, koji su održani u srpnju 2017. godine.

Brguljan je također izrazio zahvalnost i kada je u pitanju cjelokupna suradnja Općine Tivat s Društvom koje on predstavlja.

19. 1. 2018. Promocija bibliografije

U Galeriji solidarnosti u Kotoru dana 19. siječnja promovirana je specijalna publikacija pod nazivom „Bibliografija članaka Hrvatskoga glasnika 2003. – 2017.“.

Ova specifična publikaciji bit će od posebnog značaja za istraživače, novinare, pojedince, čitatelje koji će na jednome mjestu naći registar tema objavljenih u Hrvatskom glasniku od 2003. godine do 2017.

Dobroslavić i Franković primili predstavnike Hrvata iz Crne Gore

Župan Nikola Dobroslavić i gradonačelnik Dubrovnika Mato Franković održali su 26. siječnja sastanak s predstavnicima Hrvata iz Crne Gore – ministricom u Vladi Crne Gore i predsjednicom Hrvatske građanske inicijative (HGI) Marijom Vučinović, zastupnikom u Skupštini Crne Gore Adrijanom Vuksanovićem i predsjednikom Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimirom Dekovićem.

Tema sastanka bili su odnosi Grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije sa zajednicama Hrvata u Crnoj Gori. Župan Dobroslavić i gradonačelnik Franković istaknuli su kako daju punu potporu HGI-ju kao opciji čije je djelovanje najviše usmjereno ka dobrobiti hrvatskoga naroda u Crnoj Gori.

www.edubrovnik.org

Promocija digitalne antologije „Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske“

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore upriličilo je u nedjelju, 17. prosinca 2017. godine, u Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi promociju digitalne antologije „Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske“, autorice Dijane Milošević.

Na promociji su govorili predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Zvonimir Deković, Ana Vuksanović, Marin Čaveliš i autorica Dijana Milošević.

U glazbeno-poetskom dijelu programa sudjelovali su dječji zbor Hrvatskoga kulturnog društva „Tomislav“, članovi dramske sekcije i zbora Osnovne škole „Narodni heroj Savo Ilić“, uz voditelja Antonija Grgurovića.

Promocija je održana pod pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarenje manjinskih prava Crne Gore.

Perast pamti stoljeća

Muzej Perast

Piše:
Marina Dulović, prof.

Nasuprot Veriga na samome ulazu u Bokokotorski zaljev, drevni Perast na poziciji promatrača kao da i dalje diplomatski dočekuje, pregovara, ali i nadzire. Visoki stalež, najbolje ob-

U susret 81 godini postojanja Muzeja grada Perasta – Ustanova koja svjedoči, baštini, pamti i povezuje

razovanje, mudrost, utjecaj, vještine u pomorstvu, trgovini, ali i diplomaciji, svrstali

su ovaj grad slavne prošlosti, graditeljske ljepote i posebnosti u prepoznatljiv mediteran-

ski dragulj. Danas je to očuvan barokni grad, jedinstven na istočnojadranskoj obali, koji privlači veliki broj turista, grad koji se iz ere socijalističkog sistema industrijskog razvoja, a nakon toga zapuštenosti posljednjih desetljeća XX. stoljeća, vraća posebnosti i ekskluzivnosti kako mu i pripada. Privilegij ambijentalne cjeline, prirodnih pogodnosti, sjaja i bogatstva minulih vremena osjeća se na svakom koraku. U zimskim mjesecima, iako na prijelazu između dvaju zaljeva, jugo s Veriga prolazi neopaženo pokraj njega, a bura „risanska“ kao da ga ne primjećuje. Tijekom ljeta ugodan maestral s mora hladi užareno kopno. Pogodnost je to kakvu samo priroda može prirediti. Osunčan i okružen morem, koje stoljećima donosi dobra svake vrste, od fizičkih i materijalnih do duhovnih i kulturnih, Perast je opstao za sljedeće generacije kao simbol vječnosti i neuništivosti. Pod vladavinom Venecije, u razdoblju od 1420. do 1797. godine, grad je doživio svoj najveći uspon u ekonomskom,

diplomatskom i kulturološkom smislu. Prevladava urbana arhitektura kako svjetovnih tako i crkvenih objekata uz nemogućnost gradnje novih suvremenih građevina, vrijednosti se čuvaju u crkvenim riznicama, prevladavaju privatne zbirke umjetnina, mobilijara, biblioteka, dokumenata, oružja, njeguju se tradicionalni običaji - a poseban značaj ima krovna ustanova kulture, Muzej grada Perasta, koji čuva i baštini sve ove vrijednosti već osam desetljeća. Riznica je to sabranih vrijednosti zahvaljujući poznatim peraškim porodicama Visković, Zmajević, Balović, Martinović, Mazarović... koje su stoljećima stvarane i predane ovoj priznatoj ustanovi na čuvanje. Dvanaest kazada, plemićkih porodica, slavni kapetani, diplomate, svećenici, književnici, kroničari, umjetnici... U razgovoru s današnjim stanovnicima Perasta znatizeljni turist malo toga može saznati iz burne prošlosti ovoga bokeljskoga grada, ali zato postoji hram u kojem se čuva, koji svjedoči i podsjeća da zahvaljujući njima koji su

znali kako i kojim putem treba poći, i mi danas imamo privilegij uživanja u ljepoti koja nam je ostavljena u naslijeđe.

Na blagom luku ulaznog puta u Perast, s risanske strane, stoji velebna palača kao ponosna junakinja svjesna svojih kvalifikacija - palača Bujović. U vrijeme kada je započeta gradnja kuće Vicka i Ivana Bujovića (kazada Stojšić) 1694. godine, u rodni Perast se kao tridesetogodišnjak vratio (najvjerojatnije iz Venecije „gdje je učio slikanje u radionici nekog do danas nepoznatog mletačkog majstora“) slavni bokokotorski slikar Tripo Kokolja. On je oslikao unutrašnjost crkve Gospe od Škrpjela posvetivši jedno cijelo desetljeće svome najznačajnijem djelu kojem se danas dive mnogobrojni posjetitelji, a na narudžbu također znamenitog Peraštanina, barskog nadbiskupa Andrije Zmajevića, oslikao je i njegovu palaču, poznatu Biskupiju (nije sačuvano djelo), kao i kapelicu Gospe od Ružarija. Njegov portret, jedini sačuvan, nalazi se u Muzeju u sklopu muzejske postave historijsko-umjetničke zbirke.

Bliži se veljača, mjesec u kojem se u ovom gradu proslavljaju dva značajna jubileja: 28. veljače 1661. u Perastu se rodio znameniti Tripo Kokolja, a također istog dana, nakon 276 godina, osnovan je Muzej grada Perasta (1937.). Ova značajna ustanova kulture Boke kotorske nastala je donacijom nasljednika poznatih peraških familija. Tijekom druge polovine XIX. i početkom XX. stoljeća začeta je ideja i počeo je rad na prikupljanju portreta pomoraca, oružja i drugih eksponata, kao i arhivske građe Općine Perast. Tek nakon dva desetljeća od osnivanja, 1957. godine Muzej je dobio svoj vlastiti prostor u kome je i danas, najreprezentativniju palaču Bujović koja u graditeljskoj

ljepoti predstavlja kombinaciju renesanse i baroka. Od 1948. godine muzejski fond je proširen i dopunjen zbirkom vezanom uz kapetana Marka Martinovića, a dvije godine kasnije formiran je Zavičajni muzej u Perastu. Nakon posljednje rekonstrukcije palače Bujović poslije potresa, koja je započeta 1985. godine, pokazala se potreba za sjedinjavanjem muzejskih zbirki u jedan jedinstveni prostor. Od 1992. godine ova priznata ustanova funkcionira pod nazivom OJU „Muzeji“ –Kotor, a uz matičnu kuću Muzeja grada Perasta, u njezinu sastavu još su kotorske jedinice Galerija solidarnosti, Lapidarijum i crkva sv. Pavla. Pod krovom palače Bujović muzejski fond je klasificiran u nekoliko zbirki: pomorska, etnografska, historijsko-umjetnička, arhiv i biblioteka porodice Visković, arhiv peraške općine, arhiv Osnovne škole i biblioteka Muzeja grada Perasta. Oko 2.000 muzejskih predmeta svjedoči o prošlosti i podsjeća da je Europa nekada bila prisutna i na ovom dijelu Jadrana.

U pomorskoj zbirci čuvaju se modeli brodova, navigacijske sprave, kartografija, pomorski priručnici, pisma, ugovori, upotrebnih predmeta...

Historijsko-umjetničku zbirku krase veliki broj portreta Peraštana iz slavni porodica, a u sklopu istog fonda značajna je vrijednost ikona Bokokotorske ikonopisne škole Dimitrijević - Rafailović koja je djelovala u Risnu puna dva stoljeća. U sklopu podzbirke posebnu vrijednost ima kartografski fond, grbovi plemićkih porodica, kao i diplome i ordenja koja su zaslužni Peraštani dobivali za vojne zasluge diljem svijeta. Raznovrsnost i opsežnost etnografske zbirke svjedoči o bogatoj prošlosti raznih staleža peraškog društva i materijalne kulture. Zbirka ima 620 predmeta (mobilijar, nošnja, oružje, nakit, zastave) većinom iz memorijalnog muzeja porodica Visković i Balović.

Posljednjih godina napravljen je značajan iskorak na polju očuvanja i predstavljanja spomeničkog naslijeđa, kao i na liniji unaprjeđenja,

valorizacije i dostupnosti široj javnosti bogatstva koje baštini Muzej grada Perasta. Uz predstavljanje novih postavki iz fundusa Muzeja, restauracije i zaštite, urađen je vodič na Brajevom pismu, pristupne rampe za osobe s invaliditetom i organiziran je veliki broj kulturnih programa. Sama bit ove ustanove je sagledana u pojmu mjesta rezerviranog za doživljaj, proučavanje i sagledavanje prošlosti kroz prizmu baštine, čuvanja i prezentiranja. Mjesto je to društvenog i kulturnog suglasja s velikim brojem kulturnih i umjetničkih dobara, vrijednosti i sadržaja. Novo suvremeno doba nosi i nove tendencije, saznanja i potrebe. Uz veliko zanimanje širokog kruga korisnika za koje Muzej grada Perasta slovi kao ugodno i atraktivno mjesto, plasiranjem kulturnih i umjetničkih sadržaja i u turističkoj ponudi i uz visoki stupanj kulture poslovanja i komplementarnosti svih činilaca, duboko vjerujem da će Muzej grada Perasta i u budućnosti ostati mjesto gdje se rado dolazi, mašta i stvara.

Princeza tatamija*

Vedrana Prašćević

Priredio:
Joško Katelan

Rođena u Kotoru 22. 10. 2006. godine, odlična učenica VI. razreda osnovne škole i jako uspješna mlada sportašica, zove se Vedrana Prašćević.

S nepune četiri godine, uz svoju stariju sestru Danilu, upisala se na ritmičku gimnastiku, gdje je trenirala oko tri i pol godine i u tom razdoblju dosta naučila, proputovala, natjecala se i osvojila ukupno 15 medalja.

Do svih ovih sjajnih rezultata i odličja došla je svojim velikim radom i upornošću, kao i nesebičnim zalaganjem njezine trenerice

Negdje krajem 2013. godine njezin djed Dragan odveo ju je u Ju-Jitsu klub „Soko“ i tamošnjoj trenerici obratio se ovim riječima: „Evo dovo-

dim vam budućeg svjetskog šampiona!“ On je prvi prepoznao u njoj tu sklonost prema borilačkim vještinama. Na to se trenerica Olja Simović na-

* Tatami - podloga na kojoj se rade borilačke vještine; originalna od

rižine slame, danas od gume, sintetike i sl.

smijala i uz riječi dobrodošlice dodala: „E, to mnogi kažu pa odustanu.“

Ona ipak nije netko tko odustaje lako. U JJ klubu „Soko“ provela je oko dvije i pol godine i tu napravila svoje prve korake u ovome sportu, osvojila prva odličja i stekla divne prijatelje. Tu je naučila da je JJ sport – borilačka vještina koja se sastoji od juda i karatea.

Tu je upoznala i svoju aktualnu trenericu, Miru Martinović, i saznala da je ona višestruki svjetski i europski šampion u svojoj kategoriji. Ona je postala i ostala njezin idol.

Prvo natjecanje na kojem je nastupila bilo je 8. 3. 2014. godine u duo sistemu i tada osvaja svoju prvu medalju. Nakon toga redaju se natjecanja i uspjesi. Ona je, međutim,

osjećala da su joj duo sistemi nedovoljni. Htjela se iskušati u borbama.

U travnju 2016. godine otvorio se novi klub JJ klub „Champion“ koji je osnovala njezina trenerica i proslavljena sportašica Mirjana Martinović. Vedranina želja za borbom i novim izazovima u ovome sportu prevagnula je i ona prelazi iz kluba „Soko“ u JJ klub „Champion“.

U početku joj je bilo teško ostaviti prijatelje i trenere pa je čak išla na dvostruke treninge u oba kluba i na kraju ipak se odlučila za JJ klub „Champion“. Prelaskom u novi klub počeli su i njezini pravi uspjesi. Iste 2016. godine sudjeluje na „I. evropskom kvalifikacionom kupu Montenegro Budva Open 2016“ gdje osvaja zlatnu medalju i biva proglašena najboljom natjecateljicom te osvaja svoj prvi pehar.

S predsjednikom Opštine, Aleksandrom Stjepčevićem, prilikom dodjele priznanja za sportske rezultate 2016.

Detalj borbe iz džudoa

Džudo kup Tivat 2017. - kategorija ml. pionirke

šena najboljom natjecateljicom te osvaja svoj prvi pehar.

Zatim dolazi natjecanje u judu na Cetinju gdje također osvaja I. mjesto. Kruna njezinih uspjeha te 2016. godine bio je odlazak na Cipar. Bila je članica crnogorske reprezentacije Ju-Jitsa i ponosito predstavljala svoju zemlju.

Na Cipru je imala četiri borbe i osvojila Balkansko prvenstvo s natjecateljicama koje su bile i do 6 kg teže od nje. U Crnu Goru se vratila ponosna, okićena zlatnim odličjem.

U svome klubu proglašena je najboljom natjecateljicom za 2016. godinu. Na kraju te uspješne 2016. godine dobila je i priznanje od Komisije za sport, Općine Kotor i sportskih novinara.

S trenericom Mirjanom Martinović

Detalj borbe Ju Jiytsu

U 2017. godini nastavila je svoj uspješan natjecateljski niz:

- *Državno prvenstvo u judu – Cetinje – I. mjesto, prvak države*
- *JUDO turnir – Tivat – dva I. mjesta, 2 kategorije (za starije i mlađe pionirke)*
- *JUDO KUP Podgorica – I. mjesto*
- *XII. međunarodni JUDO turnir „13. novembar“ – Cetinje – I. mjesto i pehar za najbolju natjecateljicu mlađih pionira*
- *JUDO Spinel Kotor – srebrna medalja*
- *OPEN Budva – II. mjesto*
- *OPEN Mimoza JJ – I. mjesto*
- *Prvenstvo države u JJ – Danilovgrad – zlatna medalja*
- *Međunarodni turnir – Istočno Sarajevo – zlato*

Moji pehari i priznanje

- *Školica sporta – Igalo – srebro + zlato.*

U rujnu 2017. godine u Podgorici se održalo XIV. Balkansko prvenstvo u JJ i Svjetski KUP U15, gdje uspijeva obraniti titulu šampiona Balkana. Imala je četiri borbe, a u finalnoj borbi svladala je natjecateljicu iz Nizozemske koja je dan ranije osvojila Svjetski kup U15.

Do svih ovih sjajnih rezultata i odličja došla je svojim velikim radom i upornošću, kao i nesebičnim zalaganjem njezine trenerice Mirjane Martinović i pomoćnih trenera Bilje Mitrović, Nevene Marković, Nikole Baničevića te potpore i hrabrenja njezinih prijatelja iz kluba.

Najdraža joj je nagrada, kaže, pehar Kluba za najboljeg natjecatelja za mlađe i starije pionire/ke. Klubu je donijela 13 zlatnih medalja i 2 srebrne. Njezina ukupna dosadašnja bilanca medalja u ju-jitsu i judu je 50, a zajedno uz sport kojim se ranije bavila (ritmikom) je 65, uz osvojenih šest pehara.

Svatko tko poznaje Vedranu ima samo riječi hvale za nju, kako u školi, tako i među sportašima. Gotovo svi je već vide kao buduću zvijezdu koja će uvijek biti u samome svjetskom vrhu u svojim disciplinama.

Džudo kup Tivat 2017. - kategorija ml. pionirke

Beštímavanju i drugim šporckim riječima Vol. 1

Piše:
Neven Staničić

E, sad(!!!). Trebalo bi se ogradit. Radi redakcije. U smislu ovo nije njihov stav, nego autorov i nemaju oni ništa s tim. (?) Mislim, svi mi beštimamo, bože moj, samo pitanje je oko objavljivanja.(?) Dobro, beštimamo mi i javno i intimno, u krugu porodice, samo, oko štampanja.(?) Ma, ostavljaju beštimate traga i mimo štampanja, samo što baš „mi“ (?). Sad? A kad? Kad do sad, niko ni riječi.(!!!) Ima li kakve bibliografije u vezi s'tim(?). A, možda baš kao u formi nekog ispitavanja...(?) Ono nevladina organizacija(!), pa kulturološki, o beštímavanju u Boki.(?) Kako Vam to izgleda.(?) ... Naučno. (!?) Ne bi se baš miješali.(?!)

Uostalom, kome se gadi, neka preskoči ovi foj. Neću mu ništa.

Prvo što se mora primijetiti, gospodo, nisu sve beštimate i šporke riječi iste. Ni govora. O tome se strogo mora povest računati. Ima tako riječi, a đe su riječi tu su i ljudi, (koje i) koji beštimaju ne primjećujući. Takoreći u nefalj. Daleko od šporkoga. Njima beštimate dođe, kao... uzrečica. U smislu: „Sunce ti j...“ Pa još i „žarko sunce“. Neš ti momaka. Što se ovdje dešava? Beštímavanje, kao radnja, čin, oli upotreba baš ovijeh svijetlih riječi, zarad čuđenja, koje kao takve izražavaju! Onda broj: „Onaj brod što te u Boku

doveo“. Isto doduše na j... (?), ali nekako više zbog intimisanja, nego radnje zbog koje bi trebalo dizat obrvu.(?) Pravo recite. Dalje, zboru: „Znam te puško, kad si (u) pištolj bila“. Dobro, opet vuče malo na onu stvar, iz konteksta, ali zvuči, takoreć pohvalno. Junački, a iz milja- „dražesno“ takoreć. Puška i pištolj. Āe ćeš ljepše.

Sad Vi vidite eli ružno, oli lijepo. Domaće jest.

Ima, zagovornika među svijetom, koji, kad već moraju, prosto terapijski, za te... poštalice, koriste beštimate. Neki će trvditi, da je beštimanje i poteklo u vezi njih. Pa će: „bem ti miša“, kao dobar dan. Ima ih koji se i toliko ustručavaju pa će... „miša maloga“. (???) A oni „najfiniji“ sve to prebačit na „as“. „As ti“... i.t.d. I tu zapravo počinje veeliki nesporazum koji razdvaja, prave beštimate, od amaterskih oponašatelja, koji zapravo pojma nemamo. Dunkve, „as“ plus objekat jes' psovka, ali nije ono što se najčešće drži da jest. Zapravo u literaturi se može nać (to vam je ono naućno), da je „as“, s'vremenom nastalo od „spas“ i to ni manje ni više nego „spas ti gospe“, „gospin spas“, i slično... koji je od prevelike i false upotrebe prerastao u ironisanje i izrugivanje.(!!!) Pa će prvo napanut pomenutu, sina joj i svevišnjeg, (grešni li smo ljudi), a pošto je to daleko od finoga, i radi „bože mi prosti“ poslije preć na jevrejskog kra-

lja, Heroda (što je ono „as ti Iruda“ u Dalmaciji), pa na kakvu nedefinisanu Mandu, beštiju, broj, bilo što, što se trefi za upotrebu. A troke li „As ti priće“. Eto tako.

A ako ste već dogurali do ovoga pasusa, evo još par rećenica, sad već pravoga domaćega beštímavanja. Obratite pažnju... u korenu tradicionalnih beštimate, ođe, najčešće nije radnja, kompasioni oko seksa, čuda i pokore, nego su jednostavno poruke od riječi koje definišu situaciju. Uzmimo na primjer, g....a.(???) Tvari od ćovjekovog i životinjskog izmeta. Āega se sve možemo prisjetiti i što sve zabeštimate na tu temu: „Balege“, „balege od ćovjeka“, pa onda ćvršće; „g“ od ćovjeka, „g“ od „g“-onako porodićno, „g“ im podnos, „g“ na jagodu, pite od „g“, do grla u „g“, najest se „g“, praviti „s“.... itd, itd. Može se i izraziti strah; „umrlo je i g u mene“.

Prije i poslije, dotićnu masu inaće nazivamo „stolicom“, tvrdom i mekom, a kod doktora idemo „na stranu“, sve da se ko nebi našo uvrijeđenim. Ali, kad se beštimate, beštimate se. Konaćno, ne moraju riječi uopšte bit šporke. Kad se ćine beštimate, onda je i šipak uvredljiv.. On se onako fino urućuje i kroji maltene bez riječi. Mada nije zgorega i pomenut. Na.

Nastavak, serijala kao Vol.2 nećemo objavljivati odma u sledeći broj. Neka se malo slegne, pa ćemo videt.

Junona, Marija i Dana

Piše:
Mašo Miško Čekić

Otok, Otok Gospe od milosti, Gospin otok ili samo Školj, imena su za malo ostrvo u Tivatskom zalivu. Nekada je sa ostrvom sv. Gabrijela odnosno Stradioti i Prevlakom činilo malo poluostrvo koje je dijelilo Zaliv. Zbog izuzetnog položaja, obližnjom ravnicom i lovčenskom

Tri žene – tri priče upletene zlatnim nitima legendi u jedinstvenu i neponovljivu bokešku višemilenijsku sliku.

vodom u izvorištima, Lušičkim poluostrvom i planinama u zaleđu, kao zaštitnicama bogatog mora, ovaj dio Boke je

više od 5.000 godina odredište i stanište ljudi.

Ovdje se susreću kulture i religije velikih civilizacija, a sačuvani materijalni osta-

ci govore o njihovom trajanju, preplitanju i specifičnoj povezanosti. Maleni otok u Krtojlskom arhipelagu posebno je, gotovo magično privlačno. Nauka još nije otkrila njegov puni značaj u minulim vremenima i kulturama, mada je pronađeno više značajnih spomenika. Uz ostalo, ti spomenici ukazuju na ogroman značaj koji je otok imao u različitim religijama, koje su se ovdje sudarale i smjenjivale. Bez obzira što su spomenici pronađeni na samom otoku, u nauci je otvoreno pitanje njihovog porijekla i mjesta nastanka. Pretpostavka da su tu nastali izjednačena je sa mogućnošću da su donijeti sa neke druge, obližnje lokacije. Među nalazima su značajni spomenici koji ovaj prostor čine kulturnim religijskim mjestom kroz period od više hiljada godina.

Ono što im je zajedničko i što Otoku (kako se maleno ostrvo najčešće naziva) daje posebnost su žene koje mu, magijom svojstvenom samo njima, daju sve karakteristike kulturno-religijskog centra do kojeg se iz daljine hodočastilo kroz milenijume, iz zahvalnosti, a češće u potrazi za milošću i pomoći. Nema dokaza da su na Otoku, prije 5.000 godina, boravili ljudi iz podlovcenske ravnice, koji su nam u Maloj i Velkoj grudi ostavili dokaze o svom bogatstvu i moći, iskovanu u čistom zlatu. Ipak, magija Otoka, čvrsto vjerujem, privlačila je i njih da baš tu prinose žrtve bogovima.

Siguran dokaz da su stari Rimljani ovdje zahvaljivali bogovima je rimski žrtvenik, isklesan od kamena. Posvećen je Junoni, najznačajnijoj boginji Rima i zaštitnici Rimskog carstva, ženi Jupiterovoj

– Kraljici bogova. Zaštitnica je porodice, braka, novca, voća, ratova, zemljotresa, a naročito su je voljele žene čija je zaštitnica bila. I upravo kao zaštitnicu žena i porođaja poštovali su je u Boki, o čemu svjedoči natpis na žrtveniku: Junona Lucina. Prinosili su joj žrtve tražeći spas i milost za svoju djecu, brak, za sebe i molile da porođaj bude lak, a dijete zdravo, dok su nerotkinje molile Junonu da im podari materinstvo.

Doseljavanje Slovena i njihov prelazak na hrišćanstvo ostavlja značajan dokument pronađen na Otoku Gospe od Milosti. Tu je 1955. godine, u šipražju, pronađen kamerni nadvratnik sa neke manje crkve. Gdje se nalazila crkva nije utvrđeno, a za našu priču je dovoljna činjenica da je nadvratnik pronađen na Otoku. Natpis na nadvratniku

Junona

Iz crkve na Otoku

Unutrašnjost crkve na Otoku

uklesan je na latinskom jeziku i to obostrano: sa ulazne i izlazne strane crkve posvećene Svetom Stefanu. Crkvu su podigli početkom IX vijeka Dana i njen muž Hurocus. Oba imena su izvedna iz starih slovenskih imena, a Dana je najstarije slovensko žensko ime zapisano na našim prostorima. Crkva sv. Stefana jedna je od najstarijih hrišćanskih bogomolja koje se pominju u Boki kotorskoj. Dana i Hurocus preporučuju svoje duše sv. Stefanu, ne pominjući nikoga više. Naravno, to ništa ne znači, ali se u svjetlu naše priče može pretpostaviti da nijesu imali djece, pa su crkvu podigli tamo gdje su, moleći

bogove da im podari materinstvo ili sačuva djecu, dolazili hodočasnici sa raznih strana, vijekovima prije njih. Ako je crkva bila na Otoku svakako je, u ratovima, zemljotresima ili nevremenu, nestala do XV vijeka.

Magija Otoka tada privlači Bokelje da tu sagrade crkvu u slavu Marije, Majke Božije – Gospu od Milosti. Prvi stanovnici samostana, koji je građen kada i crkva, bili su Celestinaci, ali se 1481. useljavaju Franjevci. Iz tog perioda je i čuveni drveni kip Bogorodice koji i danas krasi crkvu. O čudesnim moćima kipa Bogorodice vjekovima se pletu priče, slične pričama koje istoriju ovog

ostrva prate skoro 2.000 godina – pričama o Junoni i materinstvu. Tu čudesnu priču prate i one o zlim vremenima kada su crkvu i samostan tukli gromovi, munje spaljivale, a zemljotresi rušili zidove ispod kojih su ginuli sveštenici; i one priče o poharama Turaka koji su opljačkali, pa zapalili crkvu i samostan. I drugih je nedaća bilo, ali je kip Bogorodice bivao neoštećen u svim katastrofama. Čak je iz pepela izvađen neoštećen!

Kip sa Otoka u Tivatskom zalivu jedinstven je među kipovima posvećenim Bogorodici u Boki kotorskoj, pa i u evropskim razmjerama. Majka Božija predstavljena je u sjedećem stavu sa rukama koje pridržavaju trudnički stomak. Opet materinstvo!

I opet hodočašća.

Od kraja XV stoljeća dolaze ljudi iz daleka. Svaki čovjek u duši i srcu stiže sa svojom pričom, molbom ili zahvalom.

Bogorodici. Majci. Kraljici. Mariji.

Kao ranije Junoni Lucini. Kao Dana što je vjerovala i nastavila magiju ostrva Školja, Otoka, Gospinog otoka, Otoka Gospe od Milosti u Tivatskom zalivu, naspram Krtola. A pedesetih godina prošlog stoljeća, (slučajno!?) na Otoku je radilo Dječije odmaralište Crvenog krsta Jugoslavije. Opet priča o djeci, ovoga puta izašloj iz zlog vremena svjetskog rata.

Tri žene – tri priče upletene zlatnim nitima legendi u jedinstvenu i neponovljivu bokešku višemilenijsku sliku. Dvije božice, obje bogomaterice i čuvarice materinstva i Dana, bogobojazna zahvalnica koja svoje bogatstvo, gradeći crkvu, dijeli svima koji vjeruju.

Iz knjige Maša Miška Čekića
"Antiki fagot",
Centar za kulturu Tivat,
2016.

Miroslav Štumberger

– pomorac, letač i konstruktor raketa

Nosilac mnogobrojnih medalja i priznanja, predani istraživač i čuvar prošlosti ovih krajeva, inženjer, inovator, konstruktor i slikar - Miroslav Štumberger

Piše:
Siniša Luković

„**R**aketni motor je pogon budućnosti. On će za relativno kratko vrijeme jednog dana čovjeku omogućiti da putuje i do drugih planeta“, citat je koji bi mnogi na prvi pogled pripisali slavnome dr. Verneru fon Braunu, njemačkome raketnom inženjeru iz Drugoga svjetskog rata i ocu američkoga svemirskog programa koji je krunu imao krajem šezdesetih kada je Fon Braunova raketa „Saturn V“ čovjeka odvela na Mjesec.

Ipak, rečenicu s početka teksta izgovorio je jedan Bokelj – kapetan bojnog broda Miroslav Štumberger, čovjek za

koga crnogorska javnost gotovo da ne zna kao jednog od pionira raketne tehnologije na ovim prostorima.

Miroslav Štumberger rođen je 2. srpnja 1892. godine u mjestu Šmarje pri Jelšahu, pokraj Celja u Sloveniji, u tadašnjoj Austro-Ugarskoj. Iako kontinentalac rođen daleko od mora, mladi Miro još je u djetinjstvu pokazivao ljubav prema pomorstvu i nadasve tehnici pa je nakon završene Gimnazije u Ljubljani, uz stričevu pomoć, upisao Vojnopomorsku akademiju Carske i Kraljevske Ratne Mornarice Austro-Ugarske u Rijeci i završio je 1912. s primjernim uspjehom. Nakon završetka akademije, novoproduzveni mladi oficir Miroslav Štumber-

Miroslav Štumberger

Lansirna stanica u Kumboru 30-ih godina

ger raspoređen je na službu na stari bojni brod – obalnu oklopnjaču SMS „Monarch“. S tim brodom Štumberger 1914. prvi put dolazi u Boku kotorsku s kojom će ga dalje vezati životna sudbina. Energičan i zagrižen za znanost i tehnologiju, poručnik korvete Štumberger dobrovoljno se javlja u tada potpuno novi vid oružanih snaga – Pomorsko zrakoplovstvo K.u.K. Kriegsmarine jer su ga avioni koji su tada bili još u povojima razvoja neodoljivo privlačili. Stoga je s ratnog broda Štumberger prebačen i poslan na letačku obuku i obuku za hidropilota-izviđača u Pulu. U Boku se vraća na proljeće 1915. jer je prebačen na službu u novoo-snovanoj Seeflugstation (bazi Pomorskoga zrakoplovstva) u Kumboru, jednoj od najaktivnijih jedinica austro-ugarske hidroavijacije tijekom Prvoga svjetskog rata.

Svoje prve borbene letove poručnik fregate Miroslav Štumberger obavlja kao koopilot-izviđač na hidroplanima tipa „Lohner M“ krajem svibnja 1915. godine. Austro-Ugarska, koja je u međuvremenu službeno zaratila i s Italijom, 24. svibnja 1915. poduzima

veliki napad flotom na talijansku obalu Jadrana i bombarđiranje s mora vojnih i industrijskih postrojenja duž linije Ankona – Termoli.

„Moju prvu borbenu misiju letio sam 24. maja 1915. zajedno s našim komandantom, kapetanom fregate Hugom Okremilerom. Zadatak nam je bio da izviđamo južni dio Jadrana na relaciji od rta Pali u Italiji do albanske obale. Tri dana kasnije poslat sam s drugim pilotim, poručnikom fregate Hugom fon Viktorinom, u napad na neprijatelj-

sku flotu koja se s otvorenog mora približavala rtu Oštro na ulazu u Boku. U tim ranim danima sve je bilo vrlo jednostavno i krajnje rudimentarno. U avionu nismo imali nikakve nišanske sprave i bombe koje smo nosili, morale su da budu ručno izbačene na cilj. Uspjeh u pogađanju cilja zavisio je isključivo od mog osjećaja kada ću odbaciti bombe. Pod jakom protivavionskom paljbom, napali smo jednu krstaricu, a bombe su bez detonacije pale u more i potonule, daleko od mjesta gdje sam ja želio da završe. Ipak, i bez pogotka, naš napad je smatran uspjehom jer su neprijateljski brodovi odstupili, pa sam odlikovan medaljom ‘Signum Laudis’. Nekoliko dana kasnije dobio sam zadatak da testiram novi model avio-bome na poligonu koji je bio markiran u dijelu Tivatskog zaliva ispred Kumbora. Pitam se zašto li su izabrali baš mene, svježeg diplomca hidoizviđačkog kursa? Moje ciljanje se pokazalo kao gotovo potpuna katastrofa jer ne samo što sam prebacio cilj, već sam skoro pogodio i tehničku komisiju koja je organizovala čitav pokus i posmatrala ga sa, kako su oni smatrali, sigurne udaljenosti. Po povrat-

Lansiranje torpeda

Zvanice i oficiri na porincu podmornice „Nebojša“

ku u bazu dobio sam propisnu tiradu od strane nadređenih koji su mi čak zaprijetili i vojnim sudom. Na kraju krajeva odlučili su da hidroavijacijska služba nije za mene pa sam preraspoređen na podmornice“, zapisao je Štumberger u svom dnevniku tok svoje kratke letачke karijere.

Ipak, i podmornice na koje su ga poslali bile su vrlo inspirativne za mladog oficira jer je podmorničarstvo kao tada novi i vrlo efikasan vid ratovanja doživljavalo iznimno brz razvoj i napredak. Tehnologija i agresivna taktika podmornica – ratnih brodova koji su zaranjali ispod morske površine i tako neopaženo prilazili i s uspjehom napadali često i puno većeg i jačeg neprijatelja od sebe, savršeno se slagala sa zanimanjima i karakterom mladog Štumbergera.

Nakon završetka podmorničkog i torpednog programa, rapsoređen je na podmornicu SMU-16, ali je zbog pogreške administracije ipak završio na podmornici SMU-17, tipa UB-I. To se za njega pokazalo kao sretna okolnost jer je SMU-16, koja je djelovala iz podmorničke baze u Boki,

stradala 17. listopada 1916. u albanskim vodama. Nakon što je torpedirala talijanski razarač „Nembo“, SMU-16 udario je parobrod „Bormida“ koga je pratio pogodeni razarač i teško je ošteti. SMU-16 je ubrzo potonula pri čemu su dvojica članova njezine posade poginula, a ostatak je dopao u zarobljeništvo do kraja rata. S druge strane, Štumberger je na SMU-17 imao sreću da za komandanta dobije jednog od najboljih austrougarskih podmorničara, poručnika bojnog broda Zdenjeka Hudečeka. Zajedno s njime Štumberger u ožujku 1917. prelazi na novu i opremljeniju podmornicu SMU-28 tipa UB-II na kojoj je ratovao protiv saveznika ne samo na Jadranu, već i na Me-

diteranu. Tijekom tih patrola na koje je isplavljavala iz baze u Boki, SMU-28 i Štumberger, koji je na podmornici bio treći oficir, imali su mnogobrojne avanture, preživjeli teške situacije, ali i potopili čak 11 savezničkih trgovačkih brodova s ukupno 47.788 bruto-tona, po čemu je SMU-28 bila najuspješnija austrougarska podmornica u Prvome svjetskom ratu.

Kraj rata u listopadu 1918. Štumbergera zatječe na Rijeci gdje uskoro dobiva poziv admirala Dragutina Price, komandanta Mornarice novoformirane države – Kraljevine SHS, da se kao Slovenac javi na dužnost u sada već bivšoj austro-ugarskoj Podmorničkoj bazi u Kumboru. Štumberger

Podmornica „Nebojša“

je postavljen za zapovjednika baze koja u tom trenutku nije imala podmornice, ali su njegovo veliko iskustvo i tehnička potkovanost pridonijeli da Kraljevina SHS uskoro krene u nabavku prvih podmornica. One su naručene u Velikoj Britaniji, a Štumberger je 1926. imenovan u devetočlanu Tehničku komisiju koja je upućena u brodogradilište kompanije „Vickers“ u Njukaslu gdje je 18 mjeseci komisija nadzirala

berger je zatim kratko od 15. listopada 1928. do 27. srpnja 1929. bio i zapovjednik podmornice „Nebojša“. S tog mjesta odlazi ponovno u Kumbor na dužnost zapovjednika Komande podvodnog oružja Mornarice, a koju je upravo Štumberger u obliku Tehničkog i nastavnog centra za podvodna oružja utemeljio 1924. godine.

Komanda podvodnog oružja Mornarice SHS u Kumboru ra-

kadra tih specijalnosti. Imala je na raspolaganju skladišta i radionice, a djelovala je i kao komanda za garnizonske poslove na području Đenovići-Kumbor. U ratnom stanju bila je odgovorna za pripreme i uređenje vojišta u svojoj zoni odgovornosti vezano uz pitanje protutorpedne, protupodmorničke, minske i protuminske obrane luke i komunikacija te uz navigacijsku zaštitu i službu izviđanja.

Posada podmornice „Nebojša“

i pratila izgradnju dvije nove podmornice tipa „L“.

Nakon završetka izgradnje, Štumberger je postavljen za zamjenika zapovjednika na podmornici P-2 „Nebojša“ s kojom se 8. travnja 1928. godine ponovno vraća u Boku, u Tivat, gdje je u pomorskoj Arsenalu uspostavljena i baza Prve podmorničke flotile Kraljevine Jugoslavije. Štum-

zvila se iz stare austrougarske Minerske komande. U svom sastavu imala je torpedno i minersko odjeljenje s pripadajućim radionicama. U mirnodopskom stanju funkcionirala je kao centralna ustanova Ratne mornarice za prihvata, skladištenje, opskrbu i održavanje, remont i razvoj svih vrsta podvodnog oružja te za specijalizaciju i praćenje cjelokupnog

Na inicijativu zapovjednika Komande podvodnog oružja, kapetana fregate Miroslava Štumbergera, u Kumboru je, istočno od rta Vrbanj, sredinom dvadesetih godina podignuta ispitna stanica za lansiranje torpeda. Odavde su se torpeda bez bojeve glave, lansirana u smjeru Tivta, i uređajima pratila, odnosno njihova putanja i brzina kretanja,

kao i još neki bitni parametri. Lansiranje je obavljeno u samoj stanici na način da su torpeda spuštana dizalicom na oko sedam metara dubine, mehanički je aktivirana prekretna poluga i torpedo je startalo. Postojale su određene reperne točke na obali Luštice (Pristan - Petrovići) i u Đenovićima, koje su služile za mjerenje brzine torpeda i odstupanje od pravolinijske putanje. Na krajnjem dometu torpedo je ostajalo bez goriva (komprimiranog zraka koji je pokretao pogonski motor), nakon čega bi isplivalo na površinu mora, a onda bi ga kupio neki od pomoćnih brodova Mornarice i vratio u Kumbor. Ispitna lansirna stanica u Kumboru prestala se koristiti u svojoj osnovnoj namjeni krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća kada su u naoružanje tadašnje JRM uvedena moderna torpeda s glavom za samonavođenje na cilj. Iako je bila jedna od samo tri takva objekta sačuvana u Europi i pri tome u tehnički najboljem stanju od njih, Štumbergerova lansirna stanica za torpeda u Kumboru srušena je 2014. zbog izgradnje marine u turističkom kompleksu Portonovi jer su u Ministarstvu obrane i Ministarstvu kulture službeno ocijenili da taj jedinstveni objekt „nije od značaja za vojno-industrijsko nasljeđe Crne Gore”.

Dok je tek uspostavljao temelje lansirne stanice, ali i čitavoga Tehničkog centra za podvodna oružja u Kumboru sredinom dvadesetih, Štumberger se intenzivno bavio i tehničkim inovacijama. Posebno ga je privlačio tada vrlo egzotični raketni pogon koji je domišljati slovenski oficir smatrao idealnom propulzijom za pojedina sredstva ratne tehnike, ali i za buduća i još neosmišljena prijevozna sredstva koja će čovječanstvu

Lansirna stanica u Kumboru, srušena 2014.

omogućiti da se jednog dana otisne na putovanje u nepoznato – svemir. Štumberger je konstruirao vlastiti raketni motor na tekuće gorivo i 24. ožujka 1924. izvršio uspješno testiranje lansiravši manju probnu letjelicu pogonjenu upravo umanjenom verzijom tog motora. Prototip svoga raketnog motora u punoj veličini Štumberger je, prema navodima Čabe Mađara u zborniku „Boka”, poslao na testiranje u Beč, ali odgovor o ishodu tih probnih letjelica nije nikada dobio.

Štumbergerov raketni motor na tekuće gorivo u smanjenoj verziji poletio je skoro dvije godine ranije od modela raketne pogonjene sličnim motorom koji je konstruirao glasoviti američki inženjer Robert H. Godard, a koji se u svjetskoj javnosti smatra ocem moderne raketne tehnologije. Američki izumitelj imao je veliku financijsku potporu kako države, tako i krupnog kapitala iz vojne industrije da nastavi sa svojim istraživanjima, dok je mornarički oficir iz Boke Miroslav Štumberger una-

toč obećavajućim rezultatima svojih početnih pokusa morao zbog nedostatka novca obustaviti svoj pionirski rad na tom polju.

Ipak, nemirni tehnički duh i oštri um Miroslava Štumbergera nisu mirovali pa je on u godinama pred Drugi svjetski rat napravio čitavu plejadu tehničkih inovacija na već postojećim sredstvima ratne tehnike poput protubrodskih mina tipa C-15 ili sonara koji se koristi na podmornicama za otkrivanje ciljeva i orijentaciju zaronjenoga plovila u prostoru. Uz to, Štumberger je osmislio i konstruirao i čitav niz potpuno novih uređaja, poput jedne naprave za individualno spašavanje posade iz potonule podmornice ili posebnog amortizera za prigušivanje buke i vibracija od rada motora. Ovaj uređaj posebno je bio značajan za podmornice koje se oslanjaju na vlastitu bešumnost i teško otkrivanje, a Štumbergerov inovativni pristup bio je da konstruira elastičan ovjes koji će stajati između dizel i elektromotora podmornice i njezina trupa i

Muzej – dom kapetana Štumbergera

prigušivati prenošenje njihovih vibracija pri radu na trup podmornice. To je postigao na način da je njegov amortizer imao dvije komponente koje su oscilirale u međusobno poništavajućim frekvencijama.

U prosincu 1944., nakon tragedije parobroda „Cetinje” koji je stradao u Tivatskom zaljevu naišavši na njemačku ležuću protubrodsku minu na dnu s magnetnim upaljačem, Štumberger je za samo nekoliko dana osmislio i napravio elektromagnetni uređaj za razminiranje upravo te tada nove i vrlo opasne vrste morskih mina. Računa se da je za svog života Miroslav Štumberger imao oko 500 patenata – potpuno novih izuma ili usavršavanja već postojećih sredstava.

Štumberger je 1938. godine, na vlastiti zahtjev, otišao iz Kraljevske mornarice Jugoslavije, umirovljen u činu kapetana bojnog broda, s mjesta zapovjednika Pomorske oblasti južnog Jadrana sa sje-

dištem u Kumboru. Boku, koju je zavolio tijekom dvadeset godina službovanja na ovom prostoru, nije želio napustiti jer je ovdje krajem dvadesetih na malom uzvišenju u Baošiću, gdje je često dolazio slikati u prirodi, kupio teren od jedne staromještanske porodice i podigao vrlo lijepu kamenu kuću. U nju je ugradio i ukrasne kamene elemente pragova i prozorskih okvira sa starih peraških palača koje je otkupljivao i konjima donosio na svoj teren. Nekadašnji kamenjar oko nove kuće uredio je podzidom i cjelokupni ambijent oplemenio parkom i malim vinogradom. Posebno je bio ponosan na oko 200 sadnica raznih ruža, među kojima je bilo rijetkih primjeraka sa zelenim i cr-

nim cvijetom. Zbog nedostatka novca nije uspio u namjeri da sagradi pristupni put do kuće za svoj automobil „che-

vrolet" kabriolet, ali zato nije žalio novca za kupnju vrijednih antikviteta i knjiga koje je skupljao s posebnom strašću. Njegova kuća nosi i komad koji vlasnika povezuje s ratnim brodom kojim je Štumberger svojedobno zapovijedao jer su na jednom od zidova ugrađena i specijalna metalna vrata s jedne od vodonepropusnih pregrada podmornice „Nebojša" koje je Štumberger dobio na poklon kada je ova podmornica rashodovana početkom pedesetih.

Tijekom Drugoga svjetskog rata Štumbergera su talijanski okupatori internirali u logor na poluotoku Prevlaci jer je odbijao s njima surađivati na bilo koji način. Istodobno, stari mornarički oficir ilegalno je pomagao Narodnooslobodilačkom pokretu u Boki pa je tako Štumberger bio idejni tvorac ambicioznog, ali spletom okolnosti nerealiziranog napada – diverzije na staru talijansku krstaricu „Bari" koja je bila usidrena pred Risnom. Prema Štumbergerovim uputama partizanski ilegalci koji

su radili u tivatskom Arsenalu napravili su elektromagnetni detonator za podvodnu minu koju je trebalo detonirati ispod usidrene krstarice koja je 1943. topovima često granatirala položaje Orjenskoga partizanskog odreda u zaleđu Herceg Novog. Osmišljen je i sustav kako bi se, pod okriljem noći, konopima rastegnutim s rta Banja do rta Sopot pokraj Risna i uz pomoć jednog ribara koji je bio spreman zaplivati do broda i pomoći u završnom pozicioniranju mine, eksplozivna naprava postavila ispod krstarice „Bari", ali su

Talijani nešto naslutili i u zadnji čas spriječili akciju premjestivši krstaricu na novi vez pokraj Njivica.

Visokoobrazovan čovjek koji je govorio pet jezika, Miroslav Štumberger bio je zaokupljen i očuvanjem historije, kulture i etnografske baštine Boke i Jugoslavije pa je u svom domu skupio iznimno vrijednu kolekciju koju su, prema popisu iz 1964., činila čak 1.472 predmeta: 372 etnografska primjerka, 115 ikona i slika, 27 čilima raznog podrijetla, 20 raznih geografskih mapa, 22 makete jedrenjaka vlastite izrade, 13 amfora, 22 komada starog novca, 22 predmeta iz NOB-a, 53 komada stilskog namještaja i još 652 komada raznih drugih predmeta. Posebnu vrijednost činila je njegova biblioteka od 1.516 knjiga, među kojima je bilo 46 knjiga iz XVII., XVIII. i XIX. stoljeća. Najvrjednija među njima bila su sva tri toma jednog od prvih izdanja Enciklopedije Britanike iz 1788. godine. (The New Royal Cyclo-

paedia and Encyclopaedia, vol. I, II, III., London, 1788.). Svoju kuću Štumberger je pedesetih godina prošlog stoljeća proglasio muzejem u kojem je vrlo rado dočekivao mnogobrojne strane i domaće posjetitelje i govorio im o svojoj bogatoj pomorskoj i znanstvenoj karijeri, ali i o historijatu predmeta koje je skupio i vremenima i događajima koje oni prezentiraju. Na žalost, dobar dio te iznimno bogate i vrijedne zbirke koju je Štumberger testamentom ostavio Mjesnoj zajednici Baošići, kojoj je poklonio i svoju kuću, pokraden je ili uništen tijekom ratnih devedesetih.

Miroslav Štumberger bio je pasionirani graditelj maketa starih jedrenjaka. Njegove makete danas se nalaze u mnogim muzejskim ili privatnim kolekcijama u zemlji i inozemstvu, poput zbirke Pomorskog muzeja u Kotoru. U izdanju mornaričkog časopisa „Čuvari Jadrana" 1974. godine u nastavcima je objavljena uputa za izradu maketa brodova koje je napisao Štumberger, pod naslovom „Kako sagraditi model broda". Taj priručnik i danas upotrebljavaju mnogi brodomodelari.

Nosilac mnogobrojnih medalja i priznanja, predani istraživač i čuvar prošlosti ovih krajeva, inženjer, inovator, konstruktor i slikar Miroslav Štumberger umro je 6. svibnja 1983. godine. Njegovi posmrtni ostaci su kremirani, a urna s pepelom ugrađena je u zid njegove kuće u Baošiću ispod njegove kuće u Baošiću ispod mramorne ploče s imenom vlasnika nadaleko poznatog „Doma starog kapetana". Nakon višegodišnje zapuštenosti, Općina Herceg Novi 2015. obnovila je njegovu ostavštinu pa je „Muzej starog kapetana" Miroslava Štumbergera - jedne od najsvestranijih ličnosti koje je Boka ikada imala - ponovno dostupan posjetiteljima.

Obiteljska ostavština Viskovića u Perastu

Piše:
Marija Mihaliček

Nekad bogata pokretna kulturna baština prikupljana u palačama pomorskih i plemićkih obitelji iz Boke kotorske osipala se i nestajala tijekom vremena. Ono što je ostalo poslije izumiranja nasljednika, migracija, ratova, potresa, a najviše nebrige za ovaj najosjetljiviji segment kulturnog naslijeđa, danas se samo malim dijelom sačuvalo kao privatno obiteljsko naslijeđe ili u fragmentima ako je naslijeđe postalo dijelom muzejske i arhivske građe u baštinskim ustanovama ili je kao dio crkvenih riznica postalo javno dostupno svjedočanstvo prošlosti...

Nepokretna imovina poznatih pomorskih obitelji – palače i kapetanske kuće – od ruševina sve više postaje dio suvremenog života, dobivajući nove namjene i turističku valorizaciju. To nije slučaj s pokretnim kulturnim naslijeđem koje je u tom pogledu na margini zanimanja i još nije prepoznato kao kulturna i muzejska vrijednost. Zato sam iznijela potrebu prezentiranja

primjera obiteljskih ostavština u primorskim mjestima Perastu, Dobroti, Prčanju i istaknula njihov značaj kao svjedočanstva pomorske tradicije, kulturološkog i civilizacijskog identiteta vlasnika, stanovnika ovog prostora. I ovaj segment naslijeđa dio je svjetske kulturne baštine koji zahtijeva adekvatnu zaštitu, održavanje i stvaranje uvjeta za prezentaciju u kulturno-turističkoj ponudi. Ipak, danas se može govoriti o izvjesnim pomacima u kulturnoj infrastrukturi u domeni muzejske prezentacije na području Kotora, ali bez vraćanja u funkciju Memorijalnog muzeja obitelji Visković u Perastu koji od 1979. godine ne postoji.

Kulturno-historijsko naslijeđe ove obitelji dragocjeno je i mora se konačno shvatiti da je nedopustivo razdvajanje bogate arhivske, bibliotečne građe i muzejskog materijala od ambijenta kome pripada, od obiteljske palače. To je moralna obveza društva prema onima koji su kulturnu baštinu stvaranu generacijama svojih predaka od XVI. do polovine XX. stoljeća ostavili da bude javno kulturno dobro u neodvojivoj cjelini. Arhitektonski kompleks Viskovi-

ća devastiran je desetljećima, a vrijedne pokretnine pohranjene su u Muzeju grada Perasta. O palači Visković se posljednjih desetljeća razmišlja kao o nekretnini – ruševini koja ima veliku tržišnu vrijednost zbog njezina položaja i atraktivnosti, a da se zadovoljenje njezine memorijalne, historijske i kulturne vrijednosti rješava s nekoliko kvadrata „memorijalne sobe“.

Ostavštinu Viskovića prikazala sam i u svjetlu prioritarnog razvoja kulturnog turizma, s golemim potencijalom koji nosi njezina jedinstvenost – spoj arhitekture i ambijentalnih vrijednosti i muzejskog, bibliotečnog i arhivskog sadržaja koji joj pripada, po čemu je jedinstvena u ukupnoj kulturnoj baštini Boke kotorske i države Crne Gore.

Revalorizacija kompleksa Visković: najstarijeg stambenog dijela jedne od najljepših primjera fortifikacije – kule, palače uobličene početkom XVIII. stoljeća i rekonstruirane i dograđene u XIX. stoljeću, bit će u potpunosti ostvarena samo preko ponovno uspostavljene izgubljene memorijalne muzejske funkcije i kulturnom namjenom za ostale prostore palače.

Za čitatelje Hrvatskoga glasnika HGDCG priređujemo serijal u nekoliko nastavaka iz magistarske teme „Porodična kulturna baština u turističkoj ponudi - Ostavština porodice Visković u Perastu“, koja je obranjena 2011. godine na Fakultetu za turizam i hoteljerstvo u Kotoru, a publicirana 2016. godine pod naslovom: „Ostavština porodice Visković u Perastu“, u izdanji OJU „Muzeji“ - Kotor, uz potporu Ministarstva kulture Crne Gore, po programu za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Kulturna baština i kulturni turizam

Kulturna baština i atraktivni prirodni ambijent učinili su Boku kotorsku još od vremena prvih početaka turizma, u drugoj polovini XIX. stoljeća, zanimljivom i privlačnom destinacijom. Raznolika kulturna baština područja Kotora, stvarana u višetisučljetnom kontinuitetu, ostavila je pravo bogatstvo - od arheoloških nalaza iz prapovijesti, antike i ranog krišćanstva, preko srednjovjekovnih umjetničkih stilova istočne i zapadne civilizacije, do renesanse i baroka - najviše prisutnog u oblikovanju prostora Boke.

Posljednjih desetljeća, pošto je područje Kotora prepoznato kao svjetska prirodna i kulturna baština, postaje posebno zanimljivo ne samo u europskim, nego i u svjetskim razmjerima. Međunarodni odbor za upis u svjetsku i kulturnu baštinu UNESCO-a, na zasjedanju u Kairu i Luksoru 22. - 26. listopada 1979. godine, prihvatio je prijedlog za upis Kotora i njegovoga prirodnog i kulturnog dobra u svjetsku kulturnu baštinu UNESCO-a.¹

Ovaj obvezujući status podrazumijeva, naravno, povećanu odgovornost za prirodno i kulturno naslijeđe. Zato su

¹ O svim aktivnostima koje su prethodile proglašenju: M. Pašinović, *Područje Kotora na listi svjetske prirodne i kulturne baštine UNESCO*, Fakultet za turizam i ugostiteljstvo, Kotor, 2001.

Kulturna baština – osnova za razvoj kulturnog turizma

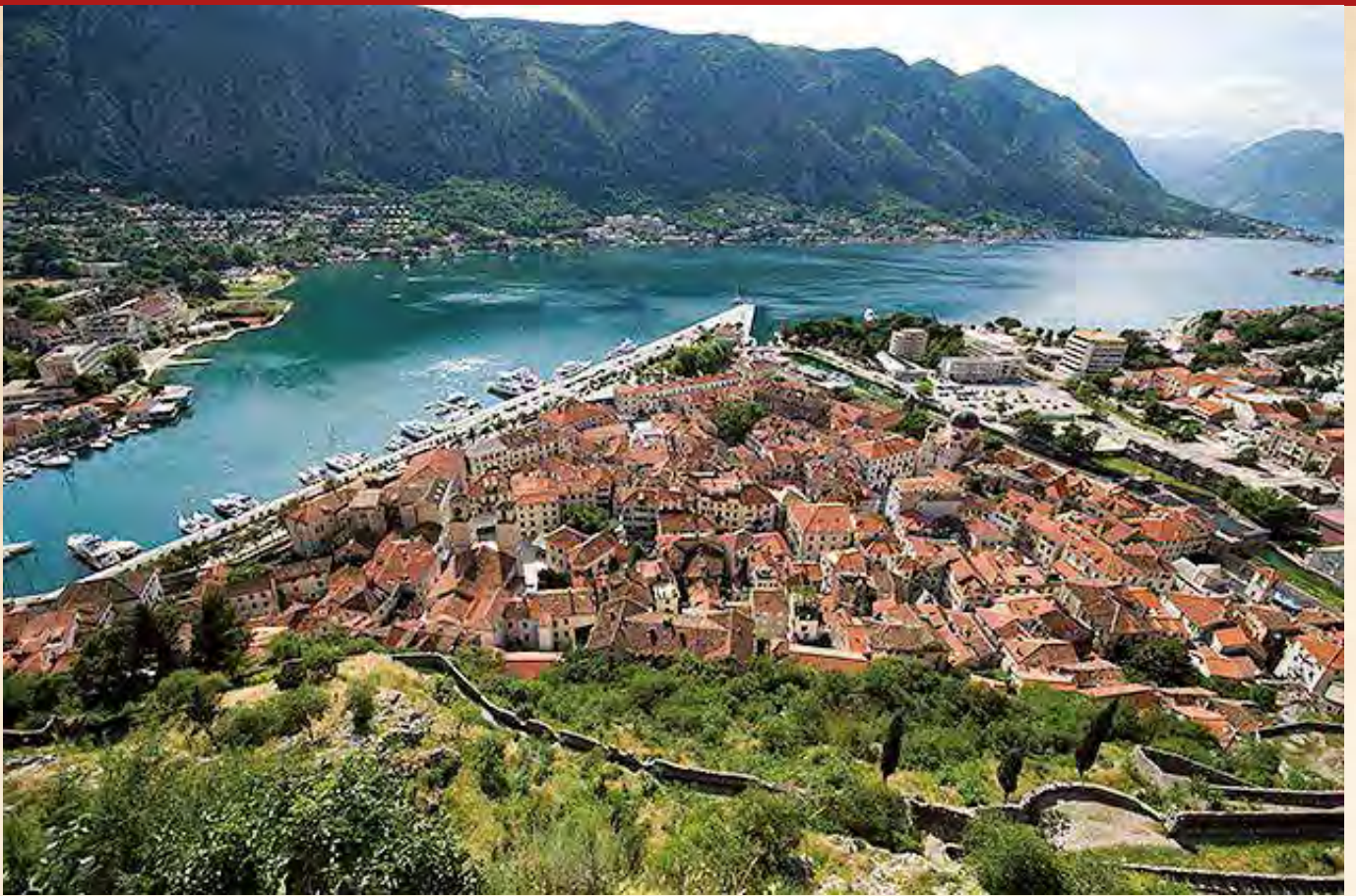

očuvanje, zaštita i pravilna prezentacija kulturne baštine imperativ svakoga daljega turističkog razvoja Kotora i Boke kotorske kao jedinstvene turističke destinacije. Prioritet u promišljanju razvoja modernog i „održivog“ turizma na području Kotora je odnos kako prema prirodnoj baštini, tako i kulturnoj. Na primjeru naše regije zapravo se najbolje može primijeniti stajalište „**da se priroda i kultura ne mogu razmatrati odvojeno kad je riječ o naslijeđu određene zajednice i da njihovo jedin-**

stveno izučavanje pridonosi boljem razumijevanju ljudskog bića i njegovog okruženja. Priroda i kultura su komplementarne i kulturni identitet jedne zajednice povezan je s prirodnim okruženjem u kojem se razvijao“.²

Turistička valorizacija kulturne baštine na području Kotora zahtijeva sustavni rad na ostvarenju kvalitetne ponude

² O. Hadžić, *Teorijske osnove kulture i turizma*, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad, 2005., str. 27.

naslijeđa kao turističkog proizvoda, opreznost u korištenju kulturnih resursa s posebnim naglaskom na zaštitu i prezentaciju. Povezanosti očuvanja kulturne baštine i razvoja turizma nedovoljno se posvećuje pažnja. Još uvijek se, površno i najčešće deklarativno, pristupa ovoj ozbiljnoj i kompleksnoj problematici koja treba uključivati angažman različitih djelatnosti iz sfere kulture i turizma.

Briga za očuvanje i održavanje kulturnog naslijeđa pokazatelj je civiliziranog društva koje prepoznaje vrijednost i poštuje ono što baštini iz prošlosti. Pravilna prezentacija kulturnih dobara i njihovo uključivanje u promociju kulturnog turizma od presudne su važnosti kada je turizam glavna privredna grana ovog područja.

Zato su osnovni elementi i pretpostavke za očuvanje i prezentaciju kulturne baštine kao turističkog proizvoda:

- razvijena svijest koja se postiže edukacijom o kul-

turnoj baštini onih koji je posjeduju, ali i lokalnog stanovništva;

- razvijena služba zaštite u baštinskim institucijama;
- pravna zaštita.

Iako je riječ o elementarnim zahtjevima, područje Kotora, čija baština predstavlja vrijednost svjetskog značaja, na žalost daleko je od ispunjenja ovih uvjeta koji su presudni za turističku valorizaciju kulturnog naslijeđa. Ako nije znanstveno istražena, ako se na njoj ne provode mjere zaštite, konzervacije i restauracije i, konačno, ako joj nije osigurana primjerena namjena i sadržaj, kulturna baština ne može biti turistički valorizirana, a samim tim niti uključena u turističku privredu.

Polazeći od činjenice da samo baština koja je dostupna turistima stvara ekonomski efekt, pokazuje se da na području Kotora postoje mnoge neiskorištene mogućnosti koje pruža bogato kulturno

naslijeđe pod UNESCO-ovim protektoratom.

Kulturno-historijski spomenici svojom atraktivnošću pridonose kvaliteti i veličini turističke potražnje. Što je neka regija bogatija baštinom, to većom snagom privlači

potražnju, a što su spomenici kvalitetniji (umjetnička vrijednost, očuvanost, prezentacija, marketing), to će i kulturna baština biti vrijedniji resurs.

Cilj dobro organiziranog i pravilno usmjerenoga turističkog planiranja je privlačenje što većeg broja turista, što podrazumijeva i uvećanje ponude kulturnih proizvoda među kojima su objekti kulturne baštine i adekvatni kulturni programi. Zato je opće prihvaćeno mišljenje da se turističkim proizvodom današnjeg vremena smatra doživljaj i iskustvo. Upravo u ovom dijelu svoju ulogu imaju kulturne institucije kao što su muzeji od kojih se zahtijeva da odigraju važnu društvenu ulogu i da pridonesu podizanju nivoa

samopoštovanja i identiteta lokalne zajednice. Muzejski radnici su kulturni zaposlenici koji uz stručnu odgovornost za čuvanje i znanstvenu valorizaciju umjetničke i kulturne baštine imaju danas sve značajniju odgovornost prema posjetiteljima i turistima. Od kulturnih radnika, a posebno muzealaca, zato se s pravom zahtijeva ovladavanje vještinama komunikacije, edukacije, interpretacije, marketinga i promocije, a posebno važno je i umijeće menadžmenta koje podrazumijeva upravljanje kulturnom baštinom i njezinim pretvaranjem u kulturno-turistički proizvod.

Neophodna je promjena u poimanju kulturnih vrijednosti koje posjedujemo, osvještavanje nas samih, a posebno mladih uz edukaciju koja, gotovo potpuno, nedostaje u našem obrazovnom sustavu. Dobro je poznato da se bez svijesti o vrijednosti i potrebi očuvanja kulturne baštine u lokalnoj zajednici ne mogu postići pomaci u rezultatima i koristima koje

nose mogućnosti kulturne baštine stavljene u funkciju turističkog proizvoda.

Zaštita spomenika kulture, očuvanje i revitalizacija spomeničkog fonda preduvjet su njegove eksploatacije u turističkoj privredi jer samo ako je kulturno naslijeđe adekvatno zaštićeno i prezentirano,

donosit će dobit. Ako se kulturna baština ne održava, pa čak i devastira, propušta se mogućnost značajnijeg razvoja kulturnog turizma koji bi, kao grana elitnog turizma, umjesto da bude ograničen samo na ljetnu turističku sezonu, mogao biti produžen na cijelu godinu. Suradnja izme-

đu sektora kulture i turizma u sklopu principa održivoga kulturnog turizma na području Kotora od prioritete je važnosti jer kulturna baština čini glavnu atrakciju i osnovu turističkog razvoja pa bi bilo logično da se iz sektora turizma odvajaju sredstva koja će se upotrijebiti za očuvanje kulturne baštine, posebno za prijeku potrebu restauracije i konzervacije pokretnih kulturnih dobara.

U vremenu tranzicije, posljednjih godina upravo su razni oblici turizma apostrofirani kao najvažnija privredna

grana kako regije Boke kotorske, tako i čitave Crne Gore.

Zato je svakako pred nama vrijeme u kojem će se raditi na razvoju tzv. selektivnog turizma: nautičkog, vjerskog (hodočasničkog), manifestacijskog, ruralnog, edukativnog, kongresnog..., a posebno kulturnog. U današnje vrijeme jako je važno da se ukupno kulturno naslijeđe, materijalno i nematerijalno, zaštiti i valorizira uz spomeničku vrijednost da bi ono ulaskom države u EU postalo i europska baština sa svim prepoznatljivim osobitostima.

U kontekstu ovih razmišljanja, pokretno kulturno i historijsko blago na području Kotora u širem smislu, a posebno u smislu porodične baštine koju smo uzeli kao predmet istraživanja, ima značajno mjesto – prije svega kao potvrda civilizacijskog identiteta i kulture življenja na ovom prostoru u prošlosti, ali i kao potencijal do sada nedovoljno valoriziran u turističkoj ponudi. Zato ćemo se u sljedećem poglavlju osvrnuti na pokretno kulturno naslijeđe i primjere njegovog vrednovanja u kulturno-turističkoj ponudi.

Perast, fotografija S.Kordić

ISTRA

Prvih je godina ISTRA, u paru sa brodom LASTOVO, održavala međunarodnu stalnu brzu tjednu prugu 101 sa polaskom iz Trsta srijedom u 13,00 sati i dolaskom u Pirej utorkom ujutro u 8,00 sati.

Piše:

Neven Jerković

1 siječnja 1908. četiri dalmatinska parobrodarska društva, čiji su vlasnici bili Serafin Topić sa Visa, Vjekoslav Rismondo iz Makarske, Piero Negri iz Šibenika i Manfred Katić iz Zadra, sjedinili su se u brodarsku zadruhu Dalmatia sa sjedištem u Zadru. Zajedno su imali 22 manja broda obalne plovidbe sa ukupno jedva 3824 GT. Za prvi su se veliki projekt odlučili izgraditi putničko teretni brod za dužobalnu jadransku plovidbu. Izbor graditelja je pao na brodogradilište Cantieri Navali Triestino u Monfalconeu sa čijih je navoza 12. veljače 1909. puštena u more novogradnja br. 2 krštena imenom SPLIT D. Bio je to brod od 882 GT, dug 60 metara koji je pored 180 tona tereta mogao prevoziti i 573 putnika.

Stapni parni stroj trostruke ekspanzije ukupne snage 706 kW, proizveden u D.Rowan & Co Glasgow, omogućavao mu je plovidbu brzinom od 11 čvorova. Zaplovio je na lokalnim obalnim prugama u svibnju 1909.

Početkom Prvog svjetskog rata, SPLIT D je 28. srpnja 1914. nakratko rekviriran ali je već 1916. vraćen vlasniku koji ga upošljava na održavanje brze pruge Split – Metković. Koncem rata dolazi u ruke savezničke vojske pod francuskom zastavom da bi 1921. bio još jednom vraćen vlasnicima, brodaru Dalmatia koji je svoje sjedište u međuvremenu prebacio u Split. Od tada nosi i novo ime – SPLIT, pod kojim plovi i od 1923. kada se je matično poduzeće zajedno sa Ugarsko-hrvatskim parobrodarskim društvom uklopilo u sustav državnog brodarskog društva Jadranske plovidbe d.d. na Sušaku.

Početkom Drugog svjetskog rata, SPLIT pada u ruke talijanskoj mornarici koja mu 1941. još jednom mijenja ime, ovaj put u njima sukladni – SPALATO. Kapitulacijom fašističke Italije, njegova je posada u Rijeci onesposobila glavni pogonski stroj da brod ne padne u ruke Nijemcima. Ipak, to ništa nije pomoglo jer su ga marljivi Nijemci po zauzeću vrlo brzo popravili. U plovidbi iz Šibenika za Rijeku, u noći 4. siječnja 1944. SPALATO se je nasukao na otok Prišnjak. Već je sljedećeg dana postao lakom metom savezničkog ratnog zrakoplovstva koje ga je uz dosta mrtvih i ranjenih mornara teško oštetilo i potpuno onesposobilo za daljnju plovidbu.

Odred za spašavanje JRM je 1946. uspio otegliti ostatke broda u splitski škver gdje je nacionaliziran i dodijeljen Jadroliniji, koja mu vraća staro ime – SPLIT. Ipak, kada

Istra

Istra ex Split

Poreč ex Istra

je 1947. potpuno obnovljen, ponovo zaplovio, još je jednom dobio novo ime – ISTRa, pod kojim sljedećih 17 godina uspješno održava dužobalne brze brodske pruge i, naravno, često dolazi u Boku kotorsku.

Prvih je godina ISTRa, u paru sa brodom LASTOVO, održavala međunarodnu stalnu brzu tjednu prugu 101 sa polaskom iz Trsta srijedom u

13,00 sati i dolaskom u Pirej utorkom ujutro u 8,00 sati, tičući luke Pula, Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče, Dubrovnik, Kotor, Krf, Patras i Itea sa uvjetnim pristajanjem (ako bi bilo robe ili putnika) u lukama Ravnice, Dugi Rat, Zelenika, Risan, Preveza, Messalonghi, Eleusis i Isthmia. Iz Pireja bi povratno isplovio srijedom u 21,00 sat sa dolaskom u Trst

u utorak ujutro u 7,00 sati. Na toj su pruzi kasnije, početkom šezdesetih godina, zaplovidili blizanci, novogradnje OPATIJA i OREBIĆ.

U ljetnom programu 1960. objavljen je red plovidbe u kojem je od travnja do listopada ISTRa održavala domaću putničko-teretnu prugu na relaciji Rijeka – Zadar – Biograd – Šibenik – Split – Korčula – Dubrovnik – Kotor – Risan – Tivat – Zelenika – Bar a u povratku Bar – Dubrovnik – Korčula – Hvar – Split – Šibenik – Zadar – Rab – Baška – Rijeka.

Izgradnjom novih putničkih krstaša, ISTRa i DALMACIE, stari Jadrolinijini istoimeni brodovi mijenjaju imena, pa je tako 1964. i naša dobra stara ISTRa, još jednom, ovaj put i konačno, promijenila ime u POREČ.

Ne zadugo, jer je već 18. travnja sljedeće godine POREČ, poput većine Jadrolinijinih starijih brodova toga vremena uplovio u svoju zadnju luku, Brodospasovo rezalište u Svetome Kaji gdje je do kraja godine završio u tužnoj hrpi sekundarnih sirovina.

PRČANJSKI JEDRENJACI (15) U ZBIRCI SLIKA ŽUPNE CRKVE ROĐENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U PRČANJU

Piše: **Željko Brguljan**

Autor fotografija: **Anton-Gula Marković**

Župna zbirka crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju (u narodu zvane Mala Gospa, a popularno Bogorodičin hram) nepresušan je izvor vrijednih i zanimljivih likovnih radova, crnogorskih, srpskih i hrvatskih autora, ali i onih iz drugih europskih zemalja, pa i s drugih kontinenata. Istražujući već niz godina, nastojimo obraditi i objaviti pojedine dijelove ove kompleksne zbirke kako bi se konačno profilirala kao povijesno konzistentna cjelina i postala vrijedan izvor podataka svim istraživačima kulturne baštine Boke kotorske.

Neki dijelovi ove bogate kolekcije, koja je skupljena velikodušnošću mještana, a ponajprije velikim entuzijazmom i trudom pokojnoga pr-

čanjskog župnika don Nika Lukovića, imaju osim likovne i znatnu povijesnu vrijednost. Takav je primjer zbirke maritimnog slikarstva – portreta brodova (jedrenjaka i parobroda) koji su pripadali prčanjским brodovlasnicima ili su njima zapovijedali ovdašnji kapetani, a koja nam otkriva dio pomorske prošlosti Prčanja kao značajnoga pomorsko-trgovačkoga centra Boke kotorske i južnoga Jadrana tijekom 18. st., a posebno 19. stoljeća kojem pripada i većina radova zbirke.

Kako bi šira javnost mogla biti upoznata sa slikama brodova prčanske zbirke (a objavljeni su u dvojezičnom izdanju istog autora, naziva: *Na granici mora i neba/ At the Border of Sea and Sky*, u izdanju izdavačke kuće „Gospe od Škrpjela“ iz Perasta), odlučili smo ih prezentirati i ovim serijalom u *Hrvatskome glasniku*.

Kliper-bark *Neptun*

Akvarel koji prikazuje kliper-bark *Neptun* (58,2 x 82 cm) naslikan je 1870., ali nije potpisan. Iako je vrlo sličan mnogim radovima Giovannija Luzza, ipak smo više skloni pridružiti ga opusu Vincenza Luzza, ponajprije zbog gotovo identičnog načina slikanja pojedinih detalja te ukupno ostvarene atmosfere kao i na srodnim mu radovima (*Bark Ariadne of Sunderland*, Sunderland Museum; Škuner-brik Lorenz, The Werder Collection). Vincenzo Luzzo cijenjeni je član slikarske obitelji Luzzo, aktivan u Veneciji između 1850. i 1880. Slikao je jedrenjake u venecijanskoj laguni s trgov sv. Marka u pozadini, a njegov stil i izvedba radova vrlo su slični onima Giovannija Luzza starijeg.

Na paspartuu slike nalazimo natpis izveden krasopisom: *Aust^o Chlipper Bark „Neptun“ Co^{to} da T. F. Giurovich 1870.*, koji nam otkriva ime zapovjednika broda i darovatelja slike. Navedene godine kliper-bark *Neptun*, pod zapovjedništvom kap. Tripuna Gjurovića, krenuo je iz Cardiffa s teretom ugljena, po narudžbi Austrijske ratne mornarice, za luku Meljine u Boki kotorskoj. Zapovjednik broda obavljao je i dužnost vođenja brodskog dnevnika jer se škrivan trebao ukrcati tek u Boki. U Biskajskom zaljevu kap. Gjurović obolio je od teške groznice koja ga je vezala za krevet pa je brodom sve do ulaska u Bokokotorski zaljev, prema njegovim uputama, zahvalju-

Kap. Tripun Gjurović (Anastas Bocarić)

jući mirnome moru upravljao vođa palube. Kapetan Tripun Franov Gjurović ostao je zapamćen i kao lokalni donator. Sredstvima iz njegove ostavštine kararskim je mramorom popločana tek izgrađena župna crkva, a također je ostavio svoje zemljište „Mrvičice“ u blizini crkve i sredstva za izgradnju novoga prčanjskoga groblja, u čijem je središtu iz-

građena i grobna kapela u kojoj je pokopan. U istoj župnoj zbirci čuva se i portret kap. T. Gjurovića, rad Anastasa Bocarića.

Kliper-bark *Neptun* (HNTQ) sagrađen je u brodogradilištu „S. Rocco“ (Muggia kraj Trsta) 1862. godine. Duljina mu je bila 38,2 m, širina 8,2 m i visina 4,9 metara, a nosivost 480 tona. Imao je dvanaest člano-

Kliper-bark Neptun (Vincenzo Luzzo)

va posade i bio je opremljen s dva topa. Od 1863. u vlasništvu je Ilije (13 k), Tripuna (6 k) i Marka (5 k) Florija. Od 1865. suvlasnici su isti: Ilija (6 k), Tripun (6 k) i Marko (5 k) Florio, a kao nove suvlasnike nalazimo Edvarda Sbutegu (3 k), Bernarda Gjurovića (2 k) i Antona Veronu (2 k). Od 1868. još je veći broj suvlasnika, a to su: Ilija (7 i 13/42 k), Tripun (7 i 13/42 k) i Anton (5/7 k) Florio, Bernard (2 i 5/28 k), Regina (5/7 k), Tereza (5/28 k) i Rahela (5/28 k) Gjurović, Edvard (3 k) i Katarina (5/7 k) Sbutega, Anton Verona (2 k) i Katarina Bellavita (5/28). Od 1870. suvlasnički udio Katarine Bellavite, majke proslavljenoga prčanjskog moreplovca kap. Fridrika Bellavite (njihovu srodnost ustvrdio sam us-

poredbom podataka iz matica vjenčanih i rođenih župe Prčanj), prelazi na ostale vlasnike. Od 1876. vlasnici su mu: Ilija (7 i 33/42 k) i Tripun (7 i 33/42 k) Florio, Bernard (2 i 30/42 k) i Regina (30/42 k) Gjurović, Edvard Sbutega (3 k) i Anton Verona (2 k). Brodom su zapovijedali suvlasnici kap. Ilija i Tripun Florio te kapetani Anton Luković, Tripun Gjurović i Filip Visin. Prodan je 13. veljače 1886. u Trstu.

Na slici je kliper-bark *Neptun* postavljen bočno i usmjeren prema desnom rubu papira. Prikazan je kako po relativno mirnome moru napušta Veneciju, što je gotovo uobičajen motiv marinista iz obitelji Luzzo, najistaknutijih portretista brodova u Veneciji od sredine 19. stoljeća. Brod isplovljava

punim jedrima, a na njegovoj palubi kapetan i jedanaest članova posade promatraju vizure venecijanske lagune. Nad sošnim jedrom vihori austrijski državni stijeg. Iza jedrenjaka, u drugom planu, oko *Piazzette San Marco* uzdižu se građevine: gradska kovnica (*Zecca*), zvonik, toranj s gradskim satom, bazilika sv. Marka i Duždeva palača. Na pristaništu zapažamo skupine građana, a pred molom veći broj gondola. Blago valovito more naslikano je širokim spektrom plavih tonova, a plavetnilo neba prošarano je bijelim oblacima. Jedrilje broda i obalna arhitektura reflektiraju sunčevu svjetlost koja se širi zrakom te u gledatelja pobuđuju osjećaj optimizma.

SERIJAL GRBOVI (8)

KOTORSKE VLASTELE XIV VIJEKA

Piše:

Jovan J. Martinović

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period od 1332 - 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam sveščica razne debljine, koje su ispisivali zakleti gradski notari.

Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjovjekovnog Kotora. Zapravo su ti unesci minijturni isječci svakodnevnog života visoko razvijene gradske komune Kotora u jednom relativno ograniče-

nom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

10. EUTICIO (DE UTICIO, UTIZZI)

Jireček za ovu u posmatranom periodu zaista malobrojnu porodicu, kaže sljedeće: Plemići u Kotoru u XII - XIV vijeku. U starijim kotorskim listinama nalazimo lično ime Euticius, iz koga je moglo da bude izvedeno prezime porodice, i to u oblicima: Euaicius, Buticius i konačno Euticius.

Grb porodice Euticio nije sačuvan u Kotoru u tvrdom materijalu, osim ako takvim ne smatramo jedan ulomak nadgrobne ploče, sada postavljene kao podnica u niši ispod stepeništa Relikvijara na sje-

vernoj strani katedrale sv. Tripuna. Takođe ga ne donosi ni pominjani Grbovnik kraljevine Dalmacije, već se ovdje opisuje prema grbu porodice Utizzi u zbirci grbova u Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru.

Iz gornjeg lijevog ugla štita plave boje spušta se desna kosa greda i ispod nje još dvije takve grede, sve tri zlatne boje, a na najgornjoj korača prema gore ulijevo srebrni vuk, što čini ovaj grb veoma sličnim grbu porodice Biste, samo što se kod ove radi o lavu sa grivom.

Od ove porodice pominju se u periodu 1326 - 1337. godine samo: Grubo, isključivo u filijaciji svojih dvaju sinova, prezbitera Nala, opata crkve Svete Marije od rijeke, i njegovog brata Todora.

Prema ovim podacima rodoslovno stablo porodice Euticije (kasnije: De Utizzi) tokom prve polovine XIV vijeka je vrlo jednostavno:

GRUBO

NALE, prezbiter

TODOR

Boško Ćuković

Sjećanje na Boška Ćukovića (1923.-2017.)

Boško Ćuković rođen je 6. siječnja 1926. godine u gradu kome je ostao vjeran do kraja života i kojem je podario sve ono što je kao čovjek posebnih vrлина i istraživač kulturne prošlosti Risna posjedovao. Osnovnu školu završio je u Risnu, Nižu gimnaziju u Nikšiću, a Trgovačku akademiju u Dubrovniku. Nakon objave rata, 6. travnja vratio se u rodni Risan gdje se uključio u SKOJ i pristupio NOP-u. Za vrijeme okupacije Italije uglavnom je radio zadatke obavještajne prirode, bivao uhićen, a na kraju rata 1945. godine određen za odlazak na Vojnu akademiju kopnene vojske u Beograd, s doškolaivanjem u Trebinju i Sarajevu za financijsku službu. Kao oficir financijske struke prvu službu imao je u Baru, zatim Tivtu, Meljinama i Kumboru. Radio je kao blagajnik finan-

cijske sekcije, kontrolor analitičar i načelnik Vojno-računovodstvenog centra za Boku kotorsku. U aktivnoj službi stekao je čin majora, a nakon rasformiranja centra 1980. godine otišao je u mirovinu. Nakon nekoliko mjeseci uslijedilo je unaprijeđenje u čin potpukovnika financijske službe u rezervnom sastavu s ratnom dužnošću direktora vojne trgovine u Vojnom području Boka. U tijeku službe promijenio je 13 garnizona. Iako je bio vojnički odgojen i posvećen svom poslu odgovorno i do detalja, u privatnom životu bio je blag, veseo, društven i omiljen. Pamtio je s velikom preciznošću mnoge događaje i često svoja sjećanja dijelio s mladima i mnogobrojnim prijateljima kojima je bio okružen čitav svoj život. Trudio se da kulturne vrijednosti svog Risna i bogata riznica arheoloških iskopina bude vrednovana na pravi način pomažući se informacijama i sjećanjima. Formula njegove dugovječnosti bila je pozitivan stav o životu, druženje s mladima, suvremena shvaćanja i navike. Dijelio je ljubav s mnogobrojnim prijateljima i različitim generacijama, volio poklanjati, a

galantnost u kafani bila je jedna od njegovih također prepoznatljivih osobina.

Jednom prilikom ispričao mi je: „Da nije bilo rata, studirao bih arheologiju. Morao sam otići na Vojnu akademiju, a arheologija je ostala slaba strana mog života. Kao dijete sam pratio arheološka istraživanja u Risnu koja je provodio Dušan Vuksan, mislim da je bila godina 1931. Za vrijeme rata dr. Valenti iz Zadra boravio je u Kotoru kao komesar za kulturu i on je također vršio arheološka iskopavanja u Risnu na mjestu gdje su sada mozaici, neposredno ispod moje kuće. Gledao sam kako se to radi, a dijelom i sudjelovao u iskopavanjima s ostalim omladincima, a zauzvrat smo dobivali hranu. Razvlačio sam posao koliko sam mogao, pokazivao i gdje je trebalo i gdje nije s ostalim drugovima iz 'ekspedicije' kako bismo produžili mogućnost dobivanja obroka. Iako moja familija nije bila siromašna jer je brat od strica mom ocu bio narodni dobrotvor Vaso Ćuković Rišnjanić i imali smo njegovu pomoć, ipak su bila teška vremena.“

Marina Dulović

O Bošku Ćukoviću, pomnom istraživaču starina Boke

U ličnosti Boška Ćukovića, „najstarijeg Rišnjanjina“ kako je za sebe znao reći, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture Kotor imao je višedestljetnu i višestruku potporu i pomoć u svim radovima koje je poduzimao, bilo u Risnu, Boškovu rodnom gradu, bilo u drugim krajevima Boke. Boška su zanimala mnoga područja – zanimala su ga historija i arheologija, geneza nastanka složenih građevina i naselja, umjetnost zastupljena u djelima arhitekture, stvaralaštvo svih vrsta...

Njegovo zanimanje za prošlost bilo je isto tako veliko i sa strašću kakvo je bilo zanimanje za suvremene događaje i tokove u društvu. Pokazivao je iskrenu želju da pomogne u prikupljanju historijskih činjenica - iz arhiva i literature, sačuvanih na crtežima, slikama i starim fotografijama, ali je posjedovao i neugasivu žeđ za otkrivanjem novoga bilo da

je riječ o arheološkim istraživanjima, proučavanju starih rukopisa ili katastarskih mapa, istraživanjima arhitektonskih zdanja... Njegova zanimanja uvijek su bila usmjerena ka daljnjim proučavanjima i širim saznanjima.

Poznao je mnoga područja i nesebično je širio svoje znanje i informiranost. Bio nam je vodič do najudaljenijih imanja iznad Risna i odveo nas u mnoge kuće znamenitih porodica čiju historiju su nosila u svojim savršeno očuvanim oblicima napuštena imanja i zgrade duge i slojevite prošlosti. U istraživanjima antičke vile s mozaicima sudjelovao je kao mladić, a najnovije radove na prezentaciji lokaliteta pratio je s pažnjom i radošću. Vrijednost Carina i Gradine, kao nukleusa Risna, jasno je sagledavao i veselio se značajnim otkrićima do kojih se dolazilo u svim etapama istraživanja. Zalagao se za meto-

dološke principe koji su mogli pridonijeti novim i pouzdanim saznanjima o slojevitom lokalitetu pokraj rijeke Spile i pažljivo je pregledao iskopane nasipe zemlje u kojima se mogao otkriti poneki nalaz koji je promaknuo oku ekipe...

Sa zanimanjem je pokazivao stručnjacima neproučene natpise skrivene na manje udarnim lokacijama, skulptoralno ukrašene detalje na fasadama i tajnovita dvorišta oplemenjena vegetacijom, bunarima i kaldrmom o kojima su se brinule generacije stanovnika Risna. Poznao je porodice, djelatnost njihovih istaknutih članova i ostvarenja današnjih generacija. Bio je jedinstven primjer čovjeka koji je savršeno uklopljen u zajednicu kojoj je pripadao. Tome je pridonosila njegova čovjekoljubivost, humanost i plemenitost kojima je zračio.

Zorica Ćubrović

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

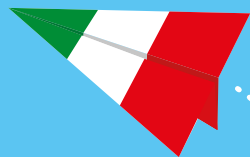
MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

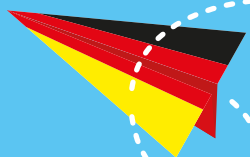
S ponosom nosimo ime svoga grada!

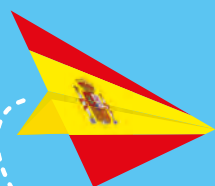

Croatia Airlines
Rim
Venecija
Vueling
Rim
Volotea
Venecija
easyJet
Milano

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines
Düsseldorf
Frankfurt
Lufthansa
Frankfurt
München
Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart
EasyJet
Berlin
Air Berlin
Düsseldorf
Transavia München

easyJet
Edinburgh
London
Bristol
British Airways
London
Monarch
Birmingham
London
Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham
Norwegian
London
Thompson Airways
Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling
Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

SAS
Kopenhagen
Oslo
Stockholm
Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim
Finnair
Helsinki

Croatia Airlines
Pariz
Nica
easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse
Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille
Transavia France
Pariz

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

☎ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / ☎ +385 (0) 20 773 322

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

ledo

PIZZETE
Šunka Sir

Gotova jela
Talijska kuhinja

PIZZA CAPRICCIOSA
PIZZA MARGHERITA
PIZZA ŠUNKI SIR

www.ledo.hr

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr